

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

πρός τὸν «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΝ»

διὰ τὸ «ΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ»

«Ἡ ὁμ' ἡμῶν ἀναληθὴς ἐκδοτικὴ προσπάθεια πολλὰ ἔτι σφοδρὰ ἀφελείας εἰς τὸ ὁρθόδοξον ἰδεῖν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν ἐνιστάτω ἡμᾶς διὰ τὴν ἀποκλήρωσιν τοῦ ἔργου».

Ἄρθ. Πρωτ. 60/Τ.Ε./1338/1972

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**ΠΑΝΤΑ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐπιμέλεια

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐκτ. Καθηγητοῦ τῆς Πατρολογίας ἐν τῇ
Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπιμέλεια

ΕΜΜ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ
ΝΙΚ. Μ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐντ. Ὑφηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπιμέλεια

Συντονιστὴς Ἐκδόσεως
Ἰεροδ. ΓΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφ. Ἱ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 31

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Περὶ Ἄννης ἑπιλίνα Α'	11 (106)*
Περὶ Ἄννης ἑπιλίνα Β'	28 (126)
Περὶ Ἄννης ἑπιλίνα Γ'	44 (144)
Περὶ Ἄννης ἑπιλίνα Δ'	67 (157)
Περὶ Ἄννης ἑπιλίνα Ε'	72 (176)
Εἰς τὴν θεοκρασίαν τῆς Χανναίας	84 (191)
ΚΕΙΜΕΝΟΝ	106

* Οἱ ἐντὶς παρενθέσεις ἀριθμοὶ παραπέμπουν εἰς τὰς ἀντιστοιχὰς σελίδας τοῦ κειμένου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αἱ παρακάτω πέντε ἐπιλίαι φέρονται μὲ τὴν τίτλον εὐὐλίνας ἐπὶ τῆς Ἄννης. Εὐλόγητον ἐστὶ πρόκειται διὰ τὴν Ἄνναν τὴν ἀναφερθεῖσαν εἰς τὰς πρώτας καὶ δεύτερας ἐπιλίνας τοῦ πρώτου βιβλίου τῶν Βασιλικῶν, τὴν μητέρα, θεομῆτρ' τοῦ προσήγου Σαμουὴλ.

Κατὰ τὴν συνήθειάν του, ὁ ἱερεὺς Πασῆρ δὲν ἀσχολεῖται εἰς αὐτὰς μόνον μὲ ἓνα θέμα, ἀλλὰ, ὁμιλεῖρας ἐκ διαφόρων περιστάσεων, διακεκομμένως καὶ κλιθεὶς ζητήματα, ὥστε πολὺ δικαιολογημένα ἡμετερεὶ νὰ εἰποῦμεθ', ὅτι ἡ παραπάνω ἐπιγραφή τῶν ἐπιλιῶν κατὰ ἓνα μέρος ἀναπερικρίνεται πρὸς τὸ περιεχόμενον αὐτῶν. Τὸ πρῶτον τῆς Ἄννης καὶ αἱ ἀρεταὶ ποῦ τὴν κομισθὴν ἀποτέλουσιν τὴν κυρίαν, γίνομ' ἀπὸ τῶν ὅπου ἐκτείνονται, ὁ Χρισδότημος τὸν ἠρωταρῶν τῶν θεῶν τοῦ λόγου διακεκομμένων καὶ διακεκομμένων πολλὰ καὶ διάφορα θέματα.

Εἰδικότερ' α' εἰς τὴν πρώτην ἐπιλίαν γίνεται λόγος διὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς νηστείας ὡς καὶ διὰ τὴν σκοπιμότητα ποῦ ἔχει ὄχι μόνον ἡ ἄσκησις, ἀλλὰ καὶ ἡ μόνιμη τῆς νηστείας. Εἰς τὴν συνέχειαν ἐπιλεῖ διὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, τῆς ὁποίας μέρος ἀποτελεῖ καὶ ἡ φυσικὴ σπουρὴ τῶν γονέων διὰ τὰ παιδιὰ των καὶ ἀκαμψ, ὅτι, πληρὴ τῶν μητέρων, καὶ οἱ πατέρες ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ φροντίζουσι διὰ τὴν ἀνατροφήν των τέκνων. Τέλος, ἀναφέρεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἄννης, γενικῶς.

Εἰς τὴν δεύτεραν, ὁ Χρισδότημος ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐξημεῖ τὴν θερμὴν πίστιν τῆς Ἄννης, ἣ ὁποία ἐμπρόσωπος ἀποδεικνύει αὐτὴν μὲ τὴν ὀρθοπροσέγγιν, τὴν ἠπειθείαν καὶ τὴν ἀβλαβέτην προσοχὴν τῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ συνιστᾷ νὰ τιμῶμεν τοὺς ἱερεῖς καὶ νὰ προσευχόμεθα πρὸ καὶ μετὰ τὸ φαγεῖν.

Εἰς τὴν τρίτην, ἀναφέρονται τὰ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ Σαμουὴλ ὀπὸ τῆς Ἄννης, ἡ ἀφιέρωσις αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν, ἡ χρησιμότης, τὴν ὁποίαν περιελάττει πολλαὶ φορὰς ἡ θεοδότης περὶ τὴν ἀπάτησιν τῶν τέκνων καὶ ὅτι εἶναι σφάλματα πολὺ ἐπικίνδυνον ἢ ἀδικησῶν διὰ τὴν ἀνατροφήν των παιδιῶν.

Εἰς τὴν τετάρτην, ἀπευθύνεται πρὸς ἀκούτους ποῦ ἐγκαταλείπουσι τὰς συγγενερώσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ συγχέουσι εἰς τὰ θεῶτα, διὰ τὰ τούτω θεὸς ἢ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν φοιτήρας δὲν εἶναι

μόνον περισσότερο χρήσιμος από την παραμονήν εις τὰ θέατρα. Ἀλλὰ καὶ πλέον εὐχάριστος. Ἐπίσης, ἐπανέρχεται εἰς τὴν προσω-
χὴν τῆς Ἄνωθι διὰ τὴν κατὰ τὴν μετάνοιαν, διὰ ἣν προ-
σευχὴ δέον νὰ γίνεται συνεχῶς, χωρὶς νὰ ἐπιπράξεται ἀπὸ τὸν
τόπον καὶ εὐρισκόμεθα.

Εἰς τὴν πέμπτην, ἐξηγεῖ τὸ πραγματικὸν νόημα τῶν ἑορτῶν
καὶ ἀπαντᾷ εἰς ἄσους καταφέρονται ἐναντίον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν λό-
γον οὗ ἵπάρχου εἰς τὸν κόσμον πλοῦσι καὶ πτωχοί. Ἀπὸ τῆν
αἰτίαν αὐτὴν παίρνει ἀφορμὴν διὰ νὰ προῆλθῃ εἰς μίαν θραυστά-
την σύγκρισιν πλοῦσι καὶ πτωχῶν, διὰ τὴν κατὰ τὴν ἑορτήν
τῶν οὐλευτάων ἕνατι τῶν πρώτων, διὰ τὰ ἔργα πρᾶ-
γματα ἀξιολογηθῶσι μετὰ τὸν σωστὸν τρόπον.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία οὗ αἱ ὁμιλίαι αὗται ἐξαρνήθησαν
εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ μάλιστα ἤμπορεῖ μετὰ μὲν μεγάλην δεδαιόγητα
νὰ ὁρισθῇ ὡς ἕως πραγματικοῦ αὐτῶν τὸ 387. Ἐπίσης, ἡ
χρονικὴ περίοδος καὶ ἦν ἑλαθὸν χώραν πιστοὶ εἰς τὸ δόγμα
τοῦ Πεντηκοσταρίου, ἐπεκτεινομένου ἕως κατὰ μίαν ἰσοπέδον,
ἀπὸ ἣ πέμπτη ὁμιλία ἔγινε μετὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς.
ὅπως σαφῶς ὁρίζεται εἰς αὐτήν.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

Α ὍΤΙ ΠΡΕΣΒΕΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΝ ΚΑΙ ΠΑΝΤΟΤΕ ΝΑ
ΚΝΗΘΙΜΟΜΕΘΑ ΤΗΝ ΝΗΣΤΕΙΑΝ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΘΕΛΕΜΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ Η ΠΑ-
ΡΟΥΣΙΑ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ. ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟ-
ΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΜΕΤΑΤΩ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΔΕΙΔΟΛΟΓΩΝ ΘΕΣΙΝ
ΚΑΤΕΧΕΙ ΚΑΙ Η ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΑΠΗ ΤΩΝ ΤΟΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΕΚΝΑ. ΚΑΙ
ΟΤΙ Η ΕΠΙΤΑΓΗ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΙΔΑΡΩΣΟΜΕΝ ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ
ΑΙ ΜΗΤΕΡΕΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ. ΚΑΙ ΤΡΑΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΗΣ.

Ἐποῦ κάποιοι ξένου ποὺ κατέφθασε πρὸς ἡμᾶς, τὸν
ὑπεδέχθημεν μερικὰς ἡμέρας φιλοφρόνως καὶ ἐπικοινωνή-
σαμεν μαζί του διὰ λόγων καὶ ἄλλων Β θὰ τὸν προπέμ-
ψωμεν, τὴν ἡμέραν ἐκείνην μετὰ τὴν ἀποδημίαν του, κα-
τὰ τὰ γεῦμα ἀμέσως τὸν ἐνθυμούμεθα, καθὼς καὶ τὰς συ-
ζητήσεις, καὶ τὸν ἐπιζητοῦμε μετὰ πολλὴν ἀγάπην. Τὸ ἴδι-
ον ἂς κάμωμεν καὶ μετὰ τὴν νηστείαν. Καὶ πράγματι, κατέ-
φθασε πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας, τὴν ὑπεδέ-
χθημεν φιλοφρόνως καὶ τὴν προπέμψαμεν. Ἐπειδὴ λοι-
πὸν πρόκειται νὰ παραθέσωμεν πνευματικὴν τράπεζαν, ἂς
ἐνθυμηθῶμεν αὐτὴν καὶ δὲ τὰ ἀγαθὰ, τῶν ὁποίων αὐτὴ
ὑπῆρξε πρόξενος εἰς ἡμᾶς. Διότι δύναται νὰ ἀφελῆται τὰ
μέγιστα οὐκ μόνον ἡ παρουσία τῆς νηστείας, ἀλλὰ καὶ ἡ
ἀνάμνησις τῆς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἀγαπώμενοι ἀπὸ ἡ-
μᾶς μᾶς γεμίζουν μετὰ μεγάλην χαρὰν, Ἐ οὐκ μόνον μετὰ τὴν
παρουσίαν των. ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάμνησίν των, κατὰ τὸν
ἴδιον τρόπον καὶ αἱ ἡμέραι τῆς νηστείας, καὶ αἱ συναθροί-
σεις καὶ αἱ καινὰί μὲς ἀσχολίαι καὶ δὲ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ
ποῦ ἐκείνη συνεπήγετο εἰς ἡμᾶς, μᾶς προκαλοῦν εὐερω-
σύνην καὶ μόνον νὰ τὰ ἐνθυμούμεθα, καὶ ἂν δὲ μαζί τὰ
ἐνθυμηθῶμεν, ἔχομεν νὰ ἀφελθῶμεν πολλὰ κατὰ τὴν πα-
ρουσίαν περίστασιν.

Αὐτὰ τὰ λέγω οὐκ διότι θέλω νὰ σᾶς ἀναγκάσω νὰ νη-
στεύητε, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς πείσω νὰ μὴ ἐπιδοθῆτε εἰς τὰς
ἀπολαύσεις, καὶ νὰ μὴ διακείσθε ὅπως οἱ πολλοὶ τῶν ἀν-

θρώπων, ἂν πρέπει νὰ τοὺς ἀνομάξῃ ἀνθρώπους αὐτοὺς με τὴν μικρόψυχον διάθεσιν, οἱ ὅποιοι ὡσαν νὰ ἐλευθερώθησαν ἀπο διαμα καὶ νὰ ἀπηλλάγησαν ἀπὸ σκληρὰν φυλακὴν, λέγουσι μεταξὺ τῶν: **Α** Ἐπὶ τελοῦς διηυσαμέ το δυσκόλον πειλαγὸς τῆς νηστείας. Ἄλλοι μάλιστα μὲ ἀσθενέστερον χαρακτῆρα φοβοῦνται καὶ διὰ τὴν μελλοῦσαν τεσσαρακοστήν. Ἰαυτὸ συμβαίνει, διότι δλον τὸν δἄλον καιρὸν εἶναι παραδεδομένοι εἰς τὰς ἀπολαύσεις καὶ εἰς τὴν σωτίαν καὶ εἰς τὴν μέθην χωρὶς κανένα μέτρον. Διότι, ἐὰν εἴχομεν φροντισεὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας νὰ ζῶμεν μὲ σεμνότητα καὶ μετριοπάθειαν, θὰ ἐποθούσαμεν τὴν νηστείαν καὶ ὅταν αὕτη ἀπῆρχετο, καὶ θὰ τὴν ὑπεδεχόμεθα μὲ πολλὴν χαρὰν, ὅταν ἐμελλε νὰ ἐπιανελλῇ. Καὶ ποῖον ἀγαθὸν ποῦ ὑπάρχει εἰς ἡμᾶς δὲν προερχεται ἀπὸ τὴν νηστείαν; Ὅλα τὰ γεμίζει ἀπὸ γαλήνῃ καὶ ἀπόλυτον ἡρεμίαν. **Β** Δὲν εἶναι καὶ οἱ οἰκίαι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ θορύβους, ἀπὸ διαδρομάς καὶ κάθε εἰδους ταραχῆν; Καὶ ἡ ψυχὴ τῶν νηστευόντων ἀπολαμβάνει αὐτὴν τὴν ἡσυχίαν ἐμπροσθεν τῶν οἰκίων τῶν. Καὶ δλόκληρος ἡ πόλις μιμεῖται τὴν εὐταξίαν ποῦ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὰς οἰκίας. Διότι οὕτε κατὰ τὴν ἑσπέραν συμβαίνει νὰ ἀκούσης ἀνθρώπους νὰ τραγουδοῦν, οὕτε κατὰ τὴν ἡμέραν νὰ θορυβοῦν καὶ νὰ μεθύσῃ, οὕτε νὰ κρουγάζουν οὕτε νὰ φιλονικοῦν, ἀλλὰ δύνασαι νὰ εὐέλπῃς παντοῦ μεγάλῃν ἡσυχίαν.

Ἄλλὰ τώρα δὲν συμβαίνει αὐτὸ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν αὐγὴν ἀμέσως (ἀκούονται) κραυγαὶ καὶ θορυβοὶ καὶ διαδρομαὶ τῶν μαγείρων **Γ** καὶ ἀφρονος κατῆς εἰς τὰς οἰκίας, ἀφρονος καὶ εἰς τὰς ψυχάς, καθὼς σιγκαλοῦν μέσα μας τὰ πάθη καὶ διεγείρεται ἀπὸ τὴν ἀπόλαυσιν ἢ φωτιὰ διὰ τὰς παραλόγους ἐπιθυμίας. Δι' αὐτὸ ἀκριδῶς ἅς ἐπιζητῶμεν τὴν νηστείαν καὶ ὅταν αὕτη ἀπῆλθε: διότι ἐκείνη τὰ κατέστειλε δλα αὐτὰ. Καὶ ἂν ἀποθέσασε τὸν πόνον ἐκείνης, ἅς μὴ ἀποδάλωμεν δμως καὶ τὸν πόθον δι' αὐτὴν κ' ἅς μὴ σθῶσωμεν τὴν μνήμην τῆς. Ἄλλὰ ὅταν γευματίζῃς καὶ μετὰ τὸν ὕπνον κατέλθῃς εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἴδῃς ὅτι ἡ ἡμέρα φθάει πρὸς τὴν ἑσπέραν, νὰ εἰσελθῇς εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀφοῦ πληροίσης εἰς αὐτὸν τὸν ἀμῶνα. ἐνθυμήσου τὸν καιρὸν τῆς νηστείας, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ ἐκκλησία ἦτο γεμάτη ἀπὸ τὸ πλῆθος, **Δ** ἢ ἐπιθυμία διὰ τὴν ἀκοῶσιν ἦτο ἀσφοδᾶ. ἐπικρατεῖ μεγάλη γὰρ καὶ ἡγαῦνται δλων ἡ ψυχὴ. Καὶ ἀναλονιζόμενος δλα αὐτὰ, ἐνθυμήσου τὰς ποθητὰς ἐκείνας ἡμέρας. Καὶ ἂν ποῦκεται νὰ παραθέσῃς τράπεζαν, μὲ αὐτὴν τὴν ἀνάμνησιν νὰ ἀπο-

λαμβάνῃς τὰ ἐδέσματα καὶ ποτὲ δὲν θὰ ὑπάρξῃ περιπτώσις νὰ παρασυρῆς εἰς μέθην. Ἄλλὰ ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ εἴχουν γυναῖκα σεμνὴν καὶ ἐγκρατῆ καὶ ἐλευθέρου καὶ φλέγονται ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς, ποτὲ δὲν εἶναι δυνατόν, καὶ ὅταν αὕτη λείπῃ μακρὰν, νὰ γίνουν ἐρασταὶ πόρνης καὶ διεφαρμένης γυναίκος, διότι ἡ ψυχὴ τῶν εἶναι κυριαρχημένη ἀπὸ τὸν πόθον δι' ἐκείνην, ὁ ὅποιος πόθος δὲν ἐπιτρπεὶ νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἄλλος ἔρωσ, τὸ ἴδιον ἀκριδῶς παρατηρεῖται καὶ μὲ τὴν νηστείαν καὶ τὴν μέθην. **Ε** Ἄν λοιπὸν μνημονεύσωμεν ἐκείνην τὴν ἐγκρατῆ καὶ ἐλευθέρου, τότε αὐτὴν τὴν κοινὴν πόρνην καὶ μητέρα κάθε ἀσχημίας, τὴν μέθην ἐνωσῶ, θὰ τὴν ἀποκρούσωμεν μὲ πολλὴν εὐκολίαν, καθὼς ὁ πόθος τῆς νηστείας ἀπῶθεϊ σφοδρότερον ἀπὸ κάθε χεῖρα αὐτὴν τὴν ἀναίθειαν.

Δι' δλ' αὐτὰ λοιπὸν, σὰς παρακαλῶ, νὰ ἔχωμεν πάντοτε εἰς τὸν νοῦν μας τὰς ἡμέρας ἐκείνας. Διὰ νὰ συμβάλω δὲ καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἀνάμνησιν ἐκείνην, τὸ ἴδιον θέμα διὰ τὸ ὅποιον ἡτοιμαζόμεν τότε νὰ ἀναπτύξω, θὰ τὸ φέρω τώρα εἰς τὸ μέσον τῆς συναθροίσεώς μας, ὥστε καὶ μὲ τὴν ὁμοιότητα τῆς διδασκαλίας νὰ ἐνθυμηθῶμεν δλίγον τὸν καιρὸν ἐκεῖνον. **Ζ** Διότι σεις ἰσως ἔχετε λησμονήσει διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἐγίνον πολλὰ ὁμιλία καὶ δι' ἄλλα θέματα. Καὶ διότι μετὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρὸς μας ἀπὸ τὴν μακρὰν ἀποδημίαν, ἦτο ἀνάγκη νὸ ὁμιλήσῃ δι' ὅλα δσα συνέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ κατόπι νὰ ἀπευθυνθῇ πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας, ὥστε ἀφοῦ αὐτοὶ γίνουιν καλύτεροὶ ἐξ αἰτίας τῆς συμφορᾶς τῶν καὶ δραπετεύσων ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρικὴν πλάνην τῶν πρὸς τὴν ἰσικὴν μας πίστιν, νὰ τοὺς ριζώσωμεν εἰς τὴν πίστιν καὶ νὰ τοὺς διδάξωμεν ἀπὸ ποῖον σκοτὸς ἀπηλλάγησαν καὶ εἰς ποῖον φῶς τῆς ἀληθείας προσῆλθον. **Β** Ἐπειτα ἀπελαύσαμεν τὴν πανηγυρίον τῶν μαρτύρων ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ ἦτο δκαιρον, ἐνῶ εὐρισκόμεθα ἀνόμενα εἰς τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων, νὰ ἀπέλωμεν χωρὶς νὰ ἀκούσωμεν τὰ πρέποντα ἐγκώμια. Τὰ ἐγκώμια αὐτὰ τὰ διεδέχθη πάντες ἢ παραίνεις διὰ τοὺς δοκούς. Καὶ ὅταν εἶδαμε, ὅτι δλος ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου προσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἠβελήσαμε νὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς αὐτὰ τὰ ἐρόδια καὶ κατόπι νὰ τοὺς προσπέμψωμεν δλους.

Βεβαίως σεις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐνθυμηθῆτε εὐκόλως τὴν συζήτησιν, ποῦ ἐκάμαμε τότε πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας. Ἄλλὰ ἐγὼ, ποῦ διαρκῶς ἀσχολοῦμαι μὲ αὐτὰ καὶ τὰ σπουδάζω, ἀφοῦ σὰς εἶπω ὅλα ἀπὸ δσα ἐλέχθησαν

τότε, θά δυναθῶ εὐκολώτατα νά ἐπαναφέρω εἰς τήν μνήμην σας ὁλόκληρον τὸ θέμα τῆς ἑμιλίας. Ὁ Ποῖον λοιπόν ἦτο τὸ θέμα; Ἀνεζητοῦμεν νά μάθωμεν πῶς ὁ Θεὸς ἐπρονόει ἐξ ἀρχῆς διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ πῶς μᾶς ἐδίδαξε τὰ ὠφέλιμα, ὅταν δὲν ὑπῆρχαν γράμματα οὔτε εἶχαν δοθῆ Γραφαί. Καὶ ἐδεικνύομεν, ὅτι ἀπὸ τὴν θέαν τῆς δημιουργίας μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν θεογονίαν. Ὅποτε, ἀφοῦ σὰς ἐκράτησα ὀχι ἀπὸ τὴν χεῖρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν σκέψιν, σὰς περιέφερα εἰς ὁλόκληρον τὴν δημιουργίαν δεικνύων τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰς ἕλμινας, καὶ τὰς πτηνάς, καὶ τοὺς ποταμούς, καὶ τὰ ἀπέραντα πελάγη, καὶ τὰ λιβάδια, καὶ τοὺς κήπους καὶ τὰ ἀθέριστα χωράφια, ἢ καὶ τὰ δένδρα τὰ φορτωμένα καρπούς, καὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων τὰς καλυπτομένας ἀπὸ πυκνὰ δάση. Τότε ἐπίσης σὰς εἶπα παλλὰ καὶ διὰ τοὺς σπόρους, καὶ διὰ τὰ χόρτα, καὶ διὰ τὰ ἄνθη, καὶ διὰ τὰ ἔλα, ἡμερα καὶ ἄγρια, ὑδροβία καὶ χερσαία, καὶ ἀμφίβια, διὰ τὰ διασχίζοντα τὸν ἀέρα καὶ τὰ ἔρποντα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ δι' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ σύμπαντος, καὶ μὲ μίαν φωνὴν εἶποι ἐπεδοκιμάσαμε, διότι ὁ νοῦς μας ἠσθάνετο ἀδύνατος ἔμπρὸς εἰς τὸν ἄπειρον πλοῦτον καὶ δὲν ἠδύνατο νά συλλάβῃ τὸ πᾶν. Ἐ «Πόσον μεγάλα εἶναι τὰ ἔργα σου, Κύριε. Ὅλα τὰ ἐδημιούργησες μὲ σοφίαν».¹

Καὶ δὲν ἐθαυμάσαμε τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ μόνον διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἐξῆς δύο πράγματα, ὅτι ἐδημιούργησε τὴν κτίσιν καὶ ὠροίαν καὶ μεγάλην καὶ θαυμαστήν καὶ ὅτι ἄφησε πολλὰ δειγμάτων τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς εἰς τὰ πράγματα τοῦ βλέπομεν. Ἄφ' ἑνὸς μὲν, διὰ νὰ θαυμάζηται διὰ τὴν σοφίαν του καὶ νὰ προσελκῆ πρὸς τὴν λατρείαν του αὐτοὺς τοῦ τὴν παρατηροῦν. Ἄφ' ἑτέρου, διὰ νὰ μὴ ἀφήσουν τὸν δημιουργόν ὄσοι παρετήρουν τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἔργων του, καὶ ἀντὶ ἐκείνου προσκυνήσουν τὰ κτίσματα, διότι ἡ ἀδυναμία τοῦ ὑπάρχει εἰς αὐτὰ, δύναται νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν πλάνην αὐτῆν. Καὶ πῶς ἐστὶ ἄλη ἡ κτίσις εἶναι φθαρτὴ, ⁷⁰² Ἄ καὶ θά μετασηματισθῇ πρὸς τὸ καλύτερον καὶ θά ἀπολαύσῃ μεγαλύτεραν δόξαν, καὶ τότε, καὶ διατί, καὶ διὰ ποῖον λόγον ἐγενε φθαρτὴ, καὶ ὅλα αὐτὰ τότε τὰ ἐξετάζομεν εἰς βάθος ἐνώπιόν σας, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπεδεικνύομεν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, ὅτι δηλαδὴ εἰς φθαρτὰ σώματα προσέ-

1. Ψαλμ. 81, 5.

δωσε τόσο κάλλος, τὸ ὅποιον ἐξ ἀρχῆς ἀπένειμεν εἰς αὐτὰ ὁ Θεός, τὸ κάλλος τῶν ἀστρων, τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ἡλίου. Καὶ πράγματι, εἶναι νὰ θαυμάζη κανεὶς πῶς, μετά παρόδου τόσοσ ἐτῶν, δὲν ἐπαθάν τίποτε, ὅπως π.χ. παθαινοῦν τὰ σωματὰ μας, ὅτε μὲ τὸ γῆρας ἐγιναι ἀσθενέστερα, ὅτε ἀπὸ κάποιον ἀσθενεῖαν ἢ ἀδυναμίαν ἐρησθενησαν, ἀλλὰ διατηροῦν πάντοτε τὴν ἰδικὴν των ἀκμὴν καὶ τὸ κάλλος Ἐ ποῦ, ὅπως εἶπα, ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἐχαρίσειν ὁ Θεός καὶ ὅτε τὸ ἡλιακὸν φῶς ἐξῆσθενησε, ὅτε ἡ λάμψις τῶν ἀστρων ἐγενε σκοτεινότερα, ὅτε ἡ λαμπρότης τοῦ οὐρανοῦ ἐξηγητήθη, ὅτε τὰ σύνορα τῆς θαλάσσης μετετοπίσθησαν, ὅτε ἡ δύναμις τῆς γῆς νὰ παράγῃ κατ' ἔτος τοὺς καρπούς τῆς ἐσθῆσε. Καὶ ὅτι αὐτὰ εἶναι φθαρτὰ τὸ ἀπεδείξαμε καὶ μὲ τὴν λογικὴν καὶ ἀπὸ τὰς θείας Γραφῆς. Ὅτι δὲ εἶναι ὠραία καὶ λαμπρὰ καὶ διατηρήθησαν ἀκμαία καὶ ἀνθρώρ, τὸ μαρτυρεῖ ἡ καθημερινὴ παρατήρησις τῶν ἀνθρώπων ποῦ βλέπουσιν Ὁ πράγμα ποῦ κυρίως κινεῖ τὸν θαυμασμόν διὰ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐξ ἀρχῆς ἐδημιούργησεν αὐτὰ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Ὅταν ἐλέγαμε αὐτὰ, μερικοὶ τότε ἀντέτειναν λέγοντες: Λοιπὸν ἀπὸ ὅλα ὅσα βλέπομεν τὸ εὐτελέστερον εἶναι ὁ ἀνθρώπος, ἀφοῦ τὸ σῶμα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ ἡλίου καὶ ὅλων τῶν ἀστρων διατηρεῖται ἐπὶ τόσοσ χρόνον, ἐνῶ αὐτὸς ὕστερα ἀπὸ ἐβδομήκοντα ἐτὴ διαλύεται καὶ χάνεται. Εἰς ἀπάντησιν ὅλων αὐτῶν δυνάμεθα κατὰ πρῶτον νὰ εἰπωμεν, ὅτι δὲν διαλύεται ὁλόκληρον τὸ «ζῶον», ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον καὶ ἀναγκαϊότερον μέρος αὐτοῦ, δηλαδὴ ἡ ψυχὴ, μένει διαρκῶς ἀθάνατος, διότι δὲν ὑπόκειται εἰς κανένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ πάθη καὶ ἡ φθορὰ ἐμφανίζεται εἰς τὸ κατώτερον μέρος αὐτοῦ. Δεύτερον, ὅτι δι' αὐτὸν ἀκριδῶς τὸν λόγον τιμώμεθα περισσότερον. Ἦ Διότι καὶ τὸ γῆρας καὶ τὰς ἀσθενείας ὑπομένομεν, ὀχι ματαίως καὶ χωρὶς συγκεκριμένην αἰτίαν, ἀλλὰ καὶ δικαίως καὶ ἐπιωφελῶς. Δικαίως μὲν, διότι περιπέσομεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἐπιωφελῶς δὲ, διὰ νὰ διορθώσωμε, μὲ τὴν πτωχείαν αὐτῆν καὶ τὰ πάθη, τὴν ἀπόγνωσιν ποῦ δημιουργεῖται εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν. Αὐτὰ λοιπὸν δὲν τὸ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός νὰ γίνη διὰ νὰ μᾶς καταφρονήσῃ. Διότι, ἐὰν μᾶς κατεφρόνει, δὲν θά ἄφηνε τὴν ψυχὴν μας νὰ εἶναι ἀθάνατος. Ὅτε πάλι ἀπὸ ἀδυναμίαν ἔπλασε τοιοῦτο τὸ σῶμά μας. Ἐ Διότι, ἐὰν ἦτο ἀδύνατος, δὲν θά εἶχε τὴν δύναμιν νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ τόσοσ χρόνον τὸν οὐρανόν καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ τὸ σῶμα τῆς γῆς. Ἀλλὰ τὸ Ἐ

πλασε έτσι, διά να μάς καταστήρη καλύτερους και σφρονεστέρους, και περισσότερον εϋπειθείς εις αυτόν, πράγμα που αποτελεί την βάση της σωτηρίας μας. Διά τούτου έκαμε τον ουρανόν να μη καταβάλλεται από το γήρας ούτε από άλλας παρομοίας αδυναμίας. Διότι αυτός που στερείται από θέλησιν και ψυχήν δεν δύναται ούτε να άμαρτήσῃ ούτε άρετήν να επιδείξῃ συνεπώς δεν έχει ανάγκην διορθώσεως. 793 Α Εις ἡμᾶς δέ, οἱ ὅποιοι ἔχομεν τιμηθῆ με λογικόν και ψυχὴν, ὑπῆρξεν ἀνάγκη να καταστή κτήμα (εις ἡμᾶς) ἡ σωφροσύνη και ταπεινοφροσύνη διά τῶν παθῶν αὐτῶν, ἐπειδή και κατά τὴν ἀρχὴν πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ὠδηγήθῃ εις παραφροσύνην ὁ πρῶτος ἄνθρωπος που ἐπλάσθη. Ἐξ ἄλλου, ἐάν ὅπως τὰ ἰδικά μας σώματα ἔτσι και ὁ οὐρανὸς ἐπρόκειτο να πλασθῇ και να γηράσκῃ, πολλοὶ θὰ κατηγοροῦν τὸν Δημιουργόν δι' ἀδυναμίαν, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἠδύνατο να διατηρήσῃ ἐν σώμα ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Ἐνῶ τώρα ἔχει ἀφαιρεθῆ ἀπὸ αὐτοῦ αὐτὴ ἡ δικαιολογία, διότι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ μένουσιν ἐπὶ τὸσον χρόνον.

Ἐπὶ πλεόν αὐτῶν που ἐλέγχθησαν, Β τὰ ἰδικά μας πράγματα δὲν σταματοῦν εις τὴν παρούσαν ζωὴν, ἀλλὰ, ὅταν σωφρονισθῶμεν καλῶς ἑδῶ, εις τὸν παρόντα βίον, θὰ ἀναστήσῃ με μεγαλύτεραν δόξαν τὰ σώματα, και θὰ εἶναι λαμπρότερα και ἀπὸ τὸν οὐρανόν και ἀπὸ τὸν ἥλιον και ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα και θὰ τὰ προσήσῃ διά κάτω ἀνώτερον. Ἐνας λοιπὸν τρόπος θεογνωσίας εἶναι αὐτός, εις τὸν ὅποιον ὠδηγοῦμεθα ἀπὸ ἄλην τὴν κτίσιν. Ἐνας ἄλλος, ὁχι κατώτερος ἀπὸ αὐτόν, εἶναι ὁ τρόπος διά τῆς συνειδήσεως, τὸν ὅποιον ἀνεπτύξαμεν τότε ἐκτενέστερον δεκνύοντες πῶς εἶναι αὐτοδιδάκτος εις ἡμᾶς ἡ γνώσις τῶν καλῶν και τῶν κακῶν και πῶς ἀπὸ μέσα μας ἡ συνείδησις τὰ ὑπαγορεύει ὅλα αὐτά. C Δύο λοιπὸν διδάσκαλοι τῆς θεογνωσίας ὑπῆρξαν ἐξ ἀρχῆς εις ἡμᾶς, ἡ κτίσις και ἡ συνείδησις. Καὶ οἱ δύο, χωρὶς κανεὶς ἐξ αὐτῶν νὰ φωνάζῃ, σωτηριᾶς, ἐδιδάσκου τοὺς ἄνθρώπους. Καὶ ἡ κτίσις δηλαδὴ, ἡ ὅποια με τὴν θέαν τῆς προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν εις τὸν θεοτὴν και ὡδηγεῖ αὐτόν εις τὸ θαῦμα τοῦ δημιουργοῦ αὐτῆς, ἀλλὰ και ἡ συνείδησις, με τὰς ἐσωτερικὰς τῆς ὑπαγορεύσεις, μάς ὑποδεικνύει κάθε τι που πρέπει νὰ πράξωμεν. Καὶ τὴν κρίσιν τῆς ἀποσάσεως ἀντικαθιστοῦμεθα ἀπὸ τὴν ὄψιν τῶν πραγμάτων. Ὅταν δηλαδὴ ἀπὸ μέσα ἡ συνείδησις κατηγορῇ τὴν ἁμαρτίαν, τὰράσσει ἐξωτερικῶς τὴν ὄψιν και τὴν γμίξει

πολλὴν θλίψιν. Πάλιν μάς καθιστᾷ ὄχρους και φοβισμένους, ὅταν καταληφθῶμεν διαπράττοντες ἐπὶ τι διάστημα αἰσχρὰς πράξεις και τὴν φωνὴν μὲν δὲν ἀκούομεν, ἀντικαθιστοῦμεθα ὁμως τὴν ἐσωτερικὴν ἀγανάκτησιν τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν.

Μαζὶ με αὐτοὺς τοὺς δύο, D ὁ λόγος ἀπεδεικνυε, ὅτι προσετέθη εις ἡμᾶς ἀπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ και ἕνας τρίτος διδάσκαλος, ὁχι πλεόν ἄφρωνος, ὅπως οἱ προηγούμενοι, ἀλλὰ διδάσκαλος, ὁ ὅποιος ρυθμίζει τὴν ἀποφασίν μας με λόγον και παρακρίσιν και συμβουλήν. Ποῖος εἶναι αὐτός; Ὁ πατήρ που ἔλαχε εἰς τὸν καθένα. Διά τούτο ὁ Θεὸς μάς ἐπλάσεν, ὅστε νὰ ἀγαπῶμεθα ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας, διά νὰ ἔχωμεν ἐκπαιδευτὰς τῆς ἀρετῆς. Διότι τὸν πατέρα δὲν τὸν κάμνει τὸ γεγονός ὅτι ἐγέννησεν τὸν υἱόν, ἀλλὰ και ἡ καλὴ ἀνατροφή του, ὅστε τὸ κυφορεῖν καθιστᾷ μητέρα, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀναφῆθῃ καλῶς. E Καὶ ὅτι τούτο εἶναι ἀληθές, ὅτι δηλαδὴ ὁχι ἡ φύσις, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴ κάμνει τοὺς πατέρας, τὸ ὁμολογοῦν μαζὶ με ἡμᾶς και οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς. Πολλὰς φορές δηλαδὴ ὅταν ἴδουμ, ὅτι οἱ υἱοὶ τῶν ἔγιναν κακοὶ και προσεχώρησαν εις τὴν πονηρίαν, τοὺς ἀποκόπτου ἀπὸ τὴν συγγένειαν με τὴν ἀπακρίβειν τῶν και τὴν υλοθεσίαν ἄλλων, οἱ ὅποιοι πολλακίς δὲν ἔχουσιν καμμίαν ἀπολύτως συγγένειαν. Ἐὰν γε τί δύναται νὰ εἶναι παραδοξότερον ἀπὸ τούτο, δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκδιώκουν αὐτοὺς που ἐγέννησαν και νὰ υλοθετοῦν αὐτοὺς που δὲν ἐγέννησαν; 794 Α Αὐτὰ δὲν ἐλέγχθησαν ματαιῶς εις ἡμᾶς, ἀλλὰ διά νὰ μάθῃς ὅτι ἡ ἐλευθερία θέλησις εἶναι ἰσχυρότερα ἀπὸ τὴν φύσιν και συνήθως αὐτὴ περισσότερον ἀπὸ ἐκείνην κάμνει τοὺς υἱοὺς και τοὺς πατέρας. Ἐπίσης και τὸ ἐξῆς ὑπῆρξεν ἔργον τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐπέτρεψε νὰ μένουσιν τὰ τέκνα χωρὶς τὴν φυσικὴν ἀγάπην τῶν γονεῶν, ὅστε πάλιν ἐπέτρεψε τὸ πᾶν εις ἐκείνην. Διότι ἐάν δὲν ἐπρόκειτο οἱ γονεῖς νὰ ἀγαποῦν καθόλου τοὺς υἱοὺς τῶν κινουμένων ἀπὸ φυσικὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοὺς χαρακτῆρας τῶν και τὰς ἀρετὰς, θὰ ἔβλεπες πολλοὺς νὰ ἐρεβοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν πατρῶν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τῆς ἰδικῆς τῶν ἀμελείας και νὰ διασπᾶται τὸ γένος μας. B Ἐάν πάλιν ἐπέτρεπε τὸ πᾶν εις τὴν τυρανίαν τῆς φύσεως και δὲν ἐπέτρεπε νὰ τοὺς μισοῦσιν, ὅτε ὅταν εἶναι πονηροὶ, ἀλλὰ και ὅταν ὑβρίζωσιν και ὅταν πάσχουσιν οἱ πατέρες ἀναριθμητὰ κακὰ ἀπὸ αὐτοῦ, ἐπέμενον νὰ τοὺς περιποιῶνται οἱ πατέρες ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως, τὴν στιγμήν που οἱ παῖδες τῶν

τοὺς ὀφείλουν καὶ τοὺς ἐμπαίζου, θά εἶχεν ἐξοικεῖλαι τὸ γενεὸς μας εἰς τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς κακίας. Διότι, καὶ τώρα τὰ τέκνα, ποὺ δὲν δύνανται νὰ ἔχουν ὄλο τὸ θάρρος των εἰς τὴν φύσιν, ἀλλὰ γνωρίζουν, ὅτι πολλοὶ ποὺ κατήχησαν κακοὶ ἐξεβιάχθησαν καὶ ἀπὸ τὴν αἰκίαν καὶ ἀπεκλήρωθησαν ἀπὸ τὴν πατρικὴν περιουσίαν, ἐν ταῦτοις εἰς πλείους περιπτώσεις ἀποδλεπόντες εἰς τὸ φίλτρον τῶν γονέων ἀσθαδιάζουσι εἰς αὐτούς. **Γ** Ἐάν δὲν ἐπέτρεπεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς πατέρας καὶ νὰ ἀγανακτοῦν καὶ νὰ τιμωροῦν καὶ νὰ ἐκδικῶναι τοὺς παῖδας, ὅταν γίνονται κακοί, εἰς ποῖον βαθμὸν πονηρίας δὲν θὰ ἔφθαναν; Δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ἐστήριξε τὸ φίλτρον τῶν γονέων καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως καὶ εἰς τὸ ἦθος τῶν παιδῶν, ὥστε καὶ ὅταν ἁμαρτάνουν μετριῶς οἱ παῖδες νὰ τοὺς συγχωροῦν κατ' ἐπιταγὴν τῆς φύσεως, καὶ ὅταν γίνονται κακοὶ καὶ φθάσουσι εἰς κατάστασιν ἀσθένειαν νὰ τοὺς τιμωροῦν, διὰ νὰ μὴ θυμιάζουσι τοὺς παῖδας εἰς τὴν κακίαν μὲ τὴν ἐπικειμένην των, ἐάν πάλι νικήσῃ ἡ φύσις καὶ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ περιποιοῦνται τοὺς παῖδας των, ὁκόμα καὶ ἂν γίνουσι κακοί. **Δ** Εἶπέ μου, πόσῃ πρόνοιαν μαρτυροῦν καὶ ἡ προσταγὴ τῆς ἀγάπης, καὶ ὁ περιορισμὸς πάλι τοῦ πατρικοῦ φίλτρον, καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὤρισεν ἀμοιβὴν διὰ τὴν καλὴν διαπαιδαγωγίαν τῶν τέκνων: Ὅτι ἐπιφύλασσεται ἀμοιβή, καὶ οὐκ ἴσως διὰ τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς γυναῖκας, ἄκουσε πῶς καὶ εἰς πολλὰ χωρία καὶ δι' αὐτὰς κάμνει λόγον ἡ Γραφή, καὶ μάλιστα δι' αὐτὰς οὐκ ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἄνδρας. Ὅταν εἶπε ὁ Παῦλος «ἢ δὲ γυνὴ ἐξηπατήθη καὶ παρέβη τὴν ἐπιτολήν», προσέθεσε καὶ θὰ σωθῇ μὲ τὴν τεκνογονίαν.² Καὶ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐνοεῖ: Πονεῖς, διότι ἡ πρώτη γυνὴ σὲ ἔραυεν εἰς ὀδύνας καὶ μάχους καὶ μακρόχρονον κωφορίαν; Ἀλλὰ μὴ δυσνοασχετήρης ἔ. Διότι δὲν σὲ ἔβλαψαν τόσοι αἱ ὠδίνες καὶ οἱ μάχοι, ὅσον σὲ ὠρελοῦν, ἐάν θέλῃς, διότι μὲ τὴν ἀνατροφήν των παιδῶν ἔχεις πολλὰς ἀφορμάς νὰ ἐπιδείξῃς τὰς ἀρετὰς σου. Διότι τὰ τέκνα ποὺ γενῶς, ἐν τῇ διαπαιδαγωγίᾳ κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον καὶ τῇ ἀδουλήσει εἰς τὴν ἀρετὴν μὲ τὴν ἰδικὴν σου φροντίδα, αὐτὸ σοῦ δίδει μεγάλην εὐκαιρίαν σωτηρίας καὶ μαζὶ μὲ τὰς ἰδικὰς σου ἀρετὰς καὶ διὰ τὴν ἀγαγὴν των τέκνων σου θὰ λάβῃς μεγάλην ἀμοιβήν.

² Ὁς **A** Καὶ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι δὲν κάμνει τὴν μητέρα

2. Τιμ. 2, 14-15.

ὁ τοκετός, οὐτε δι' αὐτὸ ἐπιφύλασσεται ἀμοιβή, καὶ εἰς ἄλλο σημείον ὁ Παῦλος συζητῶν μὲ χήραν γυναῖκα, εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἐάν ἀνεβρεθῆ τέκνα» καὶ δὲν εἶπε «ἐάν ἐτεκνοποιήσῃς», ἀλλὰ «ἐάν ἐτεκνοτρόφῃς». Διότι τὸ πρῶτον εἶναι ἔργον τῆς φύσεως, ἐνῶ τὸ δεύτερον εἶναι ἔργον τῆς ἐλευθερίας βουλήσεως. Καὶ δι' αὐτὸ καὶ ἐδῶ εἶπε «θὰ σωθῇ μὲ τὴν τεκνογονίαν» δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ θέλων νὰ δείξῃ, ὅτι οὐκ ἦ γεννηθῆσι τεκνον ἀλλὰ ἡ καλὴ ἀνατροφή των εἶναι αὐτὴ ποὺ θὰ φέρῃ τὸν μισθόν, προσβεβρωμένη των εἶναι αὐτὴ ποὺ θὰ φέρῃ τὸν ἀγάπην καὶ εἰς τὸν ἀγιασμόν μὲ σωφροσύνην.³ Καὶ ἐνοεῖ τὸ ἑξῆς: **Β** Τότε θὰ λάβῃς πλοῦσιον τὸν μισθόν, ἐάν οἱ παῖδες ποὺ ἐγεννήθησαν μείνουσι σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν ἀγιασμόν. Ἄν αὐτοὺς τοὺς εἰσαγάγῃς εἰς αὐτὰς τὰς ἀρετὰς, ἂν τοὺς προτρέψῃς, ἂν τοὺς διδάξῃς, ἂν τοὺς συμβουλεύῃς, δι' αὐτὴν τὴν ἐπιμέλειάν σου σὲ ἀναμένει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μεγάλη ἀμοιβή.

³ Ἄς μὴ νομίζουσι λοιποὶ αἱ γυναῖκες, ὅτι εἶναι ἔργον ἕξον πρὸς αὐτὰς νὰ φροντίζουσι διὰ τὰ θήλα καὶ τὰ δορενα. Διότι δὲν διεχώρισεν ἐδῶ τὸ φύλον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀπλῶς εἶπε «ἐάν ἀνεβρεθῆ τέκνα» καὶ ἐδῶ λέγει «ἐάν ἐπιμείνουσι εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν ἀγιασμόν». Πιστεῖ καὶ οἱ δύο γονεῖς πρέπει νὰ φροντίζουσι διὰ τὰ τέκνα, καὶ περισσότερο αἱ γυναῖκες, καθ' ἑαυτὰς μόνον εἰς τὴν οἰκίαν τὸν περισσότερο χρόνον. Ἐπίσης πολλὰς τοὺς ἄνδρας περιστοῦν καὶ τὰ παῖδια καὶ αἱ φροντίδες τῆς ἀγορᾶς καὶ αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως. Ἐνῶ ἡ γυνὴ ἀππληγμένη ἀπὸ θάλας αὐτὰς τὰς φροντίδας, δύναται ἐπιμελεῖσθαι περισσότερο νὰ φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα, ἔχουσα πολλὴν ἄνοιαν. Ἐταῖ ἐκαμναν αἱ παλαιαὶ γυναῖκες, διότι τὸ χρέος αὐτὸ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον μόνον διὰ τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς γυναῖκας, ἐνοεῖ τὴν φροντίδα διὰ τὰ ἰδικὰ τους τέκνα καὶ τὴν δόξησιν εἰς τὴν χριστιανικὴν σκέψιν καὶ ἀγωγὴν.

Καὶ ὅτι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ εἶναι ἀληθές, θὰ σοῦ διηγηθῶ μίαν ἀρχαίαν ἱστορίαν. Ὑπῆρχεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους μία γυναῖκα ὀνόματι Ἄννα. Ὁ Αὐτὴ ἡ Ἄννα ἐπὶ πολλὸν χρόνον ὑπέφερον ἀπὸ ἀτεκνίας, καὶ τὸ χειρότερον ἦτο, ὅτι ἡ ἀντιζηλῶς τῆς ἦτο μήτηρ πολλῶν παιδῶν. Γνωρίζετε δευθαίως, ὅτι τὸ πρᾶγμα καὶ καθ' ἑαυτὸ εἶναι ἀνοπόφορον διὰ τὰς γυναῖκας. Ὅταν ὁμοῦ ἐπὶ πλέον ὑπάρχει καὶ ἀντιζη-

3. Α' Τιμ. 5, 10.

4. Α' Τιμ. 2, 15.

λος πού έχει τέκνα, τὸ πρᾶγμα γίνεται πολὺ σκληρότερον. Διότι εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς γυναικὸς ἐκείνης αἰσθάνεται θαυότερον τὴν ἰδικήν τῆς συμφορὰν. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ ὁσοὶ ζοῦν εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν, τότε αἰσθάνονται μεγαλύτεραν ὀδύνην, ὅταν σκέπτονται αὐτοὺς πού πλουτοῦν. Καὶ δὲν ἦτο μόνον αὐτὸ τὸ δεινόν, ὅτι δηλ. δὲν εἶχε παῖδας, ἐνῶ αὐτὴ εἶχε, ἀλλὰ ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἀντίζηλος, Ἐ καὶ ὅχι ὅτι ὑπῆρχε ἀντίζηλος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν παρώρ-γισε, διότι τὴν ἐξουθενῶνε. Ὁ δὲ Θεὸς βλέπων ὅλα αὐτὰ τὰ ἠνείχτο καὶ «δὲν ἔβωσεν εἰς αὐτὴν ὁ Κύριος παιδίον, πρᾶγμα πού προσκάλει θλίψιν εἰς αὐτὴν καὶ ὑπὸ τὸ βάρος τῆς θλίψεως ἦτο διαρκῶς μελαγχολικὴ καὶ ἀθυμος». Τὶ ἔνοσε «κατὰ τὴν θλίψιν αὐτῆς;»⁶ Δὲν δύναται νὰ εἴπῃ τις, λέγει, ὅτι βλέπων αὐτὴν νὰ ὑπερέβῃ μὲ πραότητα τὴν συμφορὰν τῆς, ἐπατάτησε τὴν γέναν αὐτῆς, ἀλλὰ ἂν καὶ τὴν ἐδραπέτε νὰ θρηνηθῇ καὶ νὰ πονῆ καὶ νὰ θλίβεται, δὲν τὴν ἀπήλλαξε ἀπὸ τὴν θλίψιν, ἀποδλέπων εἰς ἄλλο τι πολὺ μεγαλύτερον.⁷⁰⁸ Ἄ αὐτὰ ἄς μὴν τὰ ἀκούωμεν παρέργως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὰ ἄς διδασθῶμεν ἕν μείγιστον μάθημα, καὶ ὅταν περιπέσωμε εἰς κάποιαν συμφορὰν, καὶ ἂν πονῶμεν καὶ ἂν ὀδυρόμεθα καὶ ἂν τὸ κακὸν μᾶς φαίνεται ὅτι εἶναι ἀφόρητον, ἄς μὴ σπεύδωμεν, μήτε νὰ ἀδημούμεν, ἀλλὰ νὰ ἀναμένωμεν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐκεῖνος γνωρίζει σαφῶς πότε πρέπει νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸ αἷτιον τῆς θλίψεως μᾶς. Πρᾶγμα πού συνέβη καὶ μὲ αὐτὴν. Διότι ὁ Θεὸς ἀπέκλεισε τὴν μήτραν τῆς, ὅχι διότι τὴν ἔμισε ὅτε διότι τὴν ἀπεστρέφετο, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνοίξῃ εἰς ἡμᾶς τὴν θύραν νὰ φιλοσοφήσωμεν εἰς τὴν στάσιν τῆς γυναικὸς καὶ νὰ ἴδωμεν καθαρὰ τὸν πλοῦτον τῆς πίστεως αὐτῆς Ἐ καὶ νὰ κατανοήσωμεν ὅτι αὐτὸ τὴν καθίστα περισσότερο λαμπρότερον.

⁶ Ἄκουσε δὲ καὶ τὸ ἔξῃ: «Καὶ ἔκομμεν ἔτσι ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὅταν ἀνέβαινον εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου. Καὶ ἐλυπέτο, καὶ ἔκλαιε, καὶ δὲν ἔρωγε». ⁷ Ἐντονος ὁ πόνος, μεγάλη ἡ διάρκεια τῆς λύπης, ὅχι δύο καὶ τρεῖς ἡμέραι, ὅτε ἑκατὸν ἑκοσι, ὅτε χίλια καὶ ἑξοσι χιλιάδες, ἀλλὰ «ἀπὸ μακροῦ», λέγει, «ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐλυπέτο καὶ ὑπέφερε διαρκῶς ἡ γυνὴ». Αὐτὸ ἔνοσε ἀπὸ μακροῦ χρόνου». Καὶ ὅμως δὲν ἀπεθαρρύνθη, ὅτε ἐπῆρασε

6. Α' Παρ. 1, 6.
7. Α' Παρ. 1, 7.

τὴν σκέψιν τῆς ἡ διάρκειας τοῦ χρόνου, ὅτε αἱ ὀνειδιῆμοι καὶ αἱ ὄψεις τῆς ἀντιζήλου C ἀλλὰ διαρκῶς προσήχθητο καὶ παρεκάλει. Καὶ τὸ σπουδαιότερον ἐξ ὧων, καὶ ἐκεῖνο πού κυρίως μορτυρεῖ τὴν ἀφοσίωσιν τῆς εἰς τὸν Θεὸν εἶναι, ὅτι δὲν ἐπεθύμει ἀπλῶς ν' ἀποκτήσῃ τέκνον, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν καρπὸν ἤθελε νὰ τὸν ἀφιέρωσῃ εἰς τὸν Θεόν, νὰ κάμῃ προσφορὰν εἰς τὸν Θεόν ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς καὶ νὰ λάβῃ τὴν ἀνταμοιβὴν δι' αὐτὴν τὴν ἰσχυρὰν ὑπόσχεσιν. Ἄπὸ πού καταραίνεται τοῦτο: Ἄπὸ τὰς ἐπομένους λέξεις. Γνωρίζετε θεοσίως ὅλοι, ὅτι ἡ ἀτεκνία εἶναι πρὸ παντός ἀφόρητος εἰς τὰς γυναῖκας, ἔξ αἰτίας τῶν ἀνδρῶν. Διότι πολλοὶ ἄνθρωποι δεκνύουσιν τοιοῦτον παραλογισμόν, ὡςτε κατηγοροῦν τὰς γυναῖκας, ὅταν δὲν γεννοῦν, διότι δὲν γνωρίζουν ὅτι ἡ γένα εἶχε τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνωθεν, ἢ ὅτι εἶναι ἔργον τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅτε ἡ φύσις τῆς γυναικὸς ὅτε ἡ συνουσία, ὅτε ἄλλο τίποτε εἶναι ἀρκετὸν μόνον τοῦ πρὸς τοῦτο. Ἄλλ' ὅμως, ἂν καὶ γνωρίζουν ὅτι ὀδύνη τὰς κατηγοροῦν, τὰς ὀδύρουν καὶ τὰς ἀποστρέφονται πολλὰς φορές καὶ δὲν αἰσθάνονται εὐχαρίστησιν ἀπὸ αὐτὰς.

⁷ Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῆς τῆς γυναικὸς, ἂν συνέβαινε αὐτὸ. Ἄν ἴδῃς αὐτὴν νὰ καταφρονῆται, νὰ ἀτιμάζεται, νὰ ὀδύρῃται, νὰ μὴ δύναται νὰ ἀνεύσῃ μὲ θάρρος τὸν ἄνδρα, Ἐ νὰ μὴ ἀγαπᾶται, τότε θὰ δυνηθῆς νὰ σκεφθῆς, ὅτι διὰ τοῦτο κυρίως ἐπεθύμει ν' ἀποκτήσῃ παιδίον, διὰ νὰ ἔχῃ θάρρος καὶ ἐλευθερίαν πολλήν, καὶ διὰ νὰ εἶναι περισσότερο ποθητὴ εἰς τὸν ἄνδρα. Ἄν ὅμως ἴδῃς ὅτι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν συνέβαινε ἄνευ τῆς ἀντίθετον εἰς ὅλα, ὅτι αὐτὴ ἠγαπᾶτο περισσότερο ἀπὸ ἐκείνην πού εἶχε τὰ παιδιά, καὶ ἔχαίρε μεγαλύτερας ἀνωίας, τότε γίνεται φανερόν, ὅχι ἀπὸ κάποιαν ἀνθρωπίνην αἰτίαν, ὅτε διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν ἄνδρα τῆς μάλλον ἐπεθύμει παιδίον, ἀλλὰ διὰ τὸν λόγον πού ἀνέφερα ἀνωτέρω. Ἄπὸ πού γίνεται φανερόν τοῦτο; ⁷⁰⁹ Ἄ Ἄκουσε τὸν ἴδιον τὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος τὸ λέγει αὐτὸ. Καὶ δὲν τὸ ἔθεσε αὐτὸ ἀπλῶς ἀνευ λόγου, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθῃς τὴν ἀρετὴν τῆς γυναικὸς. Τὴν λέγει λοιπὸν αὐτός: «Διότι ὁ Ἐλεῖαν ἠγάπα τὴν Ἄνναν περισσότερο ἀπὸ τὴν Φενάνα». Ἐπειτα ὅταν τὴν εἶδε νὰ μὴ τρώγῃ, ἀλλὰ νὰ κλαίῃ, λέγει: «Τί σοῦ συμβαίνει καὶ κλαῖς; Καὶ διατί δὲν τρώγεις; Καὶ διατί εἶναι πληγωμένη ἡ καρδία σου; Δὲν σοῦ

7. Α' Παρ. 1, 5.

είμαι καλύτερος ἐγὼ περισσότερο ἀπὸ δέκα τέκνα:»⁸ Βλέπεις πόσον ἦτο συνδεμένος μετ' αὐτῆς καὶ ἐβλίστετο δι' ἐκείνην περισσότερο, ὄχι διότι δὲν εἶχε παιδιά, ἀλλὰ διότι τὴν ἐδύλεπε νὰ λυπητῆται καὶ νὰ κατέχεται ἀπὸ τὴν ὀδύνην: Ἄλλὰ δὲν κατάρθωσε νὰ τὴν πείσῃ νὰ μὴ λυπητῆται. Διότι δὲν ἐζήτηε τὸ παιδίον δι' αὐτόν, ἀλλὰ διὰ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Θεὸν ἕνα καρπὸν. Β «Καὶ ἐσηκώθη», λέγει, «ἀφ' οὗ ἔφαγον αὐτοὶ εἰς τὴν Σηλὼμ καὶ ἔπιον, καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου.»⁹ Καὶ τοῦτο ἐπίσης δὲν ἐλέχθη ἀπλῶς, τὸ ὅτι δηλ. αὐτὰ ἐγίνε μετὰ τὸ φαγητόν καὶ τὸ ποτόν, ἀλλὰ ἐλέχθη διὰ νὰ μάθῃς ὅτι τὸν καιρὸν, πού τὸν ἔχουν οἱ ἄλλοι διὰ νὰ ἀπολαμβάνουν καὶ νὰ ἡσυχάζουν, αὐτὴ τὸν ἔκαμε καιρὸν δακρύων καὶ προσευχῆς, διότι ἦτο πολὺ νηφάλιος καὶ ἀγρυπνος, «Καὶ ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Καὶ ὁ ἱερεὺς ἤλει ἐκάθητο εἰς ἕνα ἀνάκλιτρον εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου. Καὶ τοῦτο δὲν ἐλέχθη τυχαίως, ὅτι δηλ. ὁ ἤλει ὁ ἱερεὺς ἐκάθητο εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ ἐλέχθη διὰ νὰ δείξῃ τὴν θερμότητα τῆς γυναίκας. C Ἡ περὶπτωσίς της ἁμοιάζει μὲ χήραν γυναῖκα, πολλάκις ἀπροσάτευτον καὶ ἄρημον, ἢ ὁποία ἀλαπτομένη καὶ ὀφθαλμένη καὶ προπορεύονται δαυφάροι, ἀσπιδοφόροι, ἱππεῖς καὶ πολλὰ ἄλλα συναδία. δὲν τρομάζει ὅτε χρειάζεται προστατῆν, ἀλλὰ διασχιζει ὄλους αὐτοὺς καὶ μὲ πολὺ θάρρος συναυτὰ τὸν βασιλέα, διεκτραγωδοῦσα τὴν ἰδικὴν της συμφορὰν, διότι τὴν ὀδηγεῖ πρὸς ταῦτο ἡ ἴδια ἡ ἀνάγκη. Κατὰ τὸν ἴδιον λοιπὸν τρόπον καὶ ἡ γυναῖκα αὐτὴ δὲν ἠρυθρίασε ὅτε ἐντρόπη νὰ ζητήσῃ μόνη της ἀπὸ τὸν ἱερέα πού ἐκάθητο καὶ μὲ πολὺ θάρρος νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν βασιλέα. D Ἄλλὰ ἐπιτερώθη ἀπὸ τὸν πόθον καὶ ἀφ' οὗ μὲ τὴν ψυχὴν της ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν, ὡσὺν νὰ ἐδύλεπε τὸν ἴδιον τὸν Θεόν, μὲ τὴν θερμότητα ὡμίλει πρὸς αὐτόν. Καὶ τί λέγει:

Μᾶλλον δὲν λέγει τίποτε κατ' ἀρχὴν, ἀλλὰ κάμνει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς θρήνους καὶ ὀφεινὴ νὰ τρέξουν πηγαὶ θαύμων δακρύων. Καὶ ὅπως ὅταν πίπτει δυνατὴ θοαγὴ, καὶ ἡ σκληροτέρα γῆ, ὅταν θοαγῇ καὶ μαλακώσῃ, γίνεταὶ εὐκόλως πολὺ γόνιμος καὶ καρποφόρος, τὰ ἴδιον συνέθη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκα. E Ὅσων νὰ ᾔσαν τὰ δάκρυα ταύτων τινὰ βροχὴ, ἐμαλάκασε ἡ μήτρα της καὶ θερμαινομένη ἀπὸ

8. A' Basal. I. 8.

9. A' Basal. I. 8.

τὸν πόνον ἤρρισε νὰ διεγειρεται πρὸς τὴν ὠραίαν ἐκείνην τεκνονοῖαν. Ἄς ἀκούσωμεν λοιπὸν καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους καὶ τὴν ὠραίαν ἱκεσίαν της. «Κλαίουσα», λέγει, «ἐκλαυσε καὶ ἀπηύθυνεν εὐχὴν πρὸς τὸν Κύριον λέγουσα. Α-ΔΩΝΑ! ΚΥΡΙΕ ΕΛΩΙ ΣΑΒΑΩΘ.»¹⁰ Εἶναι φοβεροὶ οἱ λόγοι αὐτοὶ καὶ γεμῶσι φόβῳ. Καὶ ἔκαμε πολὺ καλῶς ὁ συγγραφεὺς καὶ δὲν τὰ μετέφρασε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν. Διότι δὲν ἤδυνήθη νὰ τοὺς μεταφράσῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ τρόπον πού νὰ ἐκφράζων ἄλλον τὸν θάθος καὶ τὸ πλάτος τῆς ἐννοίας των. ¹⁰ A Καὶ ἡ γυναῖκα αὐτὴ δὲν τὸν ἐκάλεσε μὲ ἕν μόνον ὄνομα, ἀλλὰ μὲ πολλὰ πού ἤρριξαν εἰς αὐτόν, δεικνύουσα τὸν πόθον της δι' αὐτόν καὶ τὴν θερμὴν της διάθεσιν. Καὶ ὅπως οἱ γραφεῖς πού συντάσσουσιν τὰς αἰτήσεις πρὸς τὸν βασιλέα δὲν προτάσσουσιν ἕν μόνον ὄνομα, ἀλλὰ ἀφ' οὗ τὸν προσφωνήσουσιν πρῶτα προπαύχον, καὶ ἀγούστον, καὶ αὐτοκράτορα καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα, μετὰ πραχυροῦν εἰς τὰ αἰτήματα, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ αὐτὴ ἀπευθύουσα μίαν δέησιν πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὸ προσιμῶν τῆς δεήσεως προτάσσει πολλὰ ὄνόματα, μὲ τὰ ὅποια ἐκφράζει καὶ τὴν ἰδικὴν της διάθεσιν, καθὼς εἶπα προηγουμένως, καὶ τὴν τιμὴν πρὸς ἐκείνον εἰς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνει τὴν δέησιν.

B Καὶ τὴν δέησιν αὐτὴν τὴν ὑπεγράψεν ἡ ὀδύνη. Δι' αὐτὸ καὶ εἰσηκούσθη ταχέως, διότι ἐγράψε τὴν δέησιν της μὲ πολλὴν σύνεσιν. Ταῦτα εἶναι οἱ προσευχαί, πού γίνονται μὲ συντριβὴν ψυχῆς. Καὶ πράγματι ἀντὶ χάρτου εἶχε τὴν ψυχὴν της, ἀντὶ καλῶν εἶχε τὴν γλῶσσαν, καὶ ἀντὶ μελάνης τὰ δάκρυά της. Δι' αὐτὸ καὶ ἔμεινε ἡ δέησις της μέχρι σήμερον. Διότι τὰ γράμματα πού διαβρέχονται μὲ ἐκείνην τὴν μελάνην, μένουσιν ἀνεξάλειπτα. Καὶ τὸ προῖμον τῆς δεήσεως ἦτο αὐτὸ. Ποία ἦτο ἡ συνέχεια: «Εὖν σφαλῶς ἐπιβλέψης», λέγει, «εἰς τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης σου.»¹¹ Δὲν ἔλαθεν ἀκόμη τίποτε, καὶ ἄρχισε τὴν προσευχὴν μὲ ὑπόσχεσιν. Ἄνταμεῖδι ἤδη τὸν Θεόν, χωρὶς νὰ ἔχη τίποτε εἰς τὰς χεῖράς της. Τόσον πολὺ ἐφέλετο καὶ ἠσθμαῖνε διὰ τοῦτο μᾶλλον παρὰ δι' ἐκεῖνο, καὶ διὰ τοῦτο ἠύχηθη νὰ λάθῃ τὸ παιδίον: «Εὖν σφαλῶς ἐπιβλέψης εἰς τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης σου. Δύο δικαιώματα, λέγει, ἔχω, τὴν δουλείαν καὶ τὴν συμφορὰν. «Καὶ δώσε εἰς τὴν δούλην σου σπέρμα ἀνδρός. Καὶ θὰ τὸ ἀφιερώ-

10. A' Basal. I. 10-11.

11. A' Basal. I. 11.

σω ἐνώπιόν σου ἐξ ὀλοκλήρου». Τί σημαίνει «ἐνώπιόν σου δοτόν»; «Ἀφιερωμένοι εἰς σέ καὶ ὀλοκλήρῳ δούλον. Παραίτομαι ἀπὸ πάσαν ἐξουσίαν θέλω δηλαδὴ τόσον μόνον νὰ γίνω μήτηρ, ὅσον νὰ γεννηθῆ ἀπὸ ἐμέ τὸ παιδίον Δ καὶ τοῦ λοιποῦ παραίτομαι ἀπὸ τὰ δικαιώματά μου καὶ τὸ ἀφιερώνω.

Σκέψου λοιπὸν τὴν εὐλαβίαν τῆς γυναίκος. Δὲν εἶπε, ἐάν μοῦ δώσης τρεῖς, σοῦ χαρίζω τούς δύο, ἐάν πάλι μοῦ δώσης δύο, σοῦ χαρίζω τὸν ἕνα, ἀλλὰ ἐάν μοῦ δώσης μόνον ἕνα, σοῦ ἀφιερώνω ὀλοκλήρῳ αὐτὸν τὸν καρπὸν. «Καὶ δὲν θὰ πῆ σὺν ἄλλο μεθυστικὸν ποτόν». Ἀκόμη δὲν ἔλαβε τὸ παιδίον καὶ ἤδη διαπαιδαγωγεῖ προφήτην καὶ οὐζητεῖ διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ παιδὸς καὶ συνάπτει συμφωνίαν μὲ τὸν Θεόν. Ὡ, θάρρος γυναίκος! Ἐπειδὴ δὲν εἶχε τότε νὰ καταβάλλῃ, διότι δὲν ἔλαβε ἀκόμη, καταβάλλει τὴν τιμὴν ἀπὸ αὐτὰ ποῦ πρόκειται νὰ λάβῃ. Ἐ καὶ ὅπως πολλοὶ ἀπὸ τοὺς γεωργοὺς ποῦ ζοῦν εἰς ἐσχάτην πτωχείαν καὶ δὲν ἔχουν χρήματα, ὥστε νὰ αγοράσουν μίσχον ἢ πρόβατα, λαμβάνουν τὰ ζῶα αὐτὰ ἀπὸ τοὺς κυρίους μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ τοὺς ἀποδώσουν τὸ ἥμισυ τῶν καρπῶν καὶ ἔτσι ὑπόσχονται νὰ καταβάλουν τὴν τιμὴν ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν ἐσοδείαν. Τὸ ἴδιον ἢ μάλλον κάτι πολὺ περισσότερον ἔκαμε καὶ αὕτη. Διότι δὲν λαμβάνει τὸν υἱὸν μὲ τὴν συμφωνίαν ν' ἀποδώσῃ τὸ ἥμισυ τοῦ καρποῦ, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀποδώσῃ ὀλοκλήρῳ πάλι, καὶ εἰς τὴν θέσιν τῶν καρπῶν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ παιδίου. Διότι ἐθεώρησεν, ὅτι ἦτο ἐπαρκὴς ἀμοιβὴ νὰ κουρασθῆ διὰ τὴν ἀνατρέψῃ ἕνα ἱερέα τοῦ Θεοῦ. ⁷⁰⁹ Α «Καὶ δὲν θὰ πῆ σὺν ἄλλο μεθυστικὸν ποτόν», λέγει. Δὲν ἐσκέφθη ὁμοίως νὰ εἴπῃ: Τί θὰ γίνῃ, ἂν καθὼς εἶναι τρυφερός προσβληθῆ ἡ ὑγεία του ἀπὸ τὴν ὑβριστικὴν; Τί θὰ συμβῆ ἂν περιπέσῃ εἰς ἀσθένειαν; Τί, ἂν ἀποθάνῃ, προσβληθεὶς ἀπὸ βαρεῖαν ἀσθένειαν; Ἀλλὰ ἔχουσα κατὰ νοῦν ὅτι αὐτὸς ποῦ τὸν ἔδωκε, αὐτὸς θὰ δυνηθῆ νὰ φροντίσῃ καὶ διὰ τὴν ὑγείαν, ἀπὸ αὐτὰ τὰ σπάργανα καὶ τὰς ὤδινας τοῦ τοκετοῦ, τὸν ἀνεβίβασεν εἰς τὴν ἁγιωσύνην, διότι ἀνέθεσε τὸ πᾶν εἰς τὸν Θεόν καὶ ἡ κοιλία τῆς ἡγιάζετο πρὸ τῶν ὀδίνων κυοφοροῦσα προφήτην καὶ ἱερέα καὶ προσφέρουσα ἤδη τὸ ἀφιέρωμα, ἀφιέρωμα ἔμφυχου.

Β Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἠνεχθεὶς νὰ λυπηθῆ αὐτὴ, διὰ τοῦτο θραβέως τῆς εἶδε, διὰ νὰ τὴν καταστήσῃ λαμπρότερον μὲ τὸν τρόπον τοῦ τοκετοῦ, διὰ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν μάθημα. Καὶ πράγματι, ὅταν προσῆλθε νὰ προσευχηθῆ,

δὲν ἐνεθυμήθῃ τὴν ἀντίβληλον, δὲν ἀνέφερε τὰς ὀδρεῖς τῆς, δὲν παρουσίασε τοὺς ἀνειδισμούς τῆς, δὲν εἶπε: Ἐκδικήσου τὴν μωρὸν καὶ κακὴν ἐκείνην γυναῖκα, πράγμα ποῦ κάμνουν παλαιαὶ γυναῖκες. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐνθυμῆθῃ τοὺς ἀνειδισμούς ἐκείνους, προσήχετο μόνον διὰ τὴν ἰδικὴν τῆς ὠφέλειαν. Ταῦτα κάμε καὶ σὺ, ἄνθρωπε, καὶ ὅταν ἴδῃς ἐχθρὸν νὰ σὲ λυπῆ, Ἐ νὰ μὴ προφέρῃς δι' ἐκείνον κανένα πικρὸν λόγον, μῆτε νὰ εὐχηθῆς ἐναντίον του διότι σὲ μισεῖ. Ἀλλὰ ἀφοῦ εἰσέλθῃς εἰς τὸν ναὸν καὶ κλῖνῃς τὰ γόνατα καὶ σακρῶσης, παρακάλεσε τὸν Θεὸν νὰ σὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν θλίψιν, νὰ σθήσῃ τὴν λύπην. Πράγμα ποῦ ἔκαμε καὶ αὕτη καὶ ἀπεκόμισε μέγιστον καρπὸν ἀπὸ τῆς ἐχθρᾶς γυναίκας. Διότι ἐκείνη συνετέλεσεν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ παιδίου. Καὶ πῶς (συνετέλεσεν) ἐγὼ σὰς λέγω. Ἐπειδὴ ἐξύβρισεν, ἐλύπησε καὶ κατέστησε μεγαλύτερον τὸν πόνου, μὲ τὸν πόνου αὐτὸν ἢ προσευχὴ ἔγινε θερμότερα, ἢ προσευχὴ ἐνίκησε τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἔκαμε νὰ συγκτανεύσῃ καὶ ἔτσι ἐγεννήθῃ ὁ Σαμουὴλ.

Δ Ὡστε ἐάν εἴμεθα νηφάλιοι, οὐ μόνον δὲν θὰ δυνηθῶν νὰ μᾶς θλάψουν οἱ ἐχθροί, ἀλλὰ καὶ θὰ μᾶς ὠφελήσουν τὰ μέγιστα, διότι μᾶς κάμνουν νὰ εἴμεθα εἰς ὅλα ἐπιμελότεροι, ἂν δέξαι δὲν στρεφόμεθα πρὸς λοιδορίας καὶ ὀδρεῖς, ἀλλὰ ἂν δηγούμεθα εἰς προσευχὰς ἀπὸ τὴν θλίψιν ποῦ ἐκείνοι μᾶς προκαλοῦν. Ὅταν ἐγέννησε τὸ παιδίον, τὸ ὠνόμασε Σαμουὴλ, ποῦ σημαίνει «θὰ ἀκούσῃ τὸν Θεόν». Ἐπειδὴ ἐγέννησεν αὐτὸν, διότι εἰσκούσθη ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ μὲ προσευχὴν καὶ οὐ κατὰ τὸν συνήθη φυσικὸν τρόπον, τὴν ἀνάμνησιν τῆς εὐεργεσίας αὐτῆς τὴν ἐναπέθεσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ παιδίου, ὡσάν εἰς στήλην χαλκῆν. Καὶ δὲν εἶπε, ὅς τὸν ὀνομάσωμεν μὲ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του ἢ τοῦ θεοῦ Ε ἢ τοῦ πάππου ἢ τοῦ προσπάππου. Ἀλλὰ εἶπε, αὐτὸς εἶναι ποῦ ἔδωκε, αὐτὸς ὅς τιμῆθῃ καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ παιδίου. Πρὸς αὐτὴν νὰ ἀμιγλῶσθε σεῖς αἱ γυναῖκες, αὐτὴν ὅς μιμηθῶμεν ἡμεῖς οἱ ἄνδρες, καὶ τόσον πολὺ νὰ φροντίζωμεν διὰ τὰ παιδιά καὶ ἔτσι νὰ ἀνατρέφωμεν τὰ τέκνα μᾶς καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα καὶ κυρίως εἰς τὴν σωφροσύνην. Διότι δι' οὐδὲν ἄλλο δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν ⁷¹⁰ Α καὶ νὰ ἀνησυχῶμεν τόσον, ὅσον διὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν σεμνότητα τῶν νέων. Διότι αὐτὸ τὸ πάθος κυρίως ταλανίζει αὐτὴν τὴν ἡλικίαν. Καὶ αὐτὸ ποῦ κάμνουμε μὲ τοὺς λύχνους, τὸ ἴδιον πρέπει

νά προσέχωμεν και με τὰ παιδία. Πολλὰς φορές θεβαίως συμβουλεύομεν τὴν θερααινίδα, πού ἀνάπτει τὸν λύχνον, νὰ μὴ μεταφέρῃ τὸν λύχνον ἐκεῖ πού ὑπάρχει καλαμιά ἢ χόρτον ἢ παρόμοια, μήπως ἐν ἀγνοίᾳ μας ἐκπηδήσῃ κανεὶς σπινθὴρ και ἀνάψῃ ὅλον τὸ εὐφλεκτον ὄλακόν και πυρπολήσῃ ὀλόκληρον τὴν οἰκίαν. Τὴν ἴδιαν πρόνοιαν πρέπει νὰ λάβωμεν και διὰ τὰ παιδία και νὰ μὴ τὰ φέρωμεν νὰ βλέπουν ἐκεῖ πού εἶναι ἀσελγεῖς θερααινίδες, Ἐ ὅπου εἶναι κόραι ἀσωτοί, ὅπου δοῦλαι ἀκόλαστοί, ἀλλὰ νὰ προστάσωμεν και νὰ ἀποτρέπωμεν, ἀν ἔχωμεν τοιαύτην θερααινίδα ἢ γείτονα ἢ ἀπλῶς μίαν ἄλλην, ὅστε νὰ ἀντικρούξουν, ὅστε νὰ συνομιλοῦν με τοὺς νέους, διὰ νὰ μὴ ἐκπηδήσῃ ἀπὸ ἐκεῖ κανεὶς σπινθὴρ και ἀνάψῃ ὄλην τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ, και ἡ συμφορὰ καταστῆ ἀπαρηγόρητος.

Πρέπει δὲ νὰ ἀπομακρύνωμεν αὐτοὺς ὄχι μόνον ἀπὸ παρόμοια θεάματα, ἀλλὰ και ἀπὸ ἀκούσματα χαῦνα και χυδαία, διὰ νὰ μὴ γαητεύεται ἀπὸ αὐτὰ ἡ ψυχὴ τους. Μήτε νὰ τοὺς φέρωμεν εἰς τὰ θεάτρα, ὅτε εἰς τὰ συμπόσια και τὰς μέθας, ἀλλὰ πρέπει νὰ φυλάσωμεν τοὺς νέους περισσώτερον και ἀπὸ τὰς παρθένους, πού μένου κλεισμένοι εἰς τοὺς θαλάμους των. Ἐ Διότι τίποτε δὲν κοομεί τὴν ἡλικίαν αὐτὴν ἀπὸ τὴν φύσιν του, ὅσον ὁ στέφανος τῆς ἐγκρατείας και νὰ ἔλθῃ εἰς γάμον καθαρὸς ἀπὸ κάθε ἀσελγείαν. ἘΤοι και αἱ γυναῖκες γίνονται ποθηταὶ εἰς αὐτοὺς, ὅταν ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει ἐπιδοθῆ πρώτα εἰς τὴν πορείαν και δὲν εἶναι διεφθαρμένη, ὅταν ὁ νέος γνωρίζῃ μόνον αὐτὴν τὴν γυναῖκα, με τὴν ὅποιαν ἤλθεν εἰς γάμον. ἘΤοι και οἱ ἔρωτες εἶναι θερμότεροι, και ἡ διάθεσις γησιωτέρα και ἡ ἀγάπη εὐλικρινεστέρα, ὅταν οἱ νέοι διαδίζουσι εἰς τοὺς γάμους με τοιαύτην προσοχὴν και προφύλαξιν. Διότι, ὅπως συμβαίνουσι τὰ πράγματα σήμερον, αὐτὸ δὲν εἶναι γάμος, ἀλλὰ ἀπλῶς χρηματικὴ συναλλαγὴ και ἔμποριον. Ἐ Ὅταν δηλαδὴ και πρὶν ἀπὸ τὸν γάμον ὁ νέος εἶναι διεφθαρμένος, και μετὰ τὸν γάμον πάλι βλέπῃ πρὸς ἄλλην γυναῖκα, εἰπέ μου, τί χρειάζεται ὁ γάμος; Διότι εἶναι μεγαλύτερα ἡ κόλασις και ἀσυνχώρητος ἡ ἀμαρτία, ὅταν, ἐνῶ ἔχεις εἰς τὴν οἰκίαν σου γυναῖκα, ἐξευτελίζεσαι με τὰς πόρνας και γίνεσαι μοιχός. Διότι μετὰ τὸν γάμον, και πόρνη ἀν εἶναι ἡ γυναῖκα και πηγαίνει με συνευγευμένο, τὸ πρᾶγμα εἶναι μοιχεία. Και συμβαίνουσι ὄλ' αὐτὰ, και τρέχουσι πρὸς τὰς ἑταῖρας, ἐπιδὴ πρὸ τοῦ γάμου δὲν ἠκλήθησαν εἰς τὴν ἐγκρατείαν.

Ἐ Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ προέρχονται μάχαι και ὄδεις και καταστροφὴ οἰκίῶν και καθημερινοὶ πόλεμοι. Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ ὁ πρὸς τὴν γυναῖκα ἔρωσ ὑποχωρεῖ και μαραινεται, διότι τὸν καταστρέφει ἡ φαίτησις εἰς τὰ πορνεῖα. Διότι ἐὰν μᾶθη νὰ εἶναι ἐγκρατής, θὰ θεωρησῇ ποθητότερον ἀπὸ ὄλας τὴν γυναῖκα του και θὰ τὴν βλέπῃ με πολὺ καλὴν διάθεσιν και θὰ ἔχουσι μεταξύ των μεγάλην ὁμόνοιαν. Και ὅταν ὑπάρχῃ εἰρήνη και ὁμόνοια, τότε εἰς αὐτὴν τὴν οἰκίαν θὰ εἰσέλθουσι ὄλα τὰ ἀγαθὰ.

²¹¹ Ἐ Διὰ νὰ ρυθμίζωμεν λοιπὸν καλῶς και τὰ πράγματα τῆς παρουσίης μας ζωῆς και μαζί με αὐτὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἄς φροντίζωμεν και διὰ τὸν ἑαυτὸν μας και διὰ τὰ τέκνα μας, διὰ τούτην κυρίως τὴν ἐντολήν, διὰ νὰ μὴ εἰσέλθωμεν δηλαδὴ εἰς τὸν πνευματικὸν ἐκείνου γάμον ἐνδεδυμένοι με ρυπαρὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ με μεγάλην παρησίαν νὰ ἀπολαύσωμεν ἐκεῖ τὴν τιμὴν πού ἔχει ὀδοθῆ διὰ τοὺς ἀείους. Τὴν ὅποιαν εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὄλοι με τὴν χάριν και τὴν αἰλουδοσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ ὁποιοῦ ὄδοσ, τιμὴ και δύναμις εἰς τὸν Πατέρα μαζί με τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα και πάντοτε, και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἐ Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΙΣΤΙΝ ΤΗΣ ΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΝ¹ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΓΙΚΕΙΑΝ ΑΓΤΗΣ, ΔΙΑ ΤΗΝ ΘΒΕΙΔΟΜΕΝΗΝ ΕΙΣ ΤΟΥΤΕ ΙΕΡΕΙΣ ΤΙΜΗΝ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΡΕΒΗΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗΘΕΑ ΚΑΙ ΟΤΑΝ ΑΡΧΙΖΟΜΕΝ ΚΑΙ ΟΤΑΝ ΤΡΑΦΗΝΟΜΕΝ ΤΟ ΓΕΥΜΑ.

"Ιως, αγαπητοί μου, δὲν ὑπάρχει τίποτε ἰσάξιον τῆς προσευχῆς, οὔτε δυνατώτερον ἀπὸ τὴν πίστιν. Καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἀληθείας τὰς ἀπέδειξε προηγουμένως ἡ Ἄννα. C Διότι προσήλθεν εἰς τὸν Θεὸν μὲ αὐτὰ τὰ δῶρα καὶ ἐπέτυχεν ὅλα ὅσα ἠθέλησε, δηλοδὴ καὶ ἀνάτηρον φύσιν διώρθωσε καὶ μήτραν κλεισμένην ἤνοιξε καὶ τὴν ἐντροπὴν ἀπέσεισε καὶ τοὺς γλευσαμοὺς τῆς ἀντιζήλου κατέλυσε καὶ ἀνέκτησε τὴν παρησίαν τῆς, ἀφοῦ ἐθέρισε ἀπὸ ἀγόνων πέτρων μετωμένον στάχυν. Καὶ ἠκούσατε ὅλοι πῶς ἐπροσευχήθη, πῶς ἔθεσε τὸ αἴτημά τῆς, καὶ πῶς ἔπεισε τὸν Θεὸν καὶ ἔλαβε καὶ ἐγέννησε καὶ ἀνέβραψε καὶ ἀφίρρωσε τὸν Σαμουὴλ εἰς τὸν Θεόν. Ὡστε δὲν θά σφάλη ἂν κάποιος, δυναμῶσθ τὴν γυναῖκα αὐτῆν μητέρα μαζὶ καὶ πατέρα τοῦ παιδίου. D Βέβαια, ἴσπειρε ὁ ἄνδρας, ἀλλὰ ἡ προσευχὴ ἔδωκεν εἰς τὸ σπέρμα τὴν δύναμιν αὐτῆς καὶ κατέστησε σεμνότεραν τὴν οὐλήφην τοῦ Σαμουὴλ. Διότι δὲν συνέβη, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰς ἄλλας γυναῖκας, δηλοδὴ, ὕπνος καὶ ἔνωσις τῶν γονέων μόνον, ἀλλὰ αἱ ἀργαὶ τῆς γεννήσεως αὐτῆς ὑπῆρξαν αἱ προσευχαὶ καὶ τὰ δάκρυα καὶ ἡ πίστις καὶ ἔτσι ὁ προφήτης ἐγεννήθη κατὰ τρόπον σεμνότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἡ γέννησις του ἀφίλειται εἰς τὴν πίστιν τῆς μητρός του. Δι' αὐτὸ καὶ δίκαια δύναται νὰ εἴπῃ κανένας δι' αὐτὴν τὴν γυναῖκα: «Ὅσοι μὲ δάκρυα ἀπελπίσας ἐξ αἰτίας τῆς ἑρρασίας σπείρουν τοὺς ἀγρούς των, ὅταν πέσουν αἱ βρο-

1. Φιλοσοφία: ἡ παλιὰ ἐκτεταμένη εἰς τὴν καρδοσὴν ἡλικίαν λέξις φιλοσοφία, ὡς καὶ τὸ ῥῆμα φιλοσοφῶν, σημαίνει κυρίως τὰς ἀρχαῖς καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον κούρασε ὁ ἄνθρωπος τὴν ψυχή του, δηλοδὴ, τὸν σπουδασιὸν θεωρίαν καὶ πράξις καὶ μελέτην τῆν ἐκκοιτῶσαν καὶ καταβύσιν τῆς πύσης ἀπὸ τῆς βρωθείας. Εἰδικότερα, φανερῶσθ τὴν ἐκ τῆς εἰσέτας, πηγάζουσαν θεωρητικὴν συμπεριφορὰν καὶ ἐνέργειαν.

χαὶ καὶ καρποφορήσουν οἱ ἀγροὶ των, θά θερίσουν σκιρτώμετες ἀπὸ ἀγαλλίασιν»².

Ε Αὐτὴν λοιπὸν ἄς ζηλώσωμεν ἄνδρες, αὐτὴν ἄς μιμηθοῦμε γυναῖκες. Διότι ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶναι διδάσκαλος καὶ τῶν δύο φύλων. Ὅσαι γυναῖκες εἶναι στείραι, ἄς μὴ ἀπελπίζωμεν. Ὅσαι εἶναι μητέρες, ἄς ἀνατρέφωμεν ἔτσι τὰ παιδία των, ὅταν γεννηθῶν. Καὶ ὅλοι ἄς ἀκολουθήσωμεν τὴν φιλοσοφίαν τῆς γυνακὸς πρὸ τοῦ τοκετοῦ, τὴν πίστιν τῆς κατὰ τὸν τοκετόν, τὴν φροντίδα τῆς μετὰ τὸν τοκετόν. Πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ φιλοσοφώτερον ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς γυνακὸς αὐτῆς, ἡ ὁποία ὑπέφερε μὲ πραότητα καὶ γενναϊότητα μίαν συμφορὰν τόσον ἀφόρητον καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ ἀγωνίζεται παρὰ, ὅταν κατέλυσε τὸ δεινὸν καὶ ἐπέτυχεν ἕνα θαυμαστὸν καὶ παρόδοσον τέμα τοῦ κακοῦ, χωρὶς νὰ ἔχη κανένα σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐπίγειον. Διότι ἐγνώριζε τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου. 712 A Δι' αὐτὸ καὶ προσήλθε μόνῃ τῆς καὶ ἐπέτυχεν αὐτὸ πού ἠθέλησε. Διότι ἡ διάρρωσις τῆς θλίψεως ἐκείνης δὲν ἐχρειάζετο ἀνθρωπίνην βοήθειαν, ἀλλὰ τὴν θεῖαν χάριν. Διότι ἡ θλίψις τῆς δὲν προήρχετο ἀπὸ χρηματικὴν ζημίαν, ὥστε νὰ τῆς προσφῆρῃ κανένας χρυσάφι καὶ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν θλίψιν. Δὲν προήρχετο ἀπὸ σωματικὴν νόσον, διὰ νὰ παρακαλέσῃ τοὺς βοηθοὺς τῶν ἰατρῶν καὶ νὰ ἀποδιώξῃ τὸ νόσημα. Ἡ φύσις τῆς ἔπασχε καὶ εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ τῆν ἀνωθεν βοήθειαν. Δι' αὐτὸ ἀφῆσεν ὅλα τὰ ἐπίγεια μέσα καὶ ἔτρεξε πρὸς τὸν δεσπότην τῆς φύσεως καὶ δὲν ἀπεμακρόνη ἀπὸ αὐτόν, μέχρις ὅτου τὸν ἔπεισε νὰ λύσῃ τὴν ἀτεκνίαν τῆς καὶ νὰ ἀνοίξῃ τὴν μήτραν τῆς καὶ ἔτσι τὴν στείραν γυναῖκα νὰ τὴν καταστήσῃ μητέρα. Εἶναι λοιπὸν μακαρία καὶ διὰ τοῦτο, ὅχι διότι ἔγινε μητέρα, ἀλλὰ διότι ἔγινε, B ἐνῶ δὲν ἦταν. Διότι ἐκεῖνο εἶναι συνηθισμένον εἰς τὴν φύσιν, ἐνῶ τοῦτο ἦταν ἕνα ἐξαιρετικὸν κατόρθωμα τῆς γυνακὸς. Εἶναι λοιπὸν μακαρία καὶ διὰ τὰς ὁδίας ἐκείνας τοῦ τοκετοῦ, δὲν ἦτο ὁμοῦς ὀλιγώτερον μακαρία δι' ὅλα ὅσα προηγήθησαν τῶν ὁδίων. Γνωρίζετε, βέβαια, ὅλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὅτι τίποτε δὲν δύναται νὰ γίνῃ περισσότερο ἀφόρητον διὰ μίαν γυναῖκα ἀπὸ τὴν ἀτεκνίαν. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἀπολαμδάνῃ ἀνυπολόγητον εὐμερίαν, ποτὲ δὲν θά ἡμπορέσῃ νὰ κατανηκῆσθ τὸν ψυχικὸν πόνον πού προέρχεται ἀπὸ αὐτὴν τὴν πληγὴν. Ἐάν

2. Ματθ. 135, 5.

τὰ πράγμα είναι ἀφόρητον σήμερα, πού ἐκληθήκαμε νὰ φιλοσοφῆσουμεν κατὰ τρόπον ἀνώτερον καὶ θαυμάσιον πρὸς τὸν οὐρανὸν C καὶ δὲν ὑπολογίζομεν τὸν παρόντα βίον, ἀλλὰ προσημαζόμεθα διὰ ἄλλην ἀνωτέραν ζωὴν καὶ ἐγκωμιάζομεν πολὺ τὴν παρθενίαν, ἀκέψου πόσον κακὸν πρᾶγμα ἐθεωρεῖτο εἶναι τότε, πού δὲν ὑπῆρχε καμμία ἐλπίς διὰ τὰ μέλλοντα, ὅτε σκέψις κἄν, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐπράτταν τὰ πάντα διὰ τὸν παρόντα βίον καὶ συνεπῶς τὸ νὰ εἶναι μία γυναῖκα ὀστρακα καὶ ἀνομιζέτο ὡς ἓνα εἶδος καταδίκης. Δὲν δύναμαι νὰ ἐκφράσω ὅτε νὰ παροστήσω τὸν ψυχικὸν πόνον ἀπὸ αὐτὴν τὴν πληγὴν. Τὸ μαρτυροῦν αἱ γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι ἐφ' ἐπέδειξαν ὑπομονὴν δι' ἄλλας τὰς ἄλλας συμφορὰς, ἐν ταῦτοις αὐτὴν τὴν κακοτεχνίαν δὲν ἠμπούρουσαν νὰ τὴν ὑποφέρουν. D Ἀλλὰ ἄλλαι μὲν ἐδημιουργοῦσαν προβλήματα εἰς τοὺς ἄνδρας των, ἄλλαι δὲ ἐθεώρησαν τὸν βίον ἀβίωτον.

Αὐτὴν δὲ τὴν γυναῖκα δὲν τὴν ἐθασάνιζε μόνον ἡ λύπη ἐξ αἰτίας τῆς στεριότητος, ἀλλὰ τὴν ἐτυραννοῦσε καὶ ἄλλο πάθος, ἡ ὀργὴ διὰ τοὺς χλευασμοὺς τῆς ἀντιζήλου. (Καὶ συνέθη μὲ τὴν γυναῖκα αὐτὴν), τὸ ἴδιον πού συμβαίνει, ὅταν ἔξωποῦν μὲ ὀργὴν ἀντίθετοι ἀνεμοὶ καὶ εὐρεθῆ εἰς τὴν μάχην των αὐτὴν ἓνα σκάφος καὶ σηκώνονται πολλὰ κύματα εἰς τὴν πρύμνην καὶ εἰς τὴν πῦραν, ἀλλὰ ὁ κυβερνήτης καθήμενος εἰς τὸ τιμὸν διασώζει τὸ σκάφος ἀποκρούων E τὰς ἐπιθέσεις τῶν κυμάτων μὲ τὴν σοφίαν τῆς ἐπιστήμης του. Τὸ ἴδιον λοιπὸν καὶ ἡ γυναῖκα ἐκείνη τότε, πού ὁ θυμὸς καὶ ἡ θλίψις ὤρμησαν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς ὡς ἀντίθετοι ἀνεμοὶ, καὶ συνέτριβον τὸν λογισμὸν τῆς καὶ ἐσήκωσαν πολλὰ κύματα, καὶ ταῦτο οὐκ ἔστιν ἢ τρεῖς ἢ ἑκοσὶν ἡμέρας, ἀλλὰ ἐπὶ ἑστῆ δόλοκληρα (διότι ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, λέγει, ἐγένετο αὐτὴ), ὑπέμεινε τὴν τρικυμίαν μὲ γενναίτητα καὶ δὲν ἐπέτρεψε νὰ καταποντισθῆ ὁ λογισμὸς τῆς. Διότι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καθήμενος εἰς τὸ τιμὸν ὡς κυβερνήτης τοῦ σκάφους, τὴν ἔπειθε νὰ ὑπομεινῆ γενναίως τὸν κλυδωνισμὸν ἐκείνου. ⁷¹³ A Καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ κυβερνᾷ τὴν ψυχὴν τῆς, ἕως ὅτου ὠδήγησε τὸ σκάφος, γεμάτον ἀπὸ τὸ φορτίον, εἰς τὸν ὑψηλὸν λιμένα, καὶ τὴν κοιλίαν τῆς γεμάτην ἀπὸ θησαυρῶν πολυτίμων. Διότι ἡ κοιλία αὐτῆς δὲν ἐθάσταζε ὅτε χρυσάφι, ὅτε ἀσημί, ἀλλὰ προφήτην καὶ ἱερέα. Καὶ ὁ ἄγιασμός αὐτῆς τῆς κοιλίας ἦταν διπλός, ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι τὸ κυφορούμενον παιδί ἦταν προφήτης καὶ ἱερεὺς,

ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἡ σὺλληψις εἰς τὴν κοιλίαν τῆς συνετελέσθη μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ.

B Καὶ δὲν ἦτο μόνον τὸ φορτίον παρὰδοξον καὶ θεῖον θαυμασίου, ἀλλὰ παρὰδοξότερος ἀκόμη ὑπῆρξεν ὁ τρόπος τῆς ἐμπορίας. Διότι δὲν τὸ παρέδωκεν εἰς ἀνθρώπους, ὅτε εἰς τίποτε ἐμποροῦς καὶ καπηλίου, ἀλλὰ ἀμέσως, μόλις τὸ ἔβγαλεν ἀπὸ τὸ σκάφος, τὸ ἐπώλησεν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ τόσον πολὺ ἐφρόντισε τὸ ἐμπόρευμα αὐτὸ, ὅσον ἦταν φυσικὸν νὰ ἐνδιαφερθῆ δι' αὐτό, ἐφ' ὅσον ἐπρόκειτο διὰ συμφωνίαν μὲ τὸν Θεόν. Διότι ὁ Θεὸς μόλις ἔλαβε τὸ παιδί τῆς ἀνταπέδωσε ἄλλο τέκνον. Ἡ μάλλον οὐκ ἓνα τέκνον, ὅτε δύο, ὅτε τρία καὶ τέσσαρα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερα. C «Υπῆρξε στείρα», λέγει, «πού ἐγέννησεν ἑπτὰ». Καὶ ὁ τόκος ὑπερέβη τὸ κεφάλαιον. Τέτοια εἶναι ἡ συναλλαγή μὲ τὸν Θεόν. Δὲν ἀνταποδίδει ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον εἰς τὸ πολλαπλασίον. Καὶ δὲν τῆς ἐχάρισε μόνον θηλυκὰ παιδιά, ἀλλὰ ἐρρῦθισε τὰς γενουεῖς τῆς, ὥστε νὰ εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ δύο φύλα. Ἦστε ἡ χαρὰ τῆς νὰ εἶναι ὠλοκληρωμένη. Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ οὐκ ἓνα μόνον διὰ νὰ ἐπαινεῖτε τὴν πίστιν τῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐπιδείξετε παρόμοιον ζῆλον πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀνεξικακίαν τῆς, τὴν ὅποιαν ἠκούσατε ἤδη ἐν μέρει. Διὰ νὰ σὰς συμπληρώσω καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἐπιτρέψατέ μου δι' ὀλίγον νὰ διηγηθῶ τοὺς λόγους πού ἐλέγχθησαν πρὸς τὸν Ἰσραὴλ καὶ τὸν δεσπότην του, μετὰ τὴν πρώτην προσευχὴν, διὰ νὰ γνωρίσετε τὴν πραότητα καὶ τὸ ἤμερον φρόνημα τῆς γυναίκος. D «Ἐπειδὴ δὲ αὐτὴ ἐπὶ πολλὴν ὥραν παρέτεινε τὴν προσευχὴν τῆς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου», λέγει, «ὁ ἀρχιερεὺς ἤλθει παρετήρει τὸ στόμα αὐτῆς».

Eὗθις ὁ συγγραφεὺς μαρτυρεῖ διπλὴν ἀρετὴν διὰ τὴν γυναῖκα, θηλασθῆ, καὶ τὴν καρτερίαν τῆς κατὰ τὰς προσευχὰς καὶ τὴν ἐργηγορίαν τῆς διανοίας τῆς. Τὴν μὲν μίαν μὲ τὸ «ἐπὶ πολλὴν ὥραν παύειτε τὴν προσευχὴν τῆς», τὴν δὲ ἄλλην μὲ τὴν προσθήκην ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Διότι ὅλοι μὲν προσευχόμεθα οὐκ ὅμως ὅλοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Διότι, ὅταν τὸ σῶμα ἐφορᾷται εἰς τὴν γῆν καὶ τὸ στόμα φλυσαθῆ δοκοπα καὶ ἡ ψυχὴ πεοιέσεται εἰς τὴν μέση τῆς οἰκίας καὶ τῆς αγοράς, πῶς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος E θὰ ἠμπορῆσῃ νὰ εἰπῆ, ὅτι προσευχήθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

8 A' Περὶ 2, 5.

4 A' Περὶ 1, 12.

ού· Διότι ενώπιον του Κυρίου προσεύχεται αυτός που συγκεντρώνει από παντού την ψυχήν του και την στιγμήν εκείνην δέν τον συνδέει τίποτε μέ την γήν, επειδή μετέφερε τον εαυτόν του εις τον ουρανόν και εξεδίωξε από την ψυχήν του κάθε ανθρώπινον λογισμόν. Ὅπως ἀκριδώς ἔκαμε τότε και αὐτή ἡ γυναίκα, ἡ ὁποία μέ ἀπόλυτον αὐτοσυγκέντρωσιν και ἔντασιν τῆς βουλοίας παρεκάλει τόν Θεόν μέ συντετριμμένην ψυχήν. Πῶς δὲ λέγει, ὅτι ἐπί πολλήν ὥραν παρήτεινε τήν προσευχήν της, ἐνώ τὸ μέγεθος τῆς προσευχῆς της ἦτο μικρόν; Διότι δέν ἀπηύθυνε πρὸς τόν Θεόν μακροῦς λόγους, οὔτε παρήτεινε ⁷¹ Α εἰς ἔκτασιν τήν προσευχήν της, ἀλλά εἶπε μόνον ὀλίγας και ἀπλάς λέξεις: «Κύριε τῶν Δυνάμεων,* ἐάν ριψῆς θάλημα εὐσπλαχνίας και ἰδῆς τήν θλίψιν και τήν ἐντροπήν τῆς δούλης σου ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰμαι στείρα, μέ ἐνδύμηθῆς εἰς τὸ ἔλεός σου και δέν μέ λησμονήσης και μου δώσης τέκνον, ἐγώ σου ὑπόσχομαι νά ἀφιερῶσω αὐτὸ ἐνώπιόν σου, δια νά σέ ὑπηρετῆ διαρκῶς μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θανάτου του. Ὑπόσχομαι ἐπί πλέον, ὅτι σίνον και οἰνοπνευματώδη γενικῶς ποτᾶ Ἐ δέν θά πῆρ τὸ παιδί αὐτὸ εἰς ἄλην του τήν ζωήν και φαλιθί δέν θά ἀνεβῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, δια νά τοῦ κόψῃ τήν κόμην.» Ποῦ εἶναι τὸ πλήθος τῶν λόγων;

Τί ἐννοοῦσε, λοιπόν, ὅταν ἔλεγε «παρήτεινε ἐπί πολλήν ὥραν τήν προσευχήν»; Ὅτι ἔλεγε συνεχῶς τὰ ἴδια και δέν ἔκουράζετο νά δοπανᾷ πολὺν χρόνον μέ τοὺς ἴδιους λόγους. Πραγματικά, και ὁ Χριστός εἰς τὰ Εὐαγγέλια μᾶς ἐπρόσταξε νά προσευχόμεθα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.⁵ Ὅταν δηλαδὴ εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του νά μὴ προσεύχωνται, ὅπως προσεύχονται οἱ εἰδωλότατοι και νά μὴ φλυαροῦν, μᾶς ἐβίβαξε ταυτοχρόνως και ἕνα μέτρον προσευχῆς. Και ἐσανέκρινε, ὅτι ἡ δυνατότης νά εἰσκουσθοῦν δέν ἐγκεῖται εἰς τὸ πλήθος τῶν λόγων, ἀλλά εἰς τήν ἐργηγορίαν τῆς ψυχῆς. Ἀλλά πᾶς λοιπόν, θά εἰπῆ, ἀφοῦ πρέπει νά προσευχόμεθα μέ ὀλίγας λέξεις, εἶπεν εἰς αὐτοὺς μίαν παραβολήν σύμφωνα μέ τήν ὁποίαν πρέπει πάντοτε νά προσεύχωνται; Τούς εἶπε δηλαδὴ ὅτι ἦταν μία χῆρα γυναίκα, ἡ ὁποία κατώρθωσε νά κόμψῃ ἕνα σκληρόν

5. Τί φράσι τοῦ κειμένου: «Ἄκουε Κύριε Ἡμεῖς Σαδούκα» παρήγει ἡρώδης ἑσπερίως τοῦ ἡσού και σημαίνει Κύριε, ἀκού μου. Κύριε τῶν Σαδούκων.

6. Ἰ. Πρακτ. 7, 11.

7. Πράξ. Ματθ. 6, 7-8.

και ἀπάνθρωπον δικαστήν, ποῦ οὔτε τόν Θεόν ἐφοδεῖτο, οὔτε τοὺς ἀνθρώπους ἐντρέπετο, και τὸ ἐπέτυχεν αὐτὸ μέ τὰς συχνὰς προσευχὰς και τήν πυκνότητα τῆς ἱκεσίας.⁸ Πῶς δὲ και ὁ Παῦλος μᾶς συμβουλεύει και λέγει «νά ἐπιμένετε εἰς τήν προσευχήν»;⁹ Και πάλιν: «Νά προσεύχεσθε χωρίς διακοπήν»;¹⁰ Διότι, ἐάν δέν πρέπει ν' ἀπατείνωμεν μακροῦς λόγους και ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος νά προσευχόμεθα χωρίς διακοπήν, τότε τὸ ἕνα εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὸ ἄλλο. Ἀλλά δέν εἶναι ἀντίθετον, δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλά ἀπεναντίας πολὺ σύμφωνον. Διότι και ὁ Χριστός και ὁ Παῦλος μᾶς ἐπρόσταξαν νά κόμωμεν τὰς προσευχὰς μας συντόμως και πυκνὰς μέ μικρὰ διαλείμματα. Διότι ἐν δώσῃ μεγάλην ἔκτασιν εἰς τὸν λόγον, εἶναι δυνατὸν συχνὰ νά βαρεθῆς, ὅποτε εἶδεις τήν εὐκαιρίαν εἰς τὸν διάβολον νά προσελθῇ και νά σέ ὑποσκελίσῃ και νά ἀπομακρῶνῃ τήν σκέψιν σου ἀπὸ τὰ λεγόμενα. Ἐνῶ, ἐν κἀνῆς τὰς προσευχὰς σου συνεχῶς και πυκνὰς, Ἐ καλύπτων μέ τήν πυκνότητα ἄλων τῶν χρόνων, θά ἡμπορέσης εὐκολα νά σωφρονῆς και νά κἀνῃς τὰς προσευχὰς σου μέ πολλήν πνευματικὴν διαύγειαν και ἐργηγορίαν. Πράγμα ποῦ ἔκανε και αὐτή ἡ γυναίκα, χωρίς νά μακρηγορῆ, ἀλλά προσερχομένη εἰς τόν Θεόν μέ μεγάλην συχνότητα. Ἐπειτα, ὅταν τήν ἀπεστόμασεν ὁ ἱερεὺς, διότι αὐτὸ ἐννοεῖ μέ τὸ «παρήτειρε τὸ στόμα αὐτῆς και τὰ χεῖλη της μόλις ἐκινούντο, ἐνῶ ἡ φωνὴ της δέν ἤκούετο καθόλου»,¹¹ ἔσπευσε και εἰς τὸν ἱερέα νά ὑπακούσῃ και τήν προσευχήν νά παύσῃ. Εἶχε σφραγισθῆ λοιπόν ἡ φωνὴ της, Ἐ δέν ἐσφραγίσθη ὁμως ἡ παρηγορία της, ἀλλά ἡ καρδία της ἀπὸ μέσα ἔδρα ἐντονώτερα. Και αὐτὸ εἶναι κατ' ἐξοχήν προσευχή, ὅταν ἡ φωνὴ ἀναπέμπεται ἀπὸ μέσα. Και αὐτὸ κυρίως εἶναι γνωρίσμα ὁσσανισμένης ψυχῆς, ὅταν ἐκδηλώνῃ τήν προσευχήν της διχί μέ τὸν τόνον τῆς φωνῆς, ἀλλά μέ τήν προθυμίαν τῆς ψυχῆς.

¹² Ἐτοι προσήγετο και ὁ Μωϋσῆς. Δι' αὐτὸ, και ὅταν αὐτὸς δέν ἔλεγε τίποτε, τοῦ λέγει ὁ Θεός: «Τί μέ φωνάζεις»;¹² Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι ἀκούουν μόνον αὐτὴν τήν φωνήν, ἐνῶ ὁ Θεός, πρὶν ἀπὸ αὐτήν, ἀκούει τοὺς ἀνθρώπους ποῦ τὸν κράζουν ἀπὸ μέσα. ⁷¹ Α Ἄρα εἶναι δυνα-

8. Πράξ. Λουκ. 18, 6-6.

9. Ρωμ. 12, 12.

10. Α' Θεσσαλ. 5, 17.

11. Α' Κορ. 1, 12-12.

12. Ἐξοθ. 14, 15.

τὸν καὶ ἐκεῖνοι τοῦ δὲν κραυγάζουσι, νὰ εἰσακούωνται καὶ ὅταν περιπατοῦν εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ προσέκωνται ἀπὸ μίση τους μὲ πολλὴν εὐλάβειαν, καὶ ὅταν εἶναι συντροφιά μὲ τοὺς φίλους τους, καὶ ὅταν κάνουν διτθίθποτε, ἀρκεῖ νὰ καλοῦν τὸν Θεὸν μὲ δυνατὴν φωνήν, ἔνωσὺ τὴν ἐσωτερικὴν φωνὴν χωρὶς αὐτὴ νὰ γίνεται φανερά εἰς κανένα ἀπὸ τοὺς παρόντας. Πράγμα τοῦ ἔκαμε τότε καὶ ἡ γυναῖκα ἐκεῖνη. «Ἡ φωνὴ τῆς», λέγει, «δὲν ἤκούετο»¹³ ἀλλὰ ὁ Θεὸς τὴν εἰσῆκουσε. Τοιαύτη ἴσο ἡ ἐσωτερικὴ κραυγὴ τῆς. «Ἔπειθε δὲ ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ἡλεί, κατ' ἐντολήν τοῦ Ἡλεί: ἕως τότε θὰ εἶσαι μεθυσαμένη; Σταμάτησε τὴν ἐπιήρειαν τοῦ οἴνου σου καὶ φύγε μακρὰν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου»¹⁴. Ἐδῶ προσηγορῶς δύνασαι νὰ ἴδῃς τὴν φιλοσοφίαν τῆς γυναῖκός. Ἐ εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἐχλεύαζεν ἢ ἀντιζηλοῦς. Ἦλθεν εἰς τὸν ναὸν καὶ τὴν ἐξυβρίσεν ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἱερέως καὶ ἡ ἱερεὺς τὴν ἐπέτιμψε. Ἀπέφυγε τὴν τρικυμίαν τῆς οἰκίας, ἦλθεν εἰς τὸν λιμένα καὶ συνήτησε πάλι κύματα. Ἦλθε νὰ λάβῃ φάρμακον καὶ οὐκ ἔβριον δὲν ἔλαθε, ἀλλὰ ἐπιληγῶθι περισσότερον μὲ τὰς ὕδρεις καὶ ἡ πληγὴ τῆς ἀνεξέσθη περισσότερον. Γνωρίζετε, θέσπια, πῶς ἀσθενῶνται αἱ πνευμένα ψυχὰ ἀπὸ τοὺς χλευασμοῦς καὶ τὰς ὕδρεις. Ὅπως δηλαδὴ τὰ μεγάλα τραύματα χειροτεροῦνται καὶ δὲν ἀνέχονται οὐτε νὰ τὰ ἐγγίση κανένας ἑλαφρὰ μὲ τὸ χεῖρ. του, ἔτσι καὶ ἡ ταραγμένη ψυχὴ εἶναι δύσκολη καὶ δυσφορεῖ μὲ δλα καὶ πληγίνεται ἀπὸ τὴν τυχαίαν λέξιν. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως ἡ γυναῖκα δὲν ἔπαθε τίποτε παρμῶν, καὶ μάλιστα ἐνῶ τὴν ἐλοιδορεῖ ὁ ὑπηρέτης. Διότι ἐν τῆν εἶχεν ὕδραιοι ὁ ἱερεὺς, δὲν θὰ ἴσαν τὸσον ἀξιοθαύμαστος ἢ ἀνεξικακία τῆς. Διότι τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος καὶ τὸ θάρρος τῆς ἐξουσίας του θὰ τὴν ἐπέιδαν νὰ σωφρονῇ καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς. Τώρα ὅμως δὲν ἐβίβει δυσοαρέσκειαν οὐτε πρὸς τὸν ὑπηρέτην τοῦ ἱερέως. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπέσπασε περισσότερον τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι καὶ ἡμεῖς, ἐάν, μαλονότι ἔχομεν ὑποστῆ λαιδορίας καὶ ἔχομεν πάθει ἀναριθμητά κακά, ἀνεχώμεθα μὲ γενναϊότητα Ἰ τοὺς ὕδριστάς, τότε θὰ προσελκύομεν εἰς μεγαλύτερον βαθμὶν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ.

Ἀπὸ ποῦ γίνεται φανερὸν αὐτό: Ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ συν-

13. Α' Βασίλ. 1, 13.
14. Αδ' 19: 1, 14.

ἔβησαν εἰς τὸν Δαυῖδ.¹⁵ Τί ἔπαθεν αὐτὸς ὄρα γε; Κάποτε ἐμπίση ἀπὸ τὴν πατρίδα του καὶ ἐκινθόνεσε ἢ ἐλευθερία καὶ ἡ ἴδια ἢ ζωὴ του καὶ καθὼς ὁ στρατὸς ἐπιήγειρε μὲ το μέρος τοῦ ἀκαλοῦστο νεανίσκου, τοῦ τυράννου καὶ ἐκεῖνου καὶ πατροκτόνου, ἐπλανᾶτο εἰς τὴν ἔρημον καὶ δὲν εὐδοασασχητηεν οὐτε ἀπεγοητεῖσθι ἀπὸ τὸν Θεὸν, οὐτε εἶπε: Τί εἶναι αὐτὸ τέλος πάντων τοῦ συνέθη; Ἐπετρέψεν εἰς τὸν υἱὸν νὰ ἐξεγερθῇ ἐναντίον τοῦ πατρὸς του; Διὰτὶ ἀκόμη καὶ ἂν εἶχε λόγους νὰ τὸν κάτηγορη, δὲν ἔπρεπε τὸ πράγμα νὰ φάσθι. ἕως ἐκεῖ. Ἐ Ἐνῶ τώρα χωρὶς νὰ εἶχῃ ἀδικηθῇ οὐτε ὀλίγον οὐτε πάλυ, περιφέρεται καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ μελίνη τὴν χεῖρα του μὲ τὸ πατρικὸν αἷμα καὶ ὁ Θεὸς τὰ θλέπει αὐτὰ καὶ τὰ ἀνέχεται. Δὲν εἶπε ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Καὶ τὸ πλέον σημαντικὸν καὶ ἀξιοθαύμαστον εἶναι, ὅτι, ἐνῶ ἐπλανᾶτο καὶ κατεδιώκετο ἀπὸ δλους, τοῦ ἐπέτεθι ἕνας Σιμεὶ, ἄνθρωπος πονηρὸς καὶ μικρὸς, καὶ τὸν ἀπεκάλει δολοφόνον καὶ ἀσεβῆ καὶ τὸν ἔλαυσε μὲ μυρίας ἄλλας ὕδρεις.¹⁶ Ἀλλ' αὐτὸς οὐτε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἐσηγησάθη. Καὶ ἐνῶ εἶπῃ κάποιος: Ἦο Α Ποῦ εἶναι τὸ θαυμαστόν; Ἀπλούτοτάτα, δὲν ἀντεστάθη, διότι ἴσαν ἀσθενής καὶ δὲν εἶχε τὴν δύναμιν. Εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν τῶν ἰσχυρισμῶν, πρῶτον μὲν δύναμαι νὰ εἰπῶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ δὲν θὰ τὸν ἐθαύμαζα τὸσον. Ἐν ἡνεῖχτο νὰ λαιδορηθῆι, ἐνῶ εἶχε τὸ σπῆμμα καὶ τὴν βασίλειαν καὶ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὅσον τὸν ἐπαιῶ καὶ τὸν θαυμάζω τώρα, διότι τότε τὸ θάρρος τῆς ἐξουσίας του καὶ ἡ ἀτέλεια τοῦ ὕδριστος, θὰ τὸν ἔκανε πολλὰς φορές νὰ τὸν περιφρονῆσθι. Καὶ πολλοὶ ἄλλοι βασίλεις ἡνεχθησαν πολλὰς φορές τοιαύτας ἐκόηλωσις κρίνοντες. Ἐ ὡς ἐλαφυντικὸν τὴν υπερβολικὴν μαλίαν τῶν ὕδριστῶν. Πραγματικά, οἱ ὕδρεις δὲν μᾶς περᾶζουσι τὸ ἴδιον, ὅταν εὐτυχοῦμεν καὶ ὅταν δυστυχοῦμεν. Ὅταν ὅμως πταίσωμεν, τότε μᾶς κτυποῦν μὲ μεγαλύτερας δύναμιν καὶ μᾶς πληγύνουσι ὑπερβολικά. Ἐπὶ πλέον, ἡμυποροῦμε νὰ εἰποῦμε καὶ τοῦτο, ὅτι εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀμυνθῆ, ἀλλὰ δὲν ἡμύνθη. Καὶ διὰ νὰ μῆθῃ, ὅτι ἡ στήσις του αὐτῆ προήγειτο οὐκ ἀπὸ ἀδυναμίας, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνεξικακίας, ὅταν ὁ στρατηγὸς ἤξισσε νὰ τοῦ ἐπιτραπῆ νὰ προχωρήσθι καὶ νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν ἐκεῖνου, οὐκ ἔμῃνον δὲν ἐπέτρεπεν ὁ Δαυῖδ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἡμυδοῖσε λέγων: «Διὰτὶ, υἱὲ τῆς Σα-

15. Πρῶτ. Β' Βασίλ. 16 ἔξῃς.
16. Πρῶτ. Β' Βασίλ. 16, 5—18.

ρουσίας¹⁷ αναμιγνύεται εις τὰς ἰσθμικὰς μου ὑποθέσεις: Ἄφυσάτέ του νὰ μὲ C καταρᾶται μήπως ὁ Θεὸς ἴδῃ αὐτὸν τὸν ἐξευτελισμὸν μου καὶ μὲ ἀνταμείψῃ μὲ ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρως, ἢ ὅποια κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐξεσφαιθουίσθη ἐναντίον μου». Πρᾶγμα τὸ ὅποιον καὶ ἔγινε.¹⁸

Βλέπει πὺς γνωρίζει ὁ δίκαιος, ὅτι τὸ νὰ ὑπομένῃς μὲ γενναίωτᾴ τὰς λοιδορίας γίνεται ἀφορμὴ μεγαλυτέρας ἀναβίξεως: Διὰ τοῦτο κάποτε συνέλαβε τὸν Σαουλ ἐντὸς διπλοῦ τοίχου καὶ ἤδύνατο νὰ τὸν σφάξῃ, τὸν ἐλυπήθη. Καὶ τοῦτο τὴν στιγμήν ποῦ οἱ παρευρισκόμενοι ἐξώδουν αὐτὸν νὰ σὺρῃ τὸ ξίφος.¹⁹ Ἄλλὰ δὲν τὸν ἔκομαν νὰ σὺρῃ τὸ ξίφος, οὐτὶ ἡ ἀνεὸς ποῦ τοῦ παρείχεν ἡ ἐξουσία, D οὐτὶ ἡ παρότρυνσις τῶν ἄλλων, αὐτὸ τὸ γεγονός δτι εἶχε ὑποστῆ πολλὰ δεινὰ, οὐτὶ τὸ ἐνδεχόμενον νὰ πάθῃ χειρότερα, καὶ παρὰ τὸ γεγονός δτι αὐτὸ ὁ στρατὸς ἐπρόκειτο νὰ μάθῃ, ὅτι διέπραξεν αὐτὴν τὴν σφαγὴν. Διότι ἦταν σπῆλαιον ἐκεῖ καὶ δὲν ἦταν παρὼν κανένας ἄλλος, ἀλλὰ εὐρίσκετο μόνος του. Καὶ δὲν εἶπεν αὐτὸ ποῦ ἔλεγε κάποιος μοιχευόμενος: «Ὀλόγυρά μου εἶναι σκότος καὶ τοίχοι, διὰτὶ φοβοῦμαι;»²⁰ Ἄλλὰ ἐβλεπε τὸν ἀκοιμητὸν οὐρανόθεν καὶ ἐγνωρίζεν, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κυρίου εἶναι ἀπειρώς φωτεινότεροι ἀπὸ τὸν ἥλιον. E Διὰ τοῦτο ὅλα τὰ ἐπραττε καὶ ὤμιλε κατὰ τοιαύτων τρόπων, ὡς νὰ ἦταν ἐκεῖνος παρὼν καὶ νὰ ἔκριε τὰ λεγόμενά του, καὶ λέγει: «Ποτὲ δὲν θὰ βάλλω τὴν χεῖρα μου εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὸν φονεύσω, διότι αὐτὸς ἔχει χρισθῆ ἀπὸ τὸν Κύριον ὡς βασιλεὺς καὶ εἶναι βασιλεὺς».²¹ Δὲν δέλεω τὴν πουργιαν, ἀντιθέτως δέλεω τὴν ἀείων. Μὴ μοὶ εἴπῃ κανένας δτι αὐτὸς εἶναι θείος καὶ μισρός. Διότι ἐγὼ σέβομαι καὶ τιμᾶ τὴν κρίσιν καὶ ἀπόστασιν τοῦ Θεοῦ, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς μοὶ φαίνεται ἀνάξιος. Διότι δὲν εἶναι ἰσθμικὸν μου ἔγκλημα, ὅτι αὐτὸς ἐράνη ἀνάξιος τῆς τιμῆς. Αὐτὸ ἄς τὸ ἀκούσων ὅσοι καταφρονοῦν τοὺς ἱερεῖς καὶ ἄς μύθων πῶσιν εὐλάθειαν ἐπέδειξεν αὐτὸς πρὸς τὸν βασιλέα.²² A Καὶ θέσθαι ὁ ἱερεὺς εἶναι περισσότερο ἀξιοτίμητος καὶ ἀξιοδέσπαστος παρὰ ὁ βασιλεὺς, καθ' ὅσον τὸ λειτουργεῖ-

17. Μήτρωα τοῦ Ἰσθμίου, ἀρχιερατικὸν τοῦ Δαυὶδ. Καὶ τὰ ἄλλα καὶ διὰ αὐτῆς ἐβρίσκοντο πλησίον τοῦ Δαυὶδ, κατέχοντα ἐπιφανεῖς θέσεις, ὅς ὃ ἐν προκειμένῳ θεωροῦμενος Ἄθεος. Πρὸλ. B' Βασιλ. 16, 9.

18. Πρὸλ. Α' Βασιλ. 16, 10, 12.

19. Πρὸλ. Α' Βασιλ. 24, 17.

20. Σοφ. Σαρ. 23, 18.

21. Α' Βασιλ. 24, 7.

μά του εἶναι ὑψηλότερον. Ἄς μύθων λοιπὸν νὰ μὴ κρίνουν μήτε νὰ ζητοῦν εὐθύναι, ἀλλὰ νὰ ὑποτάσσονται καὶ νὰ ὑποχωροῦν. Διότι σὺ μὲν δὲν γνωρίζεις τὴν ζωὴν τοῦ ἱερέως, καὶ ἂν εἶναι κάπως φαῦλος ἢ ἀδιάφορος. Αὐτὸς ὁμοῦς ἐγνωρίζε με ἀκρίθειαν ὅλα ὅσα ἔκαμεν ὁ Σαουλ. Ὁμοῦς καὶ πάλι ἀνεγνώριζε καὶ ἐσέβητο τὴν ἐξουσίαν, ἢ ὅποια τοῦ ἐδόθη ἀπὸ τὸν Θεόν. Ὅτι δὲ δὲν δικαιολογεῖσαι, οὐτε συγχωρεῖσαι νὰ καταφρονῆς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ νὰ παρακούῃς τὰ κελεύσματά των, ἀκόμη καὶ ἂν τοὺς γνωρίζῃς με ἀκρίθειαν, ἔκουσε πὺς ὁ Χριστὸς ἀπέριψε καὶ αὐτὴν τὴν πρόρασιν, με ἐκεῖνα ποῦ λέγει εἰς τὰ Εὐαγγέλια: E «Ἐπὶ τοῦ διδασκαλικοῦ θρόνου τοῦ Μωυσέως ἐκάθισαν οἱ νομοδιδάκαλοι καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Ὅλα λοιπὸν, ὅσα ἐπὶ τῆ θάσει τοῦ νόμου θὰ σὺς εἴπωσιν αὐτοὶ νὰ τὰ φυλάττετε, φυλάττετε καὶ πράττετε αὐτά. Μὴ πράττετε ὅμοια σύμφορα πρὸς τὰ ἔργα των καὶ τὸ παράδειγμα των».²³ Βλέπει λοιπὸν, ὅτι δὲν ἀτίμισαι τὴν πασιένειν οὐτε ἀπέριψε τὴν διδασκαλίαν ἀνθρώπων, τὸν ὅποιον ὁ δὲς ἦταν τόσο διεφθαρμένος, ὡστε νὰ εἶναι ἄξιος διαβολῆς εἰς τοὺς μαθητὰς του: Καὶ τὰ λέγει αὐτὰ θνητοῦ διότι ἔβλεω νὰ κατηγορῶ τοὺς ἱερεῖς, μὴ γίνωτο, διότι σὺ οἱ ἴδιοι εἶσατε μάρτυρες καὶ τῆς συμπεριφορῆς των καὶ ὅλης των τῆς εὐλαθείας. Ἄλλὰ τὰ λέγω, διὰ νὰ παρέχωμεν εἰς αὐτοὺς ἀφθόνην τὸν σεβασμὸν μας καὶ τὴν τιμὴν. C Διότι δὲν θὰ ἀφελήσωμεν τόσον πολλὸ αὐτοῦ, ὅσον ἡμᾶς τοὺς ἴδιους. «Ἐκεῖνος ποῦ ὑποδέχεται καὶ ὑποστηρίζει καὶ συντρέχει προφήτην λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι προφήτης, θὰ λάβῃ τὴν αὐτὴν ἀνταμοιβήν, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ προφήτης».²⁴

Ἐάν λοιπὸν δὲν μᾶς εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ κρίνωμεν ὁ ἕνας τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου, πολὺ περισσότερο αὐτὸ ἰσχύει διὰ τὴν ζωὴν τῶν πατέρων. Ἄλλὰ αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἔλεγα (εἶναι ἀνάγκη, θέσθαι, νὰ ἐπανέλθω πάλιν εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκα), ὅτι καὶ τὸ νὰ ὑποφέρῃς με γενναίωτᾴ τὰς λοιδορίας γίνεται αἴτιον πολλῶν ἀγαθῶν, συνῆθη καὶ εἰς τὸν Ἰσθμ. Καὶ πραγματικὰ, ἐκεῖνον δὲν τὸν θαυμάζω τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν πασιένειν τῆς γυναίκος, ὅσον μετὰ τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην συμβουλήν. Καὶ μὴ νομίξῃ κανένας, ὅτι αὐτὸ ποῦ λέγω εἶναι παροξόσον. D Διότι πολλὰς φορὰς ἀνθρώπους, ποῦ δὲν τοὺς ὑπεσκέλιε ἡ φύσις

23. Ματθ. 23, 2-8.

24. Ματθ. 10, 41.

τῶν πραγμάτων, τοὺς κατέστρεψεν ἕνας λόγος καὶ μία ὀλεθρία παραίνεσις. Πράγμα τὸ ὅποιον ἐγνώριζε καλὰ καὶ ὁ διάβολος καὶ μετὰ τὴν δοκιμασίαν τοῦ πλῆγματος, ἐπέφερε καὶ τὴν προσβολὴν τῶν λόγων. Ὅπως, δηλαδή, ἔκαμε καὶ εἰς τὸν Δαυὶδ. Διότι ἔσταν τὸν εἶδε, ὅτι ὑπέμεινε μὲ γενναϊότητα τὴν ἐπανάστασιν τοῦ παιδίου καὶ τὴν παράνομον ἐκείνην τυραννίαν, θέλων νὰ κόμψῃ τὴν ψυχὴν του καὶ νὰ τὸν πείθῃ νὰ ἐξοργισθῇ, ἔπειλεν ἐναντίον του ἐκείνον τὸν Σαμμεί, ἀφοῦ τὸν προετοίμασε νὰ κεντήσῃ τὴν ψυχὴν του μὲ πικροὺς λόγους. Τὸ ἴδιον κακοῦργημα ἐσκέφθη καὶ ἐναντίον τοῦ Ἰώδ. Ἐ διότι ἔσταν εἶδε ἐκείνον νὰ περιφροῦν τὰ δέλη του καὶ νὰ ἱσταται μὲ γενναϊότητα σὰν ἀδαμάντινος πύργος εἰς θάλα, ἐξώπλισε τὴν γυναῖκα, ὥστε ἡ συμβουλή νὰ εἶναι ἀνύποπτος καὶ ἐκρύψε τὸ δηλητήριον εἰς τοὺς λόγους ἐκείνης καὶ διεστραγώθησε τὴν συμφορὰν. Τί ἀπῆλθον λοιπὸν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος; «Διατί ὠμίλησες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, σὺν νὰ εἶσαι μία ἀπὸ τὰς ἀπερισκέπτους καὶ ἀνοήτους γυναῖκας; Ἐ-ὰν τὰ ἀγαθὰ εὐκαρίστως ἐδέχθημεν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Κυρίου, τὰς θλίψεις καὶ τὰς συμφορὰς δὲν θὰ τὰς ὑπομείνωμεν;»²⁴ 71^ο Α Τὸ θαυτότερον νόημα τῶν λόγων αὐτῶν εἶναι τὸ ἑξῆς: "Ἄν δὲν ἦταν Δεσπότης καὶ δὲν ὑπερῆρχεν ἡμῶν τόσο πολὺ, ἀλλὰ ἦταν ἕνας φίλος ἰσότητος μὲ ἡμᾶς, ποῖαν δικαιολογίαν θὰ εἶχαμε. Ἐνῶ ἔχουεν δεχθῆ τὸσας ἐδερνείας ἀπὸ αὐτοῦ, νὰ τοῦ ἀνταποδίδωμεν τὰ ἀντίθετα: εἶδες κρίσιν φιλόθεν, καὶ πῶς δὲν μεγαλοφρονεῖ ὅσπερ καβαρώνει πού ὑπέφερε γενναῖος, τὰς πλῆγὰς ἐκείνας, πού ὑπερβαίνουν τὴν φυσικὴν ἀντοχὴν, ὅσπερ θεωρεῖ σὰν θείγμα σοφίας καὶ μεγαλοψυχίας τὴν τόσην ὑπομονήν, ἀλλὰ ἔτσι ἀδουλοῦται ἀπευτόμασε τὴν γυναῖκα. Ὡσ-ὰν νὰ ἐξεπλήθωμεν ἀναγκαῖον χρέος καὶ νὰ μὴν εἶνε πάθει τίποτε τὸ παιδάριον; Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ τὴν γυναῖκα αὐτῆν. Ἐ Περὶ αὐτῆς, τὴν εἶδε νὰ ὑπομῆν τὴν ἀτεκνίαν μὲ γενναϊότητα καὶ νὰ ποσοπίτη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐκίνησεν ἐναντίον της τὸν ὑπέρβητῃ τοῦ ἱερέως ὡστε νὰ τὴν ἐξαγορεύσῃ περὶ αὐτῶν.

Ἀλλὰ ἡ γυναῖκα δὲν ἔπαυε τίποτε ἀπὸ αὐτῶν, ἀλλὰ καθὼς εἶχε συνθησῆ νὰ ὑπομῆν τὰς λοιδορίας εἰς τὴν οἰκίαν της καὶ εἶχε γυμνασθῆ εἰς τοὺς δνειδικμοὺς τῆς ἀντιζήλου ἀντιμετώπισεν ἀφῆδως τὰς προσβολὰς αὐτῶν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐπεδείκνυε εἰς τὸν ναὸν μεγάλην ἐπιείκειαν,

24. Ἰωβ 2, 10.

καὶ ὑπέμεινε μὲ ἀνδρείαν καὶ μεγαλοψυχίαν τοὺς δνειδικμοὺς διὰ τὴν μέθην καὶ τὸ παραλήρημα. Καὶ ἦταν ὡσὺν νὰ μὴ ἤκουσεν αὐτὰ τὰ λόγια. Διότι, ἔσταν τῆς εἶπεν ὁ ὑπέρβητῃς: Ἐ «Σταμάτησε τὴν ἐπήρειαν τοῦ οἴνου σου καὶ φύγε μακρὰν ἀπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου», ἀπεκρίθη ἡ Ἄννα καὶ τοῦ εἶπε: «Ὁχι, Κύριε, δὲν εἶμαι μεθυσμένη.» Τὸν ὑδριστῆ τὸν ἀνόμοιο Κύριον. Καὶ δὲν εἶπεν αὐτὸ πού λέγουσιν πολλοὶ ἀνθρώποι. Μοῦ λέγει αὐτοὺς τοὺς λόγους ὁ ἱερεύς. Αὐτὸς πού διδάσκει τοὺς ἄλλους μὲ ἀνείδισε διὰ μέθην καὶ παράκρουσιν; Ἀλλὰ τί ἔπραξε; Ἐφρόντισε ν' ἀπακρούσῃ μόνον τὴν ὑπόνοιαν, ἂν καὶ δὲν ἦταν ἀληθής.

Ἡμεῖς ὁμῶς, πολλὰς φορές, ἔσταν ὀρθισθῶμεν, ἐνῶ πρέπει ν' ἀπολυγηθῶμεν διὰ ν' ἀπαλλαγῶμεν, ἐξαπτόμεθα καὶ ὡσὺν θηρία ὀρμῶμεν ἐναντίον τῶν ὀδριστῶν καὶ τοὺς σφίγγομεν ἀπὸ τὸν λαίμον, τοὺς σύρομεν, τοὺς ζητοῦμεν εὐθύνας διὰ τοὺς λόγους των καὶ, μὲ δλας αὐτὰς τὰς ἐκδηλώσεις μας, ἐπιβεβαιώνομεν τὰς εἰς βάρος μας ὑπονοίας. Διότι, ἐὰν θέλῃς ν' ἀποδείξῃς εἰς τοὺς ὀδριστὰς ὅτι δὲν μεθύεις, δεῖξέ το μὲ τὴν πραότητα καὶ τὴν ἐπιείκειαν, ὅχι μὲ τὴν ὄβριον καὶ τὸν χλευασμὸν. Διότι, ἂν κτυπήσῃς αὐτὸν πού σὲ ὀδρισε, θὰ σὲ κατακρίνουν ὄλοι σὺν μεθυσμένον. Ἄν ὁμῶς ὑπομείνῃς γενναῖος, ἀπέκρουσας ἴδῃ ἐμπράκτως τὴν πονηρὰν ὑπόψιν. Πράγμα, τὸ ὅποιον ἔκαμε καὶ ἡ γυναῖκα καὶ, ἔσταν εἶπε «Ὁχι Κύριε» μὲ τὴν ἴδιαν τὴν στάσιν τῆς ἐδεικνυε, ὅτι ἡ ὑπόψια ἦταν ψευδής. Ἐ Ἀπὸ πού ὁμῶς ἐγεννήθη ἡ ὑπόψια αὐτῆ εἰς τὸν ἱερέα; Μήπως τὴν εἶδε νὰ γελᾷ; Μήπως τὴν εἶδε νὰ χορεύῃ; Μήπως τὴν εἶδε νὰ πρεκλίθῃ καὶ νὰ πίπῃ κάτω; Μήπως τὴν ἤκουσε νὰ λέγῃ κανένα αἰσχρὸν καὶ ἀσεπρὸν λόγον; Ἀπὸ πού λοιπὸν τοῦ ἐγεννήθη αὐτῆ ἡ ὑπόψια; Ὁχι ἐπιτόλαια, ὅσπερ τυχαία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὄραν τῆς ἡμέρας. Διότι ἦταν μεσημέρι τότε πού ἔκανε τὴν προσευχὴν της. Ἀπὸ πού γίνεται τοῦτο φανερόν; Ἀπὸ τὰ προηγουμένα. Διότι λέγει: «Ἐπειτα ἀπὸ τὸ φαγητὸν εἰς τὴν Σηλώ, καὶ ἀφοῦ ἦσαν;»²⁵ Α ἡ Ἄννα ἔσηκώθη, καὶ ἔστράθη ἐνώπιον τοῦ Κυρίου.²⁶ Βλέπετε; Τὴν ὄραν, πού ὄλοι οἱ ἄλλοι ἐσκουράζονται, αὐτῆ τὴν ἔκαμε ὄραν προσευχῆς, καὶ μετὰ τὸ φαγητὸν ἔτρεχε διὰ τὴν ἰκοίαν καὶ θεγε νὰ τρέξουν πηγαὶ δακρῶν καὶ εἶχε τὴν ψυχὴν της σω-

25. Α' Βασιλ. 1, 14, 15.

26. Α' Βασιλ. 1, 8.

φρονούσαν και άγρυπνον και μετά τό φαγητόν τόσον πολυ προσυχηθή, ώστε έλαβε δώρον πόνον τών φυσικών δυνατοτήτων, κατέλυσε την στεριότητα και διάρρωσε την άσθενη της φύσιν.

Αυτά λοιπόν έκερίσαμεν από την γυναίκα, ώστε έμάθαμε να προσευχώμεθα μετά την εύωχίαν. Διότι αυτός που είναι προετοιμασμένος διά προσυχήν, ποτέ δεν θά εκπέση εις μέθην και παράκρουσιν, β ποτέ δεν θά σκάση από την πολυφαγίαν, αλλά έχων την προσδοκίαν της προσυχής σάν χαλιόν εις τούς λογισμούς του, παίρνει μέ μέτρον από όλα τα έκτεθειμένα επί της τραπέζης και πλημυρίζει μέ εύλογίαν την ψυχήν και τό σώμα. Διότι τράπεζα που άρχίζει μέ προσυχήν και καταλήγει εις προσυχήν, ποτέ δεν θά είναι έστερημένη, αλλά θά μάς προσφέρη όλα τά αγαθά μέ άσθονίαν μεγαλύτεραν και από την άσθονίαν της πηγής. "Ας μη παραδλέπωμεν λοιπόν ένα τόσον μέγα κέρδος. Διότι είναι άστονον οι μόν Ιδικοί μάς δοϋλοι, άν τούς δώσωμεν κάτι από τά αγαθά μας, να μάς εύχαριστήδον και να μάς ένγκωμιάζουν. C όταν άναγωροϋν ένα ήμεις που άπολαύσαμεν τόσα αγαθά να μη άνταποδίδωμεν εις τόν Θεόν άλόγον τιμήν, και μάλιστα όταν πρόκειται να άπολαύσωμεν μεγάλην ασφάλειαν. Διότι όπου υπάρχει προσυχή και εύχαριστία, εκεί έρχεται ή χάρις του άγίου Πνεύματος και εκδύκονται οι δαίμονες και κάθε έχάρικη δύναμις δραπετεύει και χάνεται μακροϋ.

Εκείνος που σκεπτεύει να προσυχηθή, δεν τολμά να ειπή τίποτε τό άστονον, οτε και εις την κορυφωσιν της εύωχίας. Και άν ειπή κάτι, μετανοεί άμέσως. Δι' αυτό ποέπει και κατά την άρχήν και κατά τό τέλος της τραπέζης να εύχαριστώμεν τόν Θεόν. Και δεν θά περιπέσωμεν ποτέ εις μέθην εύκολα, όπως ειπα παραπάνω, D άν διαπαιδαγωγώσωμεν τόν εαυτόν μας εις αυτήν την συνήθειαν. "Οποτε ακόμη και άν σηκωθής από τό τραπέζι εν κραϊτάλη και μέθην, να μη καταλύσης την συνήθειαν, οτε εις την περίπτωση αυτήν, αλλά ακόμη και άν έχωμεν δαρείαν την κεφαλήν και άν τρεκλιζόμεν και άν πίπτωμεν κάτω, πάλιν να εύγηθώμεν και να μη άφησωμεν την συνήθειαν να έκαυλισθή. Διότι άν την προηγουμένην ήμεραν προσυχηθής, εις αυτήν την κατάστασιν, την επομένην θά διαθεώσης την άσχημίον εκείνου της προηγουμένης. "Οταν λοιπόν γευματίζωμεν, ως ένθυωώμεθα αυτήν την γυναίκα και τά δάκρυά της και την ώραϊαν αυτήν μέθην της.

Διότι, πραγματικά, έμέθυεν ή γυναίκα, όχι όμως από οίνον, αλλά από μεγάλην εύλαθειαν. E Διότι, εάν έδειξεν αυτήν την διαγωγήν μετά τό γεϋμα, πώς θά συμπεριφέρθη τό πρωί: "Αν μέ τόση εύλαθειαν προσήχето μετά τό φαγητόν και τό ποτόν, πόσον εύλαθής πρέπει να ήτο πριν να φάγη!

"Ας επανέλθωμεν λοιπόν πάλιν εις τούς λόγους αυτης, οι όποιοι είναι γεμάτοι σοφίαν και πραότητα. Διότι, αφού ειπε "όχι, Κύριε, έσυνέχισε: "Εμαι μία σύζυγος, ή όποια διάρχεται ποτέ δεν έχω πείν." Βλέπεις, ότι ούτε έδω αναφέρει τούς άνειδικμούς της αντίχληου, 720 A ούτε άποκαλύπτει την ποιηρίαν εκείνης, οτε διεκτραγωδει την Ιδικήν της συμφοράν, αλλά τόσον μόνον άποκαλύπτει την άθυρίαν της, ώστε άπήνησεν εις τόν Ιερέα άπλώς: "εμαι μία σύζυγος, ή όποια διάρχεται πολυ σκληράς ήμέρας. Οίνον και άλλα οίνουνευματώδη ποτά δεν έχω πείν, αλλά έχωνά τον πόνον της ψυχής μου ένώπιον του Κυρίου." Δέν ειπε προσευχομαι εις τόν Θεόν, Ικατεύω τόν Θεόν, αλλά "εγγώνω τόν πόνον της ψυχής μου ένώπιον του Κυρίου". Δηλαδή, παρέδωσα όλόκληρον τόν εαυτόν μου εις τόν Θεόν, μετήγγισα εις αυτόν όλην την διάνοιάν μου, έκαμα την προσυχήν μου μέ όλην την δύναμιν της ψυχής μου, διηγθήν εις τόν Θεόν όλην την συμφοράν μου, έδειξα την πληγήν μου. B "Εκείνος δύναται να επίθεση τό φάρμακόν του. "Μη θεωρήσης έμέ την δούλην σου ως άσπαυλήν και άσεδη γυναίκα." Πάλιν άποκαλει εαυτήν δούλην και σπεύδει, ώστε να μη δημιουργήση εις τόν Ιερέα κακήν έντύπωσιν. Και δεν ειπε μέσα της: Διαιτί να άνησυχά δια την διαβολήν του; Έντελώς έππλόσια μέ κατηγορήσης μέ δάσιν μιαν άστοχον όποψίαν. "Η συνείδησίς μου να είναι καθαρά και ως με κατηγοροϋν δλοι." Αλλά έφήρμοξε τόν άποστολικόν εκείνον νόμον, ο όποιος προτάσσει να προσέχωμεν την συμπεριφοράν μας όχι μόνον ένώπιον του Κυρίου, αλλά και ένώπιον τών ανθρώπων. 721 Και άπέκρουε την όποψίαν με κάθε τρόπον λέγουσα: C "Μη θεωρήσης έμέ την δούλην σου ως άμαρτωλήν και άσεδη γυναίκα. Τί σημαίνει λοι-

97. Α' Βασίλ. 1, 16.

98. Αδούβ.

99. Αδούβ. 1, 16.

80. Πρώτ. Κορ. 19, 17.

πόν, «εις πρόσωπον». Μή νομίσης ὅτι εἶμαι ἀναίσχυρος καὶ ἰταμῆ. Ἡ παρρησία μου προέρχεται ἀπὸ ἀθυμίας καὶ ὄχι ἀπὸ ἀνοησίας, ἀπὸ ὀδύνης καὶ ὄχι ἀπὸ μέθης. Τί ἔκαμε λοιπόν, ὁ ἱερεὺς; Παρατήρησε τὴν σύνηθειαν καὶ ἔκειναυ; Δὲν ἠρώτησε μὲ περιέργειαν λεπτομερείας διὰ τὴν συμφωνίαν, δὲν ἠθέλησε νὰ λεπτολογῆσθαι τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τί λέγει; «Πήγαυε εἰς τὸ καλὸν. Εἰσρχομαι νὰ ἐκπληρώσῃ ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ὁλόκληρον τὸ αἴτημά σου καὶ νὰ σοῦ δώσῃ αὐτὸ, τὸ ὅποιον ἐξήτησες».⁸¹ Ἔτσι ἡ γυναῖκα μετέδωκε τὸν κατηγοροῦν εἰς συλλήγορον. Τόσον μέγα καλὸν εἶναι ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ πραότης. Καὶ ἀντὶ ὀδύνης ἔλαβε ἀρκετὰ ἐφόδια καὶ ἀπήλαθε D καὶ εἶχε προστατίην καὶ πρεσβευτήν αὐτὸν πρὸς προηγουμένως τὴν ἐπιτίμησιν. Καὶ πάλιν δὲν ἀπομακρύνεται, ἀλλὰ λέγει: «Ἔθε εἰ γὰρ ἡ βοῦλή σου, νὰ εὐρω χάριν ἐνώπιόν σου καὶ ὁ Κύριος νὰ εἰσακούσῃ τὴν εὐχὴν σου».⁸² Δηλαδή, μακάρι νὰ μάθης ἀπὸ τὴν τελικὴν ἐκθεσίν τοῦ πράγματος, ὅτι ἔκαμα αὐτὴν τὴν προσευχὴν καὶ τὴν θέτην ὄχι ἀπὸ μέθης, ἀλλὰ ἀπὸ ὀδύνης. Καὶ συνεχίζει: «Ἀνεχώρησεν ἔπειτα ἡ γυνὴ καὶ τὸ πρόσωπόν της δὲν ἐφαίνεται πλέον θλιμμένον».⁸³ Ἔβλεπε πιστὴν γυναῖκα; Πρὶν λάθῃ αὐτὸ πρὸς ἐξήγησιν, ἀπέκτησε θάρρος ὅταν νὰ τὸ ἔλαβε. Κι αἰτία τούτου εἶναι τὸ γεγονός ὅτι προσηχίθη μὲ μὴ γάλην ἔστασιν, μὲ ἀδιάπτωτον φροντίδα. Διὰ τοῦτο ἐφυγε ὅταν νὰ εἶχε λάβει τὸ πᾶν. Εἶ ἔξ ἄλλου, καὶ ὁ Θεὸς ἀπεδίωξε τὴν ἀθυμίαν της, ἐπειδὴ ἐμελλε νὰ τῆς χορήγη τὸ δόσον.

Αὐτὴν λοιπόν τὴν γυναῖκα δε μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς μὲ ζῆλον καὶ εἰς ὅλας τὰς συμφασὰς δε καταφεύγωμεν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἂν δὲν ἔχωμεν παιδία, νὰ ζητῶμεν ἀπὸ αὐτοῦ. Καὶ ἂν τὰ λάβωμεν νὰ τὰ ἀνατοξέωμεν μὲ μεγάλῃ φροντίδα καὶ νὰ ἀπομακρύνωμεν τοὺς νέους ἀπὸ κάθε κακίας, πρὸ παντὸς ἀπὸ ἀσελγείας. Γαίτι αὐτὸς ὁ πάλιμος εἶναι σκληρὸς καὶ τίποτε δὲν ἐνοχλεῖ τὸσαν τὴν ἡλικίαν ἐκείνην. Ὅσον αὐτὸ τὸ πάθος.⁷² A Ἄς τοὺς θωρακίζωμεν λοιπόν ἀπὸ πνιτοῦ καὶ μὲ σουβουλὰς, καὶ μὲ παραινήσεις, καὶ μὲ φόβους καὶ ἀπειλάς. Ἄν κατανικήσῃ οὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν, δὲν θὰ ὑποκύβῃ εὐκόλως καὶ εἰς ἄλλου, ἀλλὰ θὰ εἶναι καὶ γρηγορῶν ἀνώτερος, καὶ εἰς τὴν μέθην θὰ ἀντικτασθῇ καὶ τὰς ἀνοήτους πράξεις καὶ τὰς

πληρὰς συναναστροφὰς θὰ ἀποκρούσῃ μὲ κάθε προθυμίαν, καὶ θὰ εἶναι πραιοσῶτερον ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς γονεῖς των καὶ σεβαστότεροι εἰς ὅλους τοὺς ἀθρώπους. Διότι καὶ ποῖος δὲν θὰ σεβασθῆ ἕνα νέον μὲ σωφροσύνην; Καὶ ποῖος δὲν θὰ ἀγαπήσῃ καὶ δὲν θὰ ἀσπασθῆ τὸν νέον πρὸς ἐγαλίωσιν τὰς ἀτόπους ἐπιθυμίας; Καὶ ποῖος ἀπὸ τὰς πολλῶν πλουσίων δὲν θὰ προτιμήσῃ μὲ μεγάλῃν εὐχαρίστησιν νὰ δώσῃ τὸ κορίτσι του εἰς αὐτόν, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ὁ πτωχότερος ὄλων; B Ὅπως δηλαδὴ κανένας δὲν εἶναι τόσοσ ἀθλιὸς καὶ ταλαίπωρος, ὥστε νὰ θελήσῃ νὰ λάθῃ ὡς γαμβρόν του ἕνα ἄσωτον πρὸς τρέχει εἰς τὰς πόρναις, ἀκόμη καὶ ἂν εἶναι ὁ πλουσιώτερος ὄλων. Ἔτσι πάλιν κανεὶς δὲν εἶναι τόσοσ ἀνόητος, ὥστε τὸν σῶφρονα καὶ σεμνὸν νὰ τὸν ἀποκρούσῃ καὶ νὰ μὴ τὸν τιμήσῃ. Διὰ νὰ γίνωμεν λοιπόν τὰ παιδιὰ μας καὶ σεβαστὰ εἰς τρὺς ἀθρώπους καὶ προσφιλῆ εἰς τὸν Θεόν, δε στολιζόμεν τὰς ψυχὰς των καὶ δε τοὺς οδηγούμεν εἰς τὸν γάμον μὲ σωφροσύνην. Ἔτσι καὶ ἄλλα τὰ ἀγαθὰ τοῦ παρόντος βίου θὰ τρέχουν εἰς αὐτὰ, ὅταν ἀπὸ πηγῆν, καὶ τὸν Θεόν θὰ ἔχουν προστατίην καὶ θὰ ἐπλοιάσῃν καὶ τὴν παροῦσαν καὶ τὴν μέλλουσαν δόξαν, C τὴν ὅποιαν εἶθε ἴδοι μὲς ν' ἀποκτάσωμεν μὲ τὴν γάμον καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ἁπολοῦ καὶ εἰς τὸν Πατέρα ἂντικει ἡ δόξα ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξαυς, μαζὶ καὶ εἰς τὸ ἄγιον Πνεῦμα, τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

81. A' Basil. 1, 17.

82. Adrom: 18.

83. Αὐτῶν.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

Ο ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΝΑΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΕΑΣΜΟΝ ΤΟΥ ΣΑΜΟΥΗΛ ΚΑΙ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΣΡΗΣΙΜΟΣ Η ΣΕΠΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗΝ ΓΕΝΗΣΙΝ ΒΡΑΔΥΤΗ, ΚΑΙ ΑΚΟΜΗ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΙΗΚΙΝΑΥΝΟΝ ΚΑΙ ΣΦΑΒΡΟΝ ΝΑ ΜΗ ΦΡΟΝΤΙΖΕ ΚΑΝΕΙΝ ΔΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.

Ἄν δὲν φαίνομαι εἰς μερικὸς ὅτι γίνομαι ἀναρῶς καὶ φροτικός, ἐπιθυμῶ πάλιν νὰ εἶξω τὸ ἴδιον θέμα, τὸ ὁποῖον καὶ προηγουμένως σὰς ἀνέπτυξα, καὶ νὰ σὰς χειραγωγῶ πάλιν πρὸς τὴν Ἄνναν καὶ νὰ σὰς εἰσαγάγω εἰς τὸν λαμῶνα τῶν κατορθωμάτων τῆς γυναῖκος αὐτῆς. Ἐνα λαμῶνα ποῦ δὲν ἔχει ρόδα, οὔτε ἀνθη, ποῦ μαραινόνται, ἀλλὰ ἔχει πολλὴν προσευχὴν καὶ πίστιν καὶ ἀνεξικακίαν. Διότι αὐτὰ εἶναι πολὺ εὐωδέστερα ἀπὸ τὰ ἔαρινά ἀνθη, διότι δὲν ποτίζονται ἀπὸ πηγαία ὕδατα, ἀλλὰ ἀπὸ βροχὴν δακρύων. Διότι αἱ πηγαὶ τῶν ὕδατων δὲν κáμνουν τοὺς κήπους τόσοσ ἀνθηρῶς, ὅσων αἱ πηγαὶ τῶν δακρύων, ποῦ ποτίζουν τὸ δένδρον τῆς προσευχῆς καὶ τὸ καθιστοῦν πανόψηλον. Ἐ Πράγμα ποῦ συνέθη καὶ μετὴν τὴν γυναῖκα αὐτὴν. Διότι μόλις ὤμιλησε μετὴν τῆς τῆν ψυχὴν καὶ ἡ προσευχὴ τῆς ἀνέθηκεν ἀμέσως εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔφερον εἰς αὐτὴν ὄριμον καρπὸν, τὸν ἅγιον Σαμουὴλ. Μὴ δυσανασχέτητε λοιπὸν, ἂν ἀρχίζωμεν πάλιν τὸ ἴδιον θέμα. Διότι δὲν θὰ ἐπαναλάβωμεν τὰ ἴδια πράγματα, ἀλλὰ θὰ εἰπωμεν μερικά νέα καὶ πρόσφατά. Διότι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ὀλικῆς τραπέζης ἀπὸ ἑνα τρόφιμον ἡμπορεῖ κάποιος νὰ παρασκευάσῃ πολλὰ φαγητά. Ἐπίσης παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ οἱ χρυσοῖοι ἀπὸ μίαν μάζαν χρυσοῦ 722 Ἄ κατασκευάζουν καὶ βραχιόλια καὶ περιδέρια καὶ πολλὰ ἄλλα κοσμήματα. Διότι ἂν εἶναι ἓνας ἴδιος ἡ ὄλη δημοσιογεί ὁμοσ τὴν ποικίλιαν ἡ τέχνην καὶ δὲν στενωραεῖται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ οὐσία εἶναι μία καὶ μόνη, διότι εἶναι αὐτὴ πλουσιοπάροχος καὶ πολυμήχανος. Ἐάν αὐτὸ σιμδαῖνη μετὰ τὴν ἐπιγεια πράγματα, πολὺ περισσότερο συμβαίνει μετὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

Ἐὶ εἶναι ποικίλη καὶ πολύτροπος καὶ πολύμορφος

ἡ τράπεζα τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, ἔκουσε τὸν Παῦλον ποῦ τὸ λέγει: «Διότι εἰς ἄλλον μὲν δίδεται ἀπὸ τοῦ Πνεύματος λόγος, ποῦ ἐξηγεῖ μετὰ σοφίαν τὰς μυστηριώδεις βουλὰς καὶ σωτηρίους ἀληθείας τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἄλλον δὲ δίδεται λόγος, ποῦ ἐξηγεῖ εἰς τοὺς πατοὺς ὅσα ὁ λόγος τῆς σοφίας ἀποκαλύπτει καὶ μεταδίδει εἰς αὐτοὺς τὴν σωτηρίων γνώσιν. Εἰς ἄλλον δὲ δίδεται ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος χάρισμα πίστews, μετὰ τὸ ὁποῖον γίνονται θαύματα. Εἰς ἄλλον δὲ χάρισματα θεραπείας διαφόρων ἀσθενειῶν, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, τὸ χάρισμα νὰ διαιτῆ διαφόρους γλώσσας. Ἐὶ εἰς αὐτὰ, τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα χάρισματα, ἐνεργεῖ τὸ ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον μοιράζει ἰδιαίτερως καὶ χωριστὰ εἰς τὸν καθένα, σύμφωνα μετὰ τὴν θεῖαν θέλησιν.» Ἐλέπετε πὺς εἶναι ποικίλη ἡ τράπεζα τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος; Οἱ ποταμοὶ, λέγει, εἶναι πολλοὶ, ἀλλὰ ἡ πηγὴ εἶναι μία. Ἐ Διάφορα τὰ φαγητά, ἀλλὰ ὁ μάγειρος εἶναι ἓνας. Ἐφοῦ λοιπὸν εἶναι τόσοσ μεγάλη ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἄς μὴ ἀποκάμωμεν.

Εἶδαμε τὴν Ἄνναν νὰ εἶναι στείρα, τὴν εἶδαμε ποῦ ἔγινε μητέρα, τὴν εἶδαμε νὰ δακρύζη, τὴν εἶδαμε νὰ χαίρεται. Ἐποῦσόμεν τότε μετὰ τῆς, ἄς χαρῶμεν σήμερον μετὰ τῆς. Αὐτὸ μὰς ἐπρόσταξε καὶ ὁ Παῦλος: «Χαίρετε μετὰ μετὰ ἐκεῖνοσ ποῦ χαίρουσ καὶ κλαίετε μετὰ μετὰ ἐκεῖνοσ ποῦ κλαίουσ.» Καὶ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ ἐφαρμόζωμεν μόνον εἰς τοὺς συγχρόνοσ μας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώποσ ἐκεῖνοσ, ποῦ ἔζησαν παλαιά. Καὶ μὴ μοῦ εἰπὴ κανένας: Ἐ κέρδος θὰ ἔχω ἐγὼ ἀπὸ τὴν Ἄνναν καὶ ἀπὸ τὰς διηγήσεις τῆς; Διότι καὶ αἱ στείραι θὰ δυνηθοῦν νὰ μάθουν πὺς νὰ γίνουσ μητέρες, Ἐ ἀλλὰ καὶ αἱ μητέρες θὰ μάθουν πάλι ποῖος εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος ἀνατροφῆς τῶν τέκνων. Καὶ ὄχι μόνον αἱ γυναῖκες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνδρες ἔχουσ νὰ ἀφελθοῦν τὰ μέγιστα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν αὐτὴν, διότι θὰ διδαχθοῦν νὰ συμπεριφέρωνται μετὰ ἡμερότητα πρὸς τὰς γυναῖκασ τῶν, ἔστω καὶ ἂν ὑποφεροῦν ἀπὸ ἀτεκνίας, ὅπως συμπεριφερέτο πρὸς τὴν Ἄνναν ὁ Ἐλεανά. Καὶ δὲν θὰ ἀποκοιμίσουσ τοῦτο τὸ κέρδος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλο ἀκόμη μεγαλύτερον, ἀφοῦ θὰ μάθουσ ὅτι πρέπει ὅλοι οἱ γονεῖς νὰ ἀνατρέφουσ τὰ παιδιὰ τῶν σύμφωνα μετὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐς μὴ νομιζόμεν, λοιπὸν, ὅτι εἶναι δι' ἡμὰς ἀχρηστος ἡ ἀκρόασις, Ἐ ἐπειθεῖ δὲν δυ-

1. Ἄ Κορινθ. 12, 8-11.
2. Ρωμ. 12, 15.

νάμεθα να λάβωμεν ἀπὸ αὐτῆν τὴν ἱστορίαν χρυσάφι ἢ ὄσμη, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν θεωροῦμε περισσώτερον ἐπι-
κερδῆ καὶ ὠφέλιμον δι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐπειδὴ δὲν μᾶς
προσφέρει χρυσάφι καὶ ὄσμη, ἀλλὰ μᾶς δεικνύει ἕκينو,
ποῦ εἶναι πολὺ σημαντικώτερον ἀπὸ αὐτὰ, δηλαδὴ τὴν
ἐλλάθειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς οὐρανοῦς θησαυροὺς, καὶ
μᾶς διδάσκει κατὰ ποῖον τρόπον θ' ἀντιμετωπίσωμεν κἀ-
θε κίνδυνον.

Διότι, νὰ δώσης χρήματα, εἶναι εὐκολόν καὶ εἰς τοὺς
ἀνθρώπους. Νὰ διαρθώσης ὁμῶς τὴν φύσιν καὶ νὰ διαλύ-
σης τοιαύτην ἀθυμίαν καὶ νὰ θανατώσης τὴν ὁδόνην καὶ
νὰ ἀνορθώσης καὶ στηρίξης ψυχὴν ποῦ πρόκειται νὰ κα-
ταπέση, αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνη ἀπὸ κανένα ἀν-
θρώπου, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸν Δεσπότην τῆς φύσεως. Σὺ
δὲ, ἐν ὑποφῆρῃ ἀπὸ ἄιαιτον νόσημα καὶ περιήλας ὅλην
τὴν πόλιν Ε' καὶ ἐσαπάνηρες χρήματα καὶ κατέφυγες εἰς
πολλοὺς ἰατροὺς χωρὶς νὰ εὐρῆς καμμίαν παρηγορίαν, καὶ
ἔσωνικά συνήτηρες ἄλλην γυναῖκα ποῦ ὑπέφερον ἀπὸ τὴν
ἴδιαν πάθησιν καὶ ἐθεραπεύθη, δὲν θὰ ἔπαυες ποτὶ νὰ τὴν
ἰκετεύης καὶ νὰ τὴν παρακαλῆς θερμῶς, μέχρις ὅτου τὴν
πέισης νὰ σοῦ φανερώσῃ αὐτὸν ποῦ τὴν ἀπήλλαξε ἀπὸ
τὴν νόσον. Καὶ τώρα ποῦ βλέπεις τὴν Ἄνναν νὰ ἰσταται
ἐνώπιόν μας καὶ νὰ διηγῆται τὸ πάθημά της καὶ νὰ λέγῃ
τὸ φάρμακον, καὶ νὰ δεικνύῃ τὸν ἰατρόν, χωρὶς νὰ τὴν ἰ-
κετεύσωμεν, 723 Α' χωρὶς νὰ τὴν παρακαλέσωμεν, δὲν θὰ
προσελθῆς νὰ λάβῃς τὸ φάρμακον, ὅτε θὰ ἀκούσης τὴν
ἱστορίαν μὲ μεγάλην προσοχὴν; Καὶ ποῖον ἀγαθὸν θὰ
ἠμπορέσῃ ποτὶ νὰ ἐπιτύχῃς; Ἄλλὰ ἄλλοι καὶ μεγάλα
πελάγη διέσχισαν πολλάκις, καὶ πολλὰ ταξίδια ἔκαμαν,
καὶ χρήματα ἐσαπάνησαν, καὶ μόχθους ὑπέμειναν, διὰ νὰ
συναντήσουσι τὸν ἰατρόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἔμαθαν ὅτι θε-
ραπεύει, εἰς ξένην χώραν, καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ τρέφουσι
καὶ μεγάλας ἐλπίδας, ὅτι ὅπωςδήποτε θ' ἀπαλλαγῶσι ἀ-
πὸ τὸ νόσημα. Σὺ ὁμῶς, γυναῖκα, ἐνῶ δὲν πρόκειται νὰ
σταλῆς εἰς ὑπερπόντιον ἀποδημίαν, ὅτε νὰ μεταβῆς πέ-
ραν ἀπὸ Β' ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς χώρας, ὅτε νὰ ὑπομείνης
παρομοίους μόχθους, ἀλλὰ διὰ τί ὁμιλῶς διὰ διδάσασιν τῶν
συνόρων; Ἄφου ὅτε αὐτὸ πὸ κατώφλι τῆς οἰκίας δὲν
ἀναγκάζουσι νὰ διέλθῃς, ἀλλὰ δύνασαι καὶ μέσα εἰς τὸ
δωμάτιόν σου νὰ συναντήθῃς μὲ τὸν ἰατρόν καὶ χωρὶς κα-
νένα μεσάζοντα νὰ συζητήσης μὲ αὐτὸν δι' ὅλα ὅσα θέλεις
(«διότι», λέγει, «ἐγὼ εἶμαι Θεὸς ποῦ ἐδρίκομαι πλησίον,

καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς ἀπὸ μακρόν),³ ἀναβάλλεις καὶ ἀδιαφορεῖς;
Καὶ ποῖαν δικαιολογίαν θὰ ἔχῃς; Ποῖαν συγγνώμην θὰ λά-
θῃς, εἰς τὴν ἐνῶ δύνασαι νὰ εὐρῆς εὐκολὸν τὴν ἀπαλλαγὴν
ἀπὸ ὅλα τὰ ἐπικείμενα κακά, ἀμελῆς καὶ προδίδης τὴν
ἰσχύην σου σωτηρίαν; Διότι αὐτὸς ὁ ἰατρός δὲν δύναται
νὰ θεραπεύῃ μόνον τὴν στείρωσιν, Ἐ ἀλλὰ καὶ ὁτιδήποτε
ἄλλο νόσημα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀρκεῖ μόνον
νὰ τὸ βελήσῃ.

Καὶ τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ, δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ, ὅτι
δηλαδὴ θεραπεύει χωρὶς κόπον καὶ ἀποδημίαν, καὶ δεκά-
την, καὶ μεσίτας, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι θεραπεύεται χωρὶς πόνον.
Διότι δὲν ἐπεμβαίνει εἰς τὴν πάθησιν μὲ σιδηρὰ ἔργαλαια
καὶ πῦρ, ὅπως κάμνουν οἱ δοκτοὶ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ ἀρκεῖ
νὰ κάμῃ ἓνα νεῦμα μόνον καὶ κάθε ἄθυμία, κάθε ὁδόνην καὶ
κάθε πάθησιν θεραπεύει καὶ ἐξαφανίζεται.

Ὁ Συνεπῶς, ἂς μὴ ἀμελῶμεν, ὅτε νὰ ἀναβάλλω-
μεν, καὶ ἂς ἐμεθα πτωχοὶ, καὶ ἂς ἔχωμεν περιπέσει εἰς
ἐσχάτην ἔνδειαν. Διότι δὲν χρειάζεται νὰ καταβάλωμεν
χρήματα, ὥστε νὰ ἐπικαλεσώμεν τὴν πενίαν μας. Διότι
αὐτὸς ὁ ἰατρός δὲν ἀπαιτεῖ χρήματα ὡς ἀμοιβήν, ἀλλὰ
δάκρυα καὶ προσευχὰς καὶ πίστιν. Καὶ ἂν ἔλθῃς πρὸς αὐ-
τόν, ἔχων ὅλα αὐτὰ, θὰ λάβῃς ὅπωςδήποτε ὅτι ζητήσεις
καὶ θὰ ἀπέλθῃς μὲ πολλὴν εὐφροσύνην. Καὶ τοῦτο εἶναι
δυνατόν νὰ τὸ μάθῃς ἀπὸ πολλὰς περιπτώσεις, πρὸ παν-
τός ὁμῶς ἀπὸ αὐτῆν τὴν γυναῖκα. Διότι ἔλαβε αὐτὸ ποῦ
ἐζητήσῃ καὶ ἀπήλας, χωρὶς νὰ καταβῆται χρυσάφι καὶ ὄ-
σμη, ἀλλὰ μόνον προσευχὴν καὶ δάκρυα. Ἐ Ἄς μὴ νο-
μίζωμεν, λοιπόν, ὅτι ἡ ἱστορία αὕτη εἶναι χωρὶς κέρδος.
«Διότι αὐτὰ», λέγει, «ἐγράφθησαν διὰ νὰ νευθετηθῶμεν
καὶ σωφρονισθῶμεν ἡμεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους κατέληξαν οἱ
ἐσχάτοι χρόνοι, κατὰ τοὺς ὁποίους ἤρχισεν ἡ νέα περισ-
σὸς τοῦ Μεσοῦ καὶ μετὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἐπακολουθήσῃ
ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου καὶ ἡ βεύτερα παρουσία». Ἄλλὰ
ἂς προσέλθωμεν εἰς αὐτὴν καὶ ἂς μάθωμεν, πῶς ἐθεραπεύ-
θη τὸ νόσημά της καὶ τί ἔκαμε μετὰ τὴν θεραπείαν καὶ
πῶς ἐχρησιμοποίησε τὸ δῶρον ποῦ τῆς ἐδόθη ἀπὸ τὸν
Θεόν: «Ἐκάθισεν», λέγει, «καὶ ἐθήλασε τὸν Σαμουὴλ». Ἐ
πρόσχε λοιπόν, νὰ ἴδῃς πῶς ἐβλέπε τὸ παιδί ἐκεῖνο, οὐκ
μόνον σὸν παιδί, ἀλλὰ καὶ σὸν φηρέρωμα. Καὶ ἦτα, διπλὸ

3. Ἱερου. 26, 28.

4. Α' Κορινθ. 10, 11.

5. Α' Βασίλ. 1, 23.

τὸ φίλτρον τῆς δι' αὐτὸ, τὸ ἕνα προερχόμενον ἀπὸ τῆν φύσιν, τὸ ἄλλο προερχόμενον ἀπὸ τῆν χάριν. ⁷²⁴ Α Ἐγὼ δὲ νομίζω, ὅτι καὶ ἐδόθητο τὸ παιδί τῆς, καὶ ἦταν φυσικὸν αὐτό. (Σκεφθῆτε), ὅτι δοσε πρόκειται νὰ ἀφιερῶσιν εἰς τὸν Θεὸν φιάλας καὶ ποτήρια, ὅταν κατασκευασθῶν καὶ τὰ παραλάβω, καὶ τὰ ἔχουν εἰς τὴν οἰκίαν των μέχρι τῆς ἡμέρας, ποῦ θὰ τὰ ἀφιερῶσιν εἰς τὸν ναόν, δὲν τὰ βλέπωσιν σὺν κοινῇ σκεπῇ, ἀλλὰ σὺν ἀφιερῶματι καὶ δὲν τοιοῦτον νὰ τὰ ἐγγίσουν, ἀπλᾶ καὶ ἄσκητα, ὅπως τὰ ἄλλα σκεπῇ. Ποῦ περισσότερο ἢ γυναῖκα αὐτῇ, ποῦ ἐπρόσεχε τὸν υἱὸν τῆς μὲ τὴν φροντίδα, καὶ πρὶν ἀκομῆ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὸν ναόν, καὶ τὸν ἡγάπα περισσότερον ἀπὸ παιδί τῆς, καὶ τὸν ἐπιτροπιεῖτο σὺν ἀφιέρωματι, διότι ἐπίστευε ὅτι μὲ αὐτὸν ἡγιαζέτο. Καὶ πραγματικῶς, τὸ σκίτι τῆς ἔγινε ναός, διότι ἔχε μέσα τὸν προφήτην καὶ τὸν ἱερέα. Β Καὶ δύνασαι νὰ ἴδῃς τὴν εὐλάβειάν τῆς δι' ἡμᾶς ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι τὸν ἔταξεν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἐτόλμησε νὰ πατήσῃ εἰς τὸν ναόν πρὶν τὸν ἀπογαλακτίσῃ. «Διότι», λέγει, «εἶπεν εἰς τὸν ἄνδρα τῆς: Ἐγὼ θὰ παραμείνω καὶ δὲν θὰ ἀνεῶθαι εἰς τὸν ναόν τοῦ Κυρίου, ἕως ὅτου ἔλθῃ ἐποχὴ καὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναβῇ καὶ τὸ τέκνον μας αὐτὸ μετὰ τὸν ἀπογαλακτισμὸν του. Τότε θὰ τὸ παρουσιάσωμεν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, διὰ νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ἰσοβίως.» Βλέπετε; Δὲν ἐθεωροῦσεν ἀσφαλὲς νὰ ἀφήσῃ τὸ παιδί εἰς τὸ σπίτι καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν ναόν. Μετὰ δηλαδὴ, τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἠνέχετο νὰ ἐμφανισθῇ εἰς αὐτὸν χωρὶς τὸ δῶρον. Νὰ τὸ πάρῃ πάλιν καὶ νὰ τὸ φέρῃ μαζί τῆς, ἐφοβείτο νὰ κατέλθῃ ἀπὸ τὸν ναόν. C Διὰ τοῦτο ὑπέμεινε τὸσόν χρόνον, ὥστε νὰ ἐμφανισθῇ μαζί μὲ τὸ δῶρον.

Καὶ τὸ ἔφερε λοιπὸν εἰς τὸν ναόν, καὶ τὸ ἀφῆσε, καὶ δὲν ἐδουλοσχετήθη τὸ παιδί, ὅταν ἔπαυσε νὰ θηλάξῃ. Γνωρίζετε, βέβαια, πὺς συνήθιζον τὰ παιδιά νὰ δυσφοροῦν ὅταν ἀπογαλακτίζωνται. Ἀλλὰ ἐδῶ ὅτε ἐκεῖνος ἐδυσφορεῖ, ποῦ ἀπιστοῦτο ἀπὸ τὴν μητέρα, ἀλλὰ ἔστρεφε τὰ βλέμματά του πρὸς τὸν Δεσπότην, ὁ ὁποῖος καὶ ἐκείνην τὴν ἔκανε μητέρα, ὅτε αὐτὴ πάλιν ἠοβάνετο πόνου ποῦ ἀπεχωρίζετο ἀπὸ τὸ παιδί. Διότι ἡ χάρις παρεμβαίνουσα ἐνίκησε τὴν φυσικὴν συμπάθειαν καὶ ἔσχεν τὴν ἐπιθυμίαν ὅτι ζοῦν μαζί. D Καὶ ὅπως ἡ ἀμπελος, ποῦ ἔχει φυτευθῆ εἰς ἕν μέρος, ἀπλώνει τὰ κλήματα εἰς μεγάλην

8. Α' Βασιλ. 1, 22.

ἔκτασιν καὶ παρὰ τὴν μεγάλην ἀπόστασιν τὸ κρεμασμένον σταφύλι συνδέεται μὲ τὴν ρίζαν, τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ αὐτὴν τὴν γυναῖκα. Ἐγὼ δηλαδὴ ἔμεινε εἰς τὴν πόλιν, ἠπλώσε τὸ κλῆμα τῆς ἕως τὸν ναόν καὶ ἐκρέμασεν ἐκεῖ τὸ γινόμενον σταφύλι. Καὶ ἡ ἀπόστασις δὲν ἠμπόδιζε καθόλου, ὥστε ἡ μητέρα νὰ συνδέεται μὲ τὸν υἱὸν μὲ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Διότι, ἂν καὶ ἦταν ἀνώριμος εἰς τὴν ἡλικίαν, ἔχεν ὁμως μέσα του ὄριμον τὴν ἀρετὴν καὶ ἐγένετο διδάσκαλος πολλῆς θεοσεβείας εἰς ἄλλους δοσε ἀνέβαινον εἰς τὸν ναόν. E Καθὼς δηλαδὴ ἡρώτων μὲ περιέργειαν καὶ ἐμύθησαν τὸν τρόπον τῆς γεννησιῶς του, ἐλάμβανον ἀρετικὴν ἐγκαρδίωσιν διὰ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ καθένας ποῦ ἐβλεπε τὸ παιδί, δὲν κατέβαινε σιωπηλὰ ἀπὸ τὸν ναόν, ἀλλὰ ἄλλοι ἐδοξάζον τὸν Θεόν ποῦ τὸ ἔβωσε ἀνέλπιστα. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀνέβαλε τὴν γέννησιν, διὰ νὰ ἐπιτελῇ αὐτὴν τὴν χαρὰν καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν γυναῖκα περιφανεστέραν. Διότι ἐκεῖνοι ποῦ ἐγνώριζον τὴν συμφορὰν τῆς, ἐγένοντο μάρτυρες τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ὡστε τὸ γεγονός, ὅτι ἡ γυναῖκα αὐτῇ ἔμεινε ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀτεκνος, τὴν κατέστησε περισσότερον γνωστὴν εἰς ἄλλους, ὥστε τῶρα νὰ μακαρίζεται καὶ νὰ θαυμάζεται ἀπὸ ἄλλους. ⁷²⁵ Α καὶ ἐδημιούργησε τὰς προϋποθέσεις, ὥστε δι' αὐτῆς νὰ ἀναπέμψωνται ἐκχαριστίαι πρὸς τὸν Θεόν.

Αὐτὰ τὰ λέγω, ὥστε καὶ ἡμεῖς ἂν ἴσομε ἀγίας γυναῖκας, ποῦ ζοῦν ἀτεκνὸι ἢ εὐρίσκονται εἰς ἄλλην παρομοίαν συμφορὰν, νὰ μὴ δυσασχετῶμεν ὅτε νὰ δυσφοροῦμε, ὅτε νὰ λέγωμεν μέσα μας: Διατί τέλος πάντων ὁ Θεὸς κατεργήθησε μίαν γυναῖκα ποῦ ζῆ μὲ τὴσιν ἀρετῆν καὶ δὲν τῆς ἔχασε ἕνα παιδί; Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ Θεὸς ἀμελεῖ, ἀλλὰ ὅτι γνωρίζει μὲ μεγαλυτέραν ἀκρίβειαν τὸ συμφέρον μας. Ἀνῆρχετο λοιπὸν εἰς τὸν ναόν, καὶ εἰσῆγεν τὸ ἄρνιον εἰς τὸ ποιμνιον καὶ τὸν μόσχου εἰς τὴν ἀγέλην, καὶ εἰς τὸν λευμῶνα τὸ ρόβον τὸ ἀπῆλλαγμένον ἀπὸ τὰς ἀκάνθας, ρόβον ποῦ ποτὲ δὲν μαραινέται, B ἀλλὰ διαρκῶς ἀνθεὶ καὶ θύναται νὰ ἀνέλθῃ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν, τοῦ ὁποῖου τὴν εὐωδίαν ἀσφραῖνεται μέχρι σήμερα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς. Τόσα πολλὰ χροῖνια ἐπέρασαν καὶ ἡ εὐωδία αὐτῆς τῆς ἀρετῆς δυναμῶναι καὶ δὲν ἔγινε ἀσθενεστέρα ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ χρόνου. Διότι αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι ἡ φύσις τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν.

Ἀνέθηκε λοιπὸν εἰς τὸν ναόν μεταφουτεύουσα τὸν ὠ-

ραίων αὐτὸν βλαστὸν καὶ ὅπως οἱ φιλόπονοι ἡγεωργοὶ φυτεύουσι πρῶτα εἰς τὴν γῆν C σπόρους κυπαρίσσιων ἢ ἄλλων παρομοίων δένδρων καὶ ἔπειτα, ὅταν ἴδουσι τὸν σπόρον νὰ γίνεταί δένδρον, δὲν τὸν ἀφήνουν εἰς τὸ ἴδιον μέρος, ἀλλὰ τὸ ἐρριζώνουν ἀπὸ ἐκεῖ καὶ τὸ μεταφυτεύουσι εἰς ἄλλον τόπον, ὥστε ἡ γῆ ποῦ τὸ ἐδέχθη εἰς τοὺς κόλπους τῆς νεαρῆς, νὰ διαθήσῃ ἀεραῖαν καὶ ἀλόκληρον τὴν δύναμίν τῆς εἰς τὴν θέρψιν ἐκείνης τῆς ρίζης. "Ἐταί ἔκαμε καὶ αὐτὴ ἡ γυναῖκα. Τὸ παιδί δηλαδὴ, ποῦ ἐσπάρη εἰς τὴν κοιλίαν ἐκείνην, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, τὸ μετέφερεν ἀπὸ τῆς οἰκίας καὶ τὸ ἐφύτευεν εἰς τὸ ναὸν, ὅπου ὑπάρχουν ἀσπέρτεροι πνευματικαὶ πηγαὶ καὶ ἀρδεύσεις. Καὶ ἡμπορούσαι νὰ ἴθῃ νὰ ἐκπληροῦται εἰς αὐτοὺς ὁ πρῶτος ἐκεῖνος λόγος, τὸν ὁποῖον ἐφαλλεν ὁ Δαυὶδ: B «Τρισυτυχισμένος καὶ εὐλογημένος ἀπὸ τὸν Θεὸν εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ποῦ δὲν ἐπορεύθη ποτὲ δρόμον σύμφωνα μὲ τὰς σκέψεις καὶ τὰ θέληματα τῶν ἀσεδῶν ἀνθρώπων, καὶ οὐτὲ πρὸς στιγμήν δὲν ἐστάθη ἐκεῖ ὅπου διέρχονται οἱ ἁμαρτωλοὶ, οὐτὲ ἐκάθισεν νὰ λάβῃ μέρος εἰς συναστροφάς ἀνθρώπων, ποῦ εἶναι διεφθαρμένοι καὶ διαφθείρουσι τὴν κοινωσίαν. Ἄλλ' ἐξ ἀντιθέτου μὲ ὅλην τὴν καρδίαν ἔχει δώσει τὴν θέλησίν του καὶ τὴν σκέψιν του εἰς τὸν νόμον τοῦ Κυρίου καὶ τὸν Νόμον αὐτὸν θὰ μελετᾷ ἡμέραν καὶ νύκτα. Αὐτὸς θὰ ὁμοιάσῃ μὲ τὸ δένδρον, ποῦ εἶναι φυτευμένον κοντὰ εἰς τὰ πλῆθυσιν τρεχομένα νερὰ καὶ τὸ ὅποιον θὰ ἀποβῶσι τοὺς ὄρμικους καρπούς του εἰς τὸν κατέλληλον καιρὸν». C Πραγματικῶς, δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν κακίαν, ἀφοῦ πρῶτα ἐγνώρισεν αὐτήν, ἀλλὰ ἐδέχθη τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τὰ ἀπάργατα. Δὲν ἔλαβε μέρος εἰς παράνομα συνέδρια, οὐτὲ μετέστην εἰς συναστροφάς πλήρεις ἀσεδείας. E ἀλλὰ ἀπὸ τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν, ἀπὸ τὸν μαστὸν τῆς μητρὸς ἦλθεν εἰς ἄλλον μαστὸν πνευματικόν. Καὶ ὅπως ἓνα δένδρον, ποῦ ποτίζεται ἀκατάπαυστα, γίνεταί πανύψηλον, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἔρρασεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, ποτιζόμενος ἀπὸ τῆς ἀβιάσειπτον ἀεράσιν τῶν θείων λόγων. Ἄλλὰ ἅς ἴδωμεν πῶς τὸν ἐφόρτεσε. "Ἄς ἀκολουθῶμεν τὴν γυναῖκα, ἅς εἰσελθῶμεν μαζί τῆς εἰς τὸν ναόν:

«Κατόπιν ἀνέθηκε καὶ αὐτὴ μὲ τὸν σύζυγόν τῆς εἰς Σηλωμ,⁷ φέρουσα μαζί τῆς ὡς θυσίαν αἱματηρὰν ἓνα μὲ-

7. Καθ. 1, 1—3.

8. Ἦναι ἡ πόλις εἰς τὴν ὁποῖαν διὰ μεγάλα χρονικὰ διάστημα ἤμει-

οχον τριῶν ἐτῶν.⁹ Ἦταν βιβλῆ λοιπὸν ἡ θυσία ποῦ ἐγένετο. Καὶ ὑπῆρχε μύσχος, ὁ μὲν ἓνας ἄλογος, ὁ δὲ ἄλλος λογικός. ⁷²⁶ A Καὶ τὸν μὲν ἓνα τὸν ἐβυσίασεν ὁ ἱερεὺς, τὸν ἄλλον τὸν ἀφείρωσεν ἡ γυναῖκα. Καὶ ἡ θυσία τῆς γυναικὸς ἦταν πολὺ ἀνωτέρα τῆς θυσίας, τὴν ὁποῖαν προσέφερεν ὁ ἱερεὺς. Διότι ἐκεῖνη ἐγένετο ἱερεὶα τῶν ἱδῶν τῆς σπλάγγων καὶ ἐμμήθη τὸν πατριάρχην Ἄβραάμ καὶ συνηγωνισθὴν πρὸς ἐκεῖνον. Ἄλλὰ ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἔλαβε τὸν υἱὸν του, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὸ σπῆτι του. Αὐτὴ ὅμως τὸν ἄφησε νὰ μὴν διαρκῶς εἰς τὸν ναόν. Μᾶλλον δὲ καὶ ἐκεῖνος τὸν ἀφείρωσε πλήρως. Μὴ ἐλέηθη ὅτι δὲν τὸν ἐσφαγίσατο, ὅμως εἰς τὴν ψυχὴν του τὰ εἶχε ἀποφασίσει καὶ τὰ εἶχε ἐκτελέσει ὅλα. Εἶδες γυναῖκα νὰ συναγωνίζεται πρὸς ἄνδρα; Εἶδες ὅτι οὐδὲν ἡμπαδίσθη ἀπὸ τὴν γυναικίαν φύσιν τῆς νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὸν πατριάρχην; B Ἄλλὰ ἅς ἴδωμεν πῶς τὸν ἀφείρωσι: "Ἄφοῦ πλησίασε τὸν ἱερέα τὸ εἶπε: Παρατηρήσατέ με, Κύριε.¹⁰ Τί σημαίνει αὐτὸ τὸ «ἐν ἐμοί»; Πρόσασθε μὲ ἀκρίβειαν τὰ λεγόμενά μου, λέγει. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἐπέρασε πολὺς χρόνος, θέλει νὰ φέρῃ εἰς τὴν μνήμην του ὅσα ἐλέχθησαν παλαιότερα. Δι' αὐτὸ λέγει: «Παρατηρήσατέ με, Κύριε. Ὅσον εἶναι ἀληθινόν, ὅτι οὐ εἶδα ὁ ἦλθι, ἄλλο τόσον εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ γυναῖκα ἐκείνη, ἡ ὁποῖα εὐρέθη καὶ ποτὲ ἀνωπίον σου προσευχόμενη πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τὸ παιδί αὐτό. Προσηυχθῆν πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἐδέχθη τὸ αἰτήμά μου καὶ ἐπραγματοποίησεν αὐτὸ τὸ ὅποιον τοῦ ἐζητοῦσα. Καὶ ἐγὼ σήμερον ἀφείρων αὐτὸ τὸ παιδί μου εἰς τὸν Κύριον διὰ νὰ ὑπηρετῇ τὸν Κύριον ἰσοθείας.¹¹ Δὲν εἶπεν: C ἐγὼ ἡ γυναῖκα, τὴν ὁποῖαν ἐξυβρίσας, τὴν ὁποῖαν ἐλοιδορήσας, τὴν ὁποῖαν ἐχλεύασας δι' ἀφοσύνην καὶ μέσση. Δι' αὐτὸ σοῦ ἀπέδειξεν ὁ Θεός, ὅτι δὲν μεθύω, ἐγὼ σὺ μὲ κατηγοροῦσας ἀπερίσκεπτα. Δὲν ἐπρόφερε καρμῖαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς τραχέας λέξεις, ἀλλὰ ἀπαντᾷ μὲ πολλὴν ἐπιείκειαν. Ἄν καὶ εἶχε ἀκλόνητον ὕπερ ἑαυτῆς μαρτυρίαν τὴν ἐκδῶσιν τῶν πραγμάτων, καὶ ἠδύνατο τώρα μὲ τὴν σειράν τῆς, νὰ ἐξυβρίσῃ τὸν ἱερέα, ὅτι ἔνευ αἰτίας καὶ ἀπερίσκεπτα τὴν ἐκατηγόρησε τότε, δὲν κάνει τίποτε ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ ἀναφέρει μόνον τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ πρό-

νεν ἡ ἀγνή τοῦ μαρτυροῦ ἐπὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναοῦ (πρὸς). Ἰγρ. Ναοῦ 18, 1

81). Ἐρρίπεται ἕνεκα μιλλια θεοῦ τῆς Βαβυλῶν.

9. Α' Βασιλ. 1, 24.

10. Α' Βασιλ. 1, 96.

11. Α' Βασιλ. 1, 27—28.

σεχε να ἴδῃς φρόνησιν δούλης. **Δ** Ὄταν ὑπέφερε, δὲν ἀπεκάλυψεν εἰς κανένα τὴν συμφορὰν τῆς, οὔτε εἶπε πρὸς τὸν ἱερέα: ἔχω ἀντίζηλον γυναῖκα καὶ ἐκείνη, ἐνῶ μὲ ἐξευτελίζει καὶ μὲ ὀβριζει, ἔχει δολόκληρον χορὸν παιδιᾶ, ἐνῶ ἐγώ, ἢ ὅποια ζῶ μὲ δικαιοσύνη, δὲν κατώρθωσα ἀκόμη μέχρι σήμερα νὰ γίνω μήτηρ, ἀλλὰ ἔφαρε τὴν μήτραν μου ὁ Θεὸς καί, ἐνῶ μὲ ἔβλεπε νὰ θλιθῶμαι, δὲν μὲ εὐστολαχιοῦσθηκεν. Δὲν εἶπε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ ἀπεισιώπησε τὸ εἶδος τῆς συμφορᾶς καὶ ἐδήλωσεν ἀπλῶς, ὅτι κατέχεται ἀπὸ ἀθυμίας, μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: «εἰμαι μιά σύζυγος, ἢ ὅποια διέρχεται πολὺ πικρὰς ἡμέρας».¹² Καὶ οὔτε αὐτὸ δὲν θὰ ἔλεγε, ἐάν δὲν τὴν ἠνάγκαζεν ὁ ἱερεὺς, διότι ὑποπεύθηκε, ὅτι εἶναι μεθυσμένη. Ὄταν ὁμοῦ ὁ Θεὸς τῆς ἐθεράπευσε τὴν πληγὴν ἐκείνην καὶ τῆς ἔδωκεν, ὅτι ἐξήτει, τότε ἐφάνερωσεν εἰς τὸν ἱερέα τὴν εὐεργεσίαν, διότι ἠθέλε νὰ τὸν καταστήσῃ κοινωνὸν τῆς εὐχαριστίας, ὅπως τότε τὸν εἶχε δοθῆναι εἰς τὴν προσευχὴν. Καὶ λέγει: «Διὰ τὸ παιδίον τοῦτο ἐγὼ τότε προσευχήθην, ὁ δὲ Κύριος ἐδέχθη τὸ αἷμά μου καὶ ἐπραγματοποίησε αὐτὸ τὸ ὅποιον τοῦ ἐζητοῦσα. Καὶ ἐγὼ σήμερον ἀφιέρωνω αὐτὸ τὸ παιδί μου εἰς τὸν Κύριον».¹³ Πρόσχε, πῶς μετριάξει τὸ πρᾶγμα. Μὴ νομίσης, λέγει, ὅτι κάνω κάτι μέγα καὶ θαυμαστὸν ποῦ ἀφιέρωνω τὸ παιδίον. ¹⁴ Δὲν ἤρχισα ἐγὼ πρῶτῃ αὐτὸ, τὸ μεγάλο ἔργον, ἀλλὰ ἀνταποδίδω ἀπλῶς μίαν ἀφελίην. Διότι ἔλαβα παρακαταθήκην καὶ τὴν παραδίδω πάλιν εἰς αὐτὸν ποῦ τὴν ἔδωκε. Καὶ ἐνῶ ἔλεγεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἀφιέρωνε καὶ τὸν ἑαυτὸν τῆς μαζί μὲ τὸ παιδίον, προσδένουσα τὸν ἑαυτὸν τῆς εἰς τὸν ναὸν διὰ τῆς φυσικῆς συμπάθειας, ὡσάν διὰ τινος ἀλυσίδος.

Ἐάν πραγματικὰ ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐκεῖ ποῦ εἶναι καὶ ὁ θησαυρὸς του,¹⁵ πολὺ περισσότερον καὶ ἡ ψυχὴ τῆς γυναίκας ἦταν ἐκεῖ ποῦ καὶ τὸ παιδίον τῆς καὶ ἡ κοιλία τῆς ἐπλημμύριζε πάλιν ἀπὸ εὐλογίας. Ὄταν εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ προσευχήθη, ἀκούσε τί λέγει ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸν Ἐλεανά: **Β** «Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σοῦ δώσῃ πολλὰ παιδιὰ ἀπὸ τὴν γυναῖκα αὐτὴν ἀντὶ τοῦ τάματος, τὸ ὅποιον ἔδωκε εἰς αὐτὸν, ἀντὶ τοῦ παιδιοῦ σας τούτου».¹⁶ Εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἔλεγε «εἶθε νὰ σοῦ ἀνταποδώσῃ», ἀλλὰ

12. Α' Βασιλ. 1, 15.

13. Α' Βασιλ. 1, 27-28.

14. Πρξ. Μαρτ. 6, 31. Δοκ. 12, 34.

15. Α' Βασιλ. 2, 20.

τί ἔλεγε: «Εἶθε νὰ δώσῃ εἰς σὲ ὁ Κύριος ὅ,τι ζητεῖς».¹⁶ Ὄταν ὁμοῦ κατέστησε τὸν Θεὸν ἀφελήτην, τότε λέγει: «εἶθε νὰ σοῦ ἀνταποδώσῃ» στηρίζων καλὰς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον. Ἐάν δὲ ἔδωκε χωρὶς νὰ ἀφελῇ, πολὺ περισσότερον θ' ἀνταποδώσῃ, ἀφοῦ ἔλαβε. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπὸ τὴν προσευχῆν, ἐνῶ οἱ μετὰ ἀπὸ αὐτὸν ἀπὸ τὴν εὐλογίαν. Καὶ ἔτσι ἠγιόζετο δολόκληρος ὁ καρπὸς τῆς γυναίκας. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἦταν κατόρθωμα τῆς γυναίκας, ὁ δὲ δεύτερος ἦταν κοινὸς αὐτῆς καὶ τοῦ ἱερέως. Καὶ ὅπως ἡ γῆ ἢ ἡ λιπαρὰ καὶ εὐφορᾶ, ἀφοῦ δεχθῆ τὸς σπόρους, ἀναδίδει ἀφθονὰ τ' ἀβέριστα στάχυα, ἔτσι καὶ ἡ γυναῖκα αὐτὴ, ἀφοῦ ἐδέχθη μὲ πίστιν τοὺς λόγους, τοῦ ἱερέως, ἔφερεν εἰς ἡμᾶς ἄλλα ἀφθονα στάχυα καὶ μετέτρεψε τὴν παλαιὰν κατάραν μὲ τὸ νὰ γεννήσῃ μὲ τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς καὶ τῆς εὐλογίας.

Καὶ οὐ λοιπὸν, γυναῖκα, νὰ τὴν μιμηθῆς καὶ, ἀν μὲν εἶσαι στείρα, νὰ ἐπιδείξῃς τέτοια προσευχὴν καὶ ἐπὶ πλέον νὰ παρακαλέσῃς τὸν ἱερέα νὰ σοῦ συμπαρασταθῇ μὲ τὴν μεσολάβησίν του. Πάντως, ἀν δεχθῆς μὲ πίστιν τοὺς λόγους, ἡ εὐλογία τῶν πατέρων θὰ καταλήξῃ εἰς ὠραίου καὶ ὠριμον καρπὸν. Καὶ ἀν γίνῃς μήτηρ, ἀφιέρωνε καὶ οὐ τὸν υἱὸν σου. Ἐκείνη τὸν ἔφερε εἰς τὸν ναόν, **Δ** οὐ ἀνῆλκωσε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς ναὸν βασιλικόν. «Τὸ σῶμάτ σου», λέγει, «εἶναι μέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὅποιον κατοικεῖ μέσα σου».¹⁷ Καὶ πάλι: «Θὰ κατοικήσω μέσα των καὶ θὰ περιπατήσω μεταξύ των».¹⁸ Διότι πῶς δὲ εἶναι παράλογον νὰ διορθώσωμεν πεπαικωμένην οἰκίαν, ποῦ πρόκειται νὰ καταρρεύσῃ καὶ χρήματα νὰ δαπανώμεν καὶ οἰκοδόμους νὰ μισθώνωμεν καὶ δι' ὅλα νὰ φροντίζωμεν, καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Θεοῦ (διότι οἰκία τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ γίνῃ ἡ ψυχὴ τοῦ νέου) νὰ μὴν τὴν θεωροῦμε ἀξίαν τῆς παραμικρᾶς φροντίδος; Πρόσχε μὴν ἀκούσῃς τὸ ἴδιον ποῦ ἤκουσαν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι. Ἐ Ἐκείνοι, δηλαδὴ, δταν ἐπανῆλθαν ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἔδελπαν αὐτὸν τὸν ὕλικόν ναὸν παραμελημένον, ἀλλὰ ἐκαλλύπιζαν τὰς οἰκίας των, καὶ ἔτσι παρώξυναν τόσο πολὺ τὸν Θεόν, ὥστε ἔστειλε τὸν προφήτην καὶ ἠπειλήσε λιμὸν καὶ μεγάλην ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐφάνερωσε τὴν αἰτίαν αὐτῆς τῆς ἀπειλῆς. Καὶ αὐτὴ ἦταν ὅτι: «Σεῖς κατοκεῖτε εἰς

16. Α' Βασιλ. 1, 17.

17. Α' Κορινθ. 6, 19.

18. Π. Κορινθ. 6, 16.

πολυτελείς οικίας με φατώματα, ενώ ο ιδικός μου οίκος μένει έρημος.¹⁹ Εάν λοιπόν η άμελεια διά τον ναόν εκείνου εξήγειρε τόσον πολύ την άργην του Θεού, πολύ μάλλον ή άδιαφορία διά τον ναόν τούτον θα έξοργισή τον Κύριον.²⁰ Α Διότι αυτός είναι πολυτιμότερος από εκείνον, καθ' όσον έχει και μεγαλύτερα τά σύμβολα του άγιασμού.

Μη άφήνης, λοιπόν, τον οίκον του Θεού να γίνη σπήλαιον ληστών, διά να μη ακούσης και άλλην επιτίμησιν, την όποίαν έκαμε ο Χριστός προς τους Ιουδαίους λέγων: «Ο οίκος του Πατρός μου είναι οίκος προσευχής. Σεις δε τον εκάματε σπήλαιον, που συχνάζουν οι λησταιν.»²¹ Πώς γίνεται σπήλαιον των ληστών; Όταν αφήσωμεν να εισέλθουν και να εισδύσουν εις τας ψυχάς των νέων ανελεύθεροι και δουλικαί επιθυμιαί και κάθε άσέλγεια. Διότι οι λογισμοί αυτοί είναι χειρότεροι και από ληστές. Β έπειδή εξανδραποδίζουν την έλευθερίαν των παιδιών και τους καθιστούν δούλους των άλλων παθών, τους κατατρύχουν από παντού και γεμίζουν την ψυχήν των με πολλά τραύματα. Δι' αυτό λοιπόν πρέπει καθημερινώς να τά επιδιδέπωμεν και χρησιμοποιούντες τον λόγον σαν μαστίγια να αποδιώκωμεν όλα τά πάθη αυτού του είδους από την ψυχήν των, διά να δυναθούν τά παιδιά μας να μετάσχουν εις την ούράνιον πολιτείαν και να φέρουν εις πέρας τον εκεί προορισμύν τους. Δέν έβδατε, ότι όσοι ζούν εις τας πόλεις, πολλές φορές τά τέκνα των, μόλις αποσπασθούν από των μητρικών μαστών, τά κάνωμεν θαλασφόρους,²² αγωνοθέτας, γυμνασιάρχους και χοροδιδασκάλους; Γ Αυτό θα πράξωμεν και ήμείς. Από την βρεφικην ηλικίαν θα τά εισαγάγωμεν εις την ούράνιον πολιτείαν. Διότι αυτή ή επίγειος είναι μόνον διαπαρηρά, και δέν έχει κανένα κέρδος.

Διότι ποίον κέρδος δύναται να προέλθη από τους έπαίσιους του λαού; Πές μου. Διότι, όταν έλθη ή νύκτα, όλα εκείνα τά χειροκροτήματα και ο θόρυβος μαραινεται, και όταν παρέλθη ή πανηγυρίς, ώσάν να επήλθασαν ένα όνειρον, μένουν πάλιν έρημοί από κάθε χαράν και εφορούνην, και δέν δύναται να έβρουν, ενώ αναζητούν, ούτε την εύθυμίαν που έχάρησαν από τον στέφανον ούτε από την

19. Αγγ. 1, 4.

20. Ματθ. 21, 19 Λουκ. 19, 46.

21. Θαλασφόροι: οι φέροντες κλώνους έλας κατά την άορτήν των Πανθεοτών.

22. Άγλαθή, εις άποαρχήσεις. οι έσοποι ήματα συντελούν εις την προαγωγήν της εδουσίας.

λαμπράν στολήν και όλην έν γένει την φαντασμαγορίαν, D διότι όλα έπέρασαν και έβρυναν ταχύτερα από την πνοήν του ανέμου. Ενώ ή πολιτεία των ούράνων είναι τό έντελώς αντίθετον. Χωρίς καμμίαν διαπάτην φέρει εις ήμάς μέγα και μόνιμον τό κέρδος. Διότι αυτόν που διάγει εις την ούράνιον πολιτείαν δέν τον χειροκροτούν διαρκώς άνθρωποι μεθυσμένα, αλλά τό πλήθος των άγγέλων. και διατι λέγω τό πλήθος των άγγέλων; Θά τον επαινέση και θα τον υποδεχθή αυτός ο ίδιος ο Κύριος των άγγέλων. Ο δε επαινούμενος από τον Θεόν όχι μίαν, ούτε δύο, ούτε τρεις ήμέρας, Ε άλλα αιώνια πανηγυρίζει φορών τον στέφανον και ποτέ δέν δύνασαι να ίδής την κεφαλήν του γυμνήν από την δόξαν εκείνου. Διότι ο χρόνος της πανηγύρεως αυτής δέν περιορίζεται εις ώρισμένους μόνον ήμέρας, αλλά εκτείνεται προς την μελλοντικην άθανασίαν. Η πενία δέν δύναται ν' άποτελέση κάλυμα δι' αυτήν την λειτουργίαν, αλλά είναι δυνατόν και ο πτωχός να εκτελέση αυτήν την λειτουργίαν, και πρό παντός ο πτωχός, διότι είναι άημελαγμένος από κάθε κοσμικην ματαιοδοξίαν. Διότι δέν χρειάζεται έδώ διαπάτην χρημάτων και περιουσίας, αλλά ψυχή καθαρά και νηφάλιος νοός. Διότι από αυτόν ύψαινονται εις την ψυχήν και τά μιάτια της πολιτείας εκείνης και πλέκεται ο στέφανος.²³ Α "Όστε, αν δέν είναι στολισμένη με τά έργα της άρετής, εις τίποτε δέν την ώφελεί ο πολύς χρυσός. Όπως επίσης ούτε ή πενία επιφέρει καμμίαν βλάβην, αν έχη πολύν των εσωτερικών πλούτων. Αλήτην την λειτουργίαν δε την εκτελούν όχι μόνον οι άρρενες παίδες, αλλά και αι θυγατέρες μας. Διότι δέν περιορίζει ο λόμος την άσκησιν αυτών των λειτουργιών εις τους άνδρας μόνον, όπως συμβαίνει εις την κοσμικην πολιτείαν, αλλά εκείνο τό θέατρον δέχεται και γέροντας και νέους και βούλους και έλευθερούς. Διότι όπου γίνεται επίδειξις των άρετών της ψυχής, κανένα εμπόδιον δέν ύπάρχει, ούτε ή φύσις ούτε ή ηλικία ούτε τό κοσμικόν αξίωμα ούτε άλλο, άλλης φύσεως, εμπόδιον.

Β Διά τούτο λοιπόν, σάς παρακαλώ βλους, από την πρώτην ηλικίαν να παραδίδετε και τους υιούς και τας θυγατέρας σας εις τοιαύτας λειτουργίας και να έναποθέτετε έξ αρχής εις τας ψυχάς των τον πλούτον που άρμόζει εις αυτόν τον τρόπον ζωής, χωρίς να κρούτετε εις την γην χρυσόν, ούτε να συγκυκλώνετε άργυρον, αλλά να έναποθέτετε εις την ψυχήν των την επίεικην, την σωφροσύνην, την σεμνότητα και όλας τας άλλας άρετάς. Διότι ή λει-

τουργία εκείνη χρειάζεται αυτή την δαπάνη. "Αν λοιπόν συγκεντρώσωμεν διά τὸν ἑαυτὸν μας καὶ διὰ τὰ τέκνα μας τὸν πλοῦτον αὐτὸν καὶ κατὰ τὸν παρόντα θίον θ' ἀπολαύσωμεν μεγάλην λαμπρότητα καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν θὰ ἀκούσωμεν τὴν μακαρίαν ἐκείνην φωνήν, Ἐ μὲ τὴν ὅποιον ὁ Χριστὸς ἀνακηρύττει ἄλους θεοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν. Ὁμολογία δὲν εἶναι αὐτὴ ποὺ ἐκφράζεται μὲ τὴν πίστιν μόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ ἔργα, διότι ἐὰν δὲν μᾶς συνοδεύῃ καὶ αὐτὴ, κινδυνεύομεν νὰ τμηρηθῶμεν μαζί μὲ τοὺς ἀρνητὰς τῆς πίστεως. Διότι δὲν ὑπάρχει ἕνος μόνος τρόπος ἀρνήσεως, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ διάφοροι, τοὺς ὅποιους ἔγραψε δι' ἡμᾶς ὁ Παῦλος ὡς ἑξῆς: «Ὁμολογοῦν, ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεόν, μὲ τὰ ἔργα των ὁμῶς τὸν ἀρνοῦνται».²³ Καὶ πάλιν: «Ἐὰν δὲ κανένας ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τούτους δὲν λάβῃ προνοιαν διὰ τοὺς ἰδικούς του ἀνθρώπους καὶ μάλιστα διὰ τοὺς οἰκιακούς του, αὐτὸς ἔχει ἀρνηθῆ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶναι χειρότερος καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἄπιστον, ὁ ὅποιος συνήθως δὲν στερεῖται τὴν φυσικὴν στοργήν».²⁴ Καὶ πάλιν: «Ἀποφεύγετε τὴν πλεονεξίαν, ἡ ὅποια εἶναι λατρεία εἰς τὸ εἶδωλον τοῦ χρηματός».²⁵ Ἐπειδὴ λοιπὸν ὑπάρχουν τόσοι πολλοὶ τρόποι ἀρνήσεως, εἶναι φανερόν, ὅτι ὑπάρχουν καὶ ὁμολογίας ἐξ Ἰσοῦ πολλοὶ τρόποι, Ὡ καὶ πολὺ περισσότεροὶ μάλιστα. Τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν καὶ νὰ τοὺς ἀκούσῃωμεν ἄλους, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν τιμὴν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα, μαζί καὶ εἰς τὰ ἅγια Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

23. Τίτ. 1, 16.
24. Ἀ' Τιμόθ. 5, 8.
25. Κοινοσ. 3, 5.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΠΡΟΣ ΕΡΕΙΝΟΣΤΕ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΞΗΠΟΝ ΤΑΣ ΉΡΑΣ ΣΓΝΑΞΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΙΝΟΝ ΕΙΣ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ, ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ Ε ΙΝΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΣΠΡΕΙΜΜΕΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΙΝ ΤΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΒΑΡΟΝ ΕΙΧΑΡΙΣΤΟΣ. ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΙΤΕΡΑΝ ΠΡΕΙΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΤΗΣ ΑΝΗΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΟΤΙ ΗΡΕΜΙΣ ΣΥΝΕΧΟΣ ΝΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗΘΕ ΕΙΣ ΚΑΜΕ ΤΟΠΟΝ ΕΙΤΕ ΕΠΙΤΕΚΟΜΕΘΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑΝ ΕΙΤΕ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟΝ ΕΙΤΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΙΝΗΝ ΜΑΣ.

Δὲν γνωρίζω καὶ ἐγὼ ποίους λόγους νὰ χρησιμοποιήσω σήμερα. Διότι, ἐνῶ θλέπω τὰς συνάξεις νὰ ἐλαττώωνται, τοὺς προφήτας νὰ ὑβρίζωνται, τοὺς ἀποστόλους νὰ καταφρονῶνται, τοὺς πατέρας νὰ παραβλέπωνται, τὴν προσβολὴν νὰ μεταβαίη ἀπὸ τοὺς βούλους εἰς τὸν Κύριον, θέλω μὲν ν' ἀπαγγείλω κατηγορίαν, δὲν θλέπω ὁμῶς νὰ εἶναι παρόντες αὐτοὶ ποὺ ὀφείλου ν' ἀκούσουν τὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ θλέπω σᾶς, ποὺ δὲν ἔχετε καθόλου ἀνάγκην ἀπὸ αὐτὴν τὴν παραίτησιν καὶ τὴν νουθεσίαν. (Διότι θὰ λάβωμεν τὰ ἀναγκαῖα μέτρα), ὥστε καὶ ἡ λύπη μας δι' ἐκείνους νὰ διοχετευθῇ σιγᾶ - σιγᾶ πρὸς τὰ ἔξω, διότι θὰ τὴν ἐξωτερικεύσωμεν μὲ τὰ λόγια καὶ θὰ τοὺς κάμωμεν νὰ ἐντραπεῦν καὶ νὰ κοκκινίσουν, ἀφοῦ θὰ ἐξαπολύσωμεν ἐναντίον των τόσοι πολλοὺς κατηγοροὺς, δηλαδὴ ἄλους σᾶς ποὺ μὲ ἀκούετε. Πραγματικά, ἐὰν ἤρχοντο ἐδῶ, θὰ ἤκουον μόνον ἐμένα νὰ τοὺς ἐπιτιμῶ. Ἐ Τώρα ὁμῶς ποὺ ἀποφεύγουν τὴν ἐπιτίμησιν ἀπὸ ἐμένα, θὰ τὰ ἀκούσουν ἄλα αὐτὰ ἀπὸ σᾶς. Ἐτσι κάνουν καὶ οἱ φίλοι. Ὅταν δὲν εὐρουν τοὺς ὑπευθύνους, συναντοῦν τοὺς φίλους ἐκείνων, ὥστε, ὅταν φύγουν νὰ μεταφέρουν εἰς αὐτοὺς τὰ λεχθέντα. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ ὁ Θεός, Ἀφοῦ δηλαδὴ ὤφθην ἐκείνους ποὺ ἠμάρτησαν εἰς αὐτὸν, ἀπευθύνεται εἰς τὸν Ἰερεμίαν, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπραξε καμμίαν ἀδικίαν, καὶ τοῦ λέγει: Εἶδες

τί μου έκαμε ή άσύνετος θυγατέρα του 'Ιούδα; Διά τούτο και ήμεις άπευθυνόμεθα εις σάς διά να κατηγορήσωμεν έ-
κείνους, ώστε, όταν άπέλθετε, να τους διορθώσετε. Διότι
ποιός δύναται να ύποφέρη την τόσο μεγάλην άδιαφορίαν
των;

Μίαν φοράν την έβδομάδα συγκεντρωνόμεθα εδώ και
δέν άνέχονται ούτε αυτήν την ήμέραν να παραμερίσουν
τάς θωτικές μερίμνας. C Και άν τους κατηγορή κανένος,
άμέσως προβάλλουν την πενίαν και την τροφήν που έ-
χουν ανάγκην και τάς κατεπείγουσας άσυχολίας, έχουν δη-
λαδή εκ των προτέρων έτοιμην μίαν δικαιολογίαν, που εί-
ναι χειρότερα από κάθε κατηγορίαν. Διότι ποία κατηγορία
θά ήδύνατο να γίνη χειρότερα από αυτήν, από τό να θεω-
ρήτε, δηλαδή, άναγκαϊότερον και περισσότερον κατεπει-
γον κάτι άλλο, παρά τά θέματα που άναφέρονται εις τον
θεόν; 'Ακόμη και άν τούτο ήταν άληθινόν, ή δικαιολογία
θά άποτελούσε κατηγορίαν, όπως είπα. Διά να έννοήσητε
θμως, ότι και αυτά άποτελούν δικαιολογίαν και πρόσκαιν
και προκαλύμματα της άδιαφορίας, χωρίς έγω να λέγω
τίποτε, ή μεθαιριανή ήμέρα θα τους έλέγη άλλους αυτούς,
που προβάλλουν τούτους δικαιολογίας, D 5 αν δη ή
πόλις θα μεταβή εις τον Ιππόδρομον και τά σι τια και αι
άγοραι θα άδειάσουν έξ αίτίας του παρανόμου εκείνου θε-
άματος. Και εδώ δέν ύπάρχει περίπτωση να ήσομε να γε-
μίξη ούτε ο κύριος χώρος της εκκλησίας, ενώ εκεί όχι μόν-
ον τό Ιπποδρόμιον, αλλά και οι έξώσται και τά σπήτια και
τά δώματα και οι κρημνοί και χίλιοι άλλοι τόποι καταλαμ-
θάνονται. Και τίποτε δέν σπαματά αυτήν την έκάθεκτον
μανίαν, ούτε ή πένια ούτε ή άσυχολία ούτε ή άδυναμία του
σώματος ούτε ή ασθένεια των ποδιών, ούτε κάτι άλλο πα-
ρόμοιον. 'Αλλά γέροντες άνθρωποι τρέχουν εκεί με μεγα-
λυτέραν μανίαν από νέους εις την άκμήν της ηλικίας των,
καταισχύνουν την λευκήν κεφαλήν των, έκθέτουν την ήλι-
κίαν των και καθιοτούν καταγέλαστον αυτό τό γήρας. Και
όταν εισέρχονται εδώ, εις την εκκλησίαν, αισθάνονται να
ένοχλούνται και να καταλαμβάνονται από ναυτίαν, και ά-
πέρχονται, όταν φθάνη ή στιγμή της ακρόασης των θείων
λόγων, λυγρίζόμενοι ότι στενοχωρούνται, πνίγονται και
άλλα παρόμοια. 'Εν τούτοις εκεί αισθάνονται σάν να εύ-
ρίσκονται εις βροσερόν λειμώνα και άς βέχονται τόν ήλιον
εις την γυμνήν κεφαλήν των, και άς πατώνται και άς ώ-

1. Ηρβλ. 'Ιερ. 3, 6 β'ς.

θαύνται και πνέζονται με μεγάλην σφοδρότητα, και άς ύ-
ποφέρουν άπειρα άλλα θείνα. 721 A Διά τούτο αι πόλεις
μας είναι διεφθαρμένα, διότι είναι πονηροί διδάσκαλοι της
νεότητος.³

Πώς όμως θα ήμπορέσης να σωφρονίσης τόν νέον, ο
οποιός είναι άκκομος και άσεληγής, όταν σό, που έχεις
λευκήν κόμην, παρουσιάξης τούτους έκδηλώσεις, και ύ-
στερα από τόσον χρόνον δέν έχοράσας τό άχάριστον αυ-
τό θέμα; Πώς θα ήμπορέσης να διαταξαγωγήσης τόν
υιόν σου, να τιμωρήσης τόν δούλον σου, όταν σφάλη, πώς
θα συμβουλεύσης τά δέοντα εις άλλον που είναι άμελής,
όταν σό εις τό έχοχον γήρας άσχημους; Και άν κάποιος
νέος προσβάλη κανένα γέροντα, άμέσως έπικαλείται την
ήλικίαν του και ύπάρχουν άμέτρητοι που άγανακτούν μα-
ζί με αυτόν. *Όταν όμως χρειάζεται να σωφρονίση τόν
νέον και να γίνη αυτός ύπόδειγμα άρετής, B τότε δέν κά-
νουν καθόλου λόγον διά την ήλικίαν, αλλά τρέχουν εις τά
παράνομα θέματα με μεγαλυτέραν μανίαν από εκείνους.
*Όλα αυτά τά λέγω και έπιτιθέμαι έναντίον των ήλικιω-
μένων, όχι διότι θέλω να άπαλλάξω τους νέους από την
κατηγορίαν και την έπιτίμωσιν, αλλά διότι θέλω να άσφα-
λίω αυτούς με εκείνους. Διότι άν δια αυτά δέν άρμόζουσιν
εις τόν ήλικιωμένον, πολύ περισσότερο δέν άρμόζουσιν εις
τόν νέον. *Εκεί μόν πλεονάζει ο γέλωσ και ή άσχημία, ενώ έ-
δώ ο βλεθρος είναι θαυρότερος, τό θάραθρον είναι θαυ-
κόθ' όσον εις τους νέους αι έπιθυμίας είναι ισχυρότεροι, C
ή φλόγα είναι άρμητική και, άν λάβη έξώθεν και μικρόν
μόνον άφορμήν, κατακαίει τά πάντα. Διότι ο νέος πίπτει
εύκολώτερα και εις τόν θυμόν και εις τάς έπιθυμίας. Δι'
αυτό και χρειάζεται περισσότεραν προφύλαξιν, σφοδρότε-
ρον χαλινόν, ασφαλέστερον περιτείχημα και έμπόδιον.

Μά, μη μου ειπής, άνθρωπέ μου, ότι τό θέμα προσ-
φέρει άπόλαυσιν. 'Αλλά θέλω να με διαφωτίσης ως προς
τούτο, άν θηλαθί μαζί με την άπόλαυσιν προκαλεί και
βλάβην. Τι λέγω και βλάβην; Διότι θα μόθης καθαρά, δι

3. Τά ένταθα λεγόμενα, πόνον κοσμοκρατική περιγύραση και την σή-
μαρον άπεκροτήσαν κατάστασιν, κατά την όποίαν τήν μόν πρώτον της συ-
ριακής αι έκκλησίας παρεμύσαν κενεί, έ-φ' άφορμήσιν έκ τόν ανωσι-
οφών του κόσμου αι λαϊκή άγοραι. αι πλαταίαι και τά κρημνοί, και κα-
ταργείται ο νόμος τού άσχημότητος κατά της άπηνεμητινής άρας μόν
εις τά γήρατα, κατά δε τας νεαυτινής εις τό πάσης φράσης κένετρα δικ-
σθεδωσικς έπος λέγονται.

τό πράγμα δὲν προσφέρει καθόλου απόλαυσιν. "Όταν ἀποχωρῆς ἀπὸ ἐκείνην τὴν Ἰπποδρομίαν, φρόντισε νὰ συναντήσης αὐτοὺς πού φεύγουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν Ὡ καὶ ἐρώτησε νὰ μάθῃς μὲ ἀκριβείαν, ποίος ἐδοκίμασε μεγαλύτερον απόλαυσιν; Ἐκεῖνος πού ἤκουσε προφήτας, πού ἔλαβε τὴν εὐλογίαν καὶ ἀπήλασε τὴν διδασκαλίαν καὶ παρεκάλεσε τὸν θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας του καὶ ἔκαμε ἐλαφροτέραν τὴν συνείδησίν του καὶ δὲν ἔχει καμμίαν τύψιν; Ἡ σὺ πού ἀφῆσες τὴν μητέρα καὶ ἠτήσιασε τοὺς προφήτας καὶ ἐξύβρισες τὸν θεὸν καὶ ἐχάρησες μαζί μὲ τὸν διάβολον καὶ ἤκουσες ἀνθρώπους νὰ δλασσημοῦν καὶ νὰ διασύρωνται καὶ ἔχασες τὸν καιρὸν σου ἐπιπόλαια καὶ σκοποτα, χωρὶς νὰ ἤμπορῃς νὰ φέρῃς εἰς τὸ σπῆτι σου κανένα κέρδος ἀπὸ ἐκεῖ, οὔτε σωματικὸν οὔτε πνευματικόν; Ἐ "Ὡστε χάριν ἀπολαύσεως ἐδῶ πρὸς παντὸς πρέπει νὰ ἐρχόμεθα. Διότι ἐκεῖ μὲν ὑπάρχει ἀμεσος καταδίκη, τύψις τῆς συνειδήσεως, μετάνοια δι' ὅσα συνέθησαν, ἐντροπή καὶ δειδὸς καὶ ὀφθαλμοὶ χαμηλωμένοι. Ἐνῶ ἐδῶ ὑπάρχουν ἐντελῶς τὰ ἀντίθετα, ἡ παρηγορία, ἡ ἐλευθεροστομία καὶ ἡ ἐλευθερία συζήτησι με δλους δι' ὅλα ὅσα ἀκούονται ἐδῶ. "Όταν λοιπὸν ἔλθῃς εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἴδῃς δλους νὰ πρῆχουν εἰς τὰ θεώματα ἐκεῖνα, σὺ νὰ καταφυγῇς ἀμέσως εἰς τὴν ἐκκλησίαν.⁷³³ Α καὶ, ἀρὰ κήνης ὑπομονὴν δι' ὀλίγον χρόνον, νὰ ἐντροφῆς διαρκῶς εἰς τοὺς θεῖους λόγους. "Αν παραισθηθῇς ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καὶ μεταβῆς καὶ σὺ ἐκεῖ, θὰ ψυχαγωγηθῇς ὀλίγον καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν θὰ πονῆς, καὶ τὴν ἐπομένη καὶ ἐπὶ πολλὰς ἄλλας ἡμέρας, κατακρίνων τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐνῶ δὲν συγκρατήσης ὀλίγον τὸν ἑαυτὸν σου, θὰ δύνασαι νὰ ἀπολαυθῇς ὅλην τὴν ἡμέραν. Καὶ δὲν συμβαίνει τοῦτο συνήθως εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα. Διότι ἡ κακία προσφέρει μὲν κάποιαν πρόσκαιρον χαρὰν, ἀλλὰ διαρκῆ πόνον. Ἐνῶ ἡ ἀρετὴ ἐνέχει σύντομον μόχθον καὶ διαρκές κέρδος μαζί μὲ τὴν εὐφροσύνην. Β Παραδειγματός χάριν, προσηχθήθῃ κάποιος εἰς τὸν θεόν, ἐδάκρυσεν, ἐπόνεσεν ὀλίγον χρόνον κατὰ τὴν προσευχὴν. "Αλλος πάλιν ἐχαίρετο ὅλην τὴν ἡμέραν, ἔπειτα ἔδωσεν ἐλεημοσύνην, ἐνήστευσεν. Ἐπρῆξεν ἄλλην ἀγαθὴν πρᾶξιν ἢ ὑβρισθεὶς δὲν ἀνταπέδωκε τὴν ὕβριν. Εἰς μίαν μικρὰν λοιπὸν στιγμήν τοῦ χρόνου συνεκράτησε τὸν θυμὸν του καὶ χαίρεται καὶ εὐφραίνεται διὰ παντὸς ἐνθυμούμενος τὰ κατορθώματά του αὐτῶ. Μὲ τὴν κακίαν ὁμως συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ἐφριζό-

μενος ἀνταποδίδει τὴν ὕβριν. Ἐπειτα, ἐπιανερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν του, κατατρώγεται μόνος του ἀναλογιζόμενος τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι πολλὰς φορές τὸν ἔβλαψαν πολὺ. "Ὡστε, ἀν ἐπιδικῆς τὴν χαρὰν, Ἐ φεύγε μακρὰν ἀπὸ τὰς ἐπιθυμίας, πού ἐπικρατοῦν κυρίως εἰς τοὺς νεωτέρους κατὰ τὴν ἡλικίαν," καὶ ἀφρότιζε διὰ τὴν σωφροσύνην σου καὶ πρόσχε εἰς τὴν ἀκράσιν τῶν θείων λόγων. Αὐτὰ τὰ λέγομεν πρὸς σᾶς, ὥστε σεῖς νὰ τὸ ἐπιτήε εἰς ἐκείνους καὶ συνεχῶς νὰ τοὺς διαποτίζητε μὲ αὐτοὺς τοὺς λόγους, διὰ νὰ τοὺς ἀποσπάσητε ἀπὸ κάθε κακὴν συνήθειαν καὶ νὰ τοὺς πείσητε νὰ ἐνεργοῦν πάντοτε μὲ τὴν προσήκουσαν σκέψιν. Διότι οὔτε τὸν ζῆλον θὰ ἤμπορούσε κανένας νὰ κρίνῃ ὀρθῶν ἐπαινοῦ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἐνεργοῦν ἐπιπόλαια καὶ σκοποτα. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ θὰ τὸ ἀποδείξω μὲ τὴν ἐπομένη σύναξιν. "Όταν δηλαδὴ θὰ ἐορτάζωμεν τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν, θὰ προοτρέψῃ τὸσον πλῆθος, ὥστε θὰ ὑπάρξῃ ἐδῶ μέγας συνασπισμός. Ὡ Ἄλλὰ δὲν ἀποδέχομαι αὐτὴν τὴν ἱεροσύνην. Διότι προέρχεται ἀπὸ συνήθειαν καὶ ὄχι ἀπὸ εὐλάβειαν. Τὶ ἄλλο χειρότερον θὰ ἤδύνατο νὰ ὑπάρξῃ δι' αὐτοὺς, ἔταν καὶ ἡ ραθυμία των εἶναι γεμάτη παραβάσεις καὶ ὁ φαινομενικός ζῆλος των εἶναι ἔρημος ἐγκωμίων. Διότι αὐτὸς πού μετέχει εἰς αὐτὴν τὴν θεῖαν σύναξιν μὲ ζῆλον καὶ πόθον καὶ μὲ σῶφρονα σκέψιν, πρέπει αὐτὸ νὰ τὸ κάνη συνεχῶς, καὶ νὰ μὴ ἐμφανίζεται μόνον κατὰ τὴν ἐορτὴν μὲ τοὺς πολλοὺς καὶ μὲ ἐκείνους νὰ φεύγῃ πάλιν, ὀδηγούμενος σκοποτα σὰν τὸ ἴψα.

Λοιπὸν, θὰ ἤμπορούσα νὰ παρατείνω περισσότερο τὸ προοίμιον τοῦ λόγου μου. Ἐ Ἄλλὰ ἐπειδὴ γνωρίζω καλὰ ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἰδικῆς μου παραίνεσεως σεῖς κάνετε τὸ χρέος σας καὶ θὰ ἐπιτήε εἰς αὐτοὺς περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ πού ἐλέχθησαν, διὰ νὰ μὴ φωνῶ ἐνοχλητικὸς εἰς τὰς ἐναντίον των ἐπιτιμήσεις, ἀφήνω ὅλα τὰ ὀπόλοιπα εἰς σᾶς καὶ ἀρχίζω τὴν συνηθῆ μας διδασκαλίαν, ἐπιναφέρων, τὸν λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἄννης. Καὶ μὴ σᾶς φανῇ παράδοξον, πού δὲν ἐγκαταλείπομεν τὸ θέμα αὐτὸ. Διότι, δὲν δύναμαι νὰ ἀπομακρύνω ἀπὸ τὴν σκέψιν μου τὴν γυναῖκα αὐτὴν. Τόσον πολὺ θαυμάζω τὴν ὠραίαν τῆς ψυχῆν καὶ τὸ κάλλος τῆς διανοίας τῆς.⁷³⁴ Α Διότι ἀγαπῶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πού δακρύζουν κατὰ τὰς προσευχάς, πού εἶναι πάντοτε προσεκτικοί, ἀγαπῶ τὰ χεῖλην

καὶ τὸ στόμα ποῦ δὲν κοκκινίζει ἀπὸ τὰς θαφάς, ἀλλὰ καλλωπίζεται μὲ τὴν εὐχαριστίαν πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως ἦταν τὸ ἱδικόν της στόμα. Αὐτὴν τὴν θαυμάζω διότι ἐφιλοσόφησεν, τὴν θαυμάζω ὅμως περισσότερο, διότι ἐφιλοσόφησεν ἂν καὶ ἦταν γυναίκα, τὴν ὅποιαν πολλοὶ ἐκατηγόρησαν πολλές φορές: «Διότι ἀπὸ τὴν γυναίκα», λέγει, «δηλαθῆ ἀπὸ τὴν Ἔβαν, ἤλθεν ἡ ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐξ αἰτίας αὐτῆς ἀποθνήσκον ἄλλοι».⁴ Καὶ πάλιν: «Κάθε ἄλλη κακία εἶναι μικρὰ ἔμπροσ ἐξ τὴν κακίαν τῆς γυναικός».⁵ Καὶ ὁ Παῦλος λέγει: Ἐ «Διότι ὁ Ἀδάμ δὲν ἐξηπατήθη ἀπὸ τὸ φίδι, ἡ γυνὴ ὅμως ἐξηπατήθη ἀπὸ τὴν συμφορὴν τοῦ φιδίου καὶ ἔπεσεν εἰς τὴν παράδοσιν».⁶ Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὴν θαυμάζω, διότι ἀπέκρουσε τὰς παραβάσεις αὐτὰς, διότι ἀπέσεισε τὴν κατηγορίαν, διότι ἐνῶ ἀνῆκεν εἰς τὸ διαβαλλόμενον καὶ κατηγορούμενον γένος, ἀπέπλυνε ὅλα τὰ δειδῆ, διδάσκουσα διὰ τῶν ἔργων, ὅτι καὶ ἐκεῖνοι δὲν ὑπῆρξαν ἐκ φύσεως τοιαῦτα, ἀλλὰ μὲ τὴν θέλησιν των καὶ τὴν προσωπικὴν των ἀμέλειαν, καὶ ὅτι εἰς τὸ γένος τῶν γυναικῶν δύναται νὰ συναντήσῃ κανένας ἀκραν ἀρετὴν. Διότι αὐτὸ τὸ πλάσμα εἶναι φιλόδικον καὶ ζωηρόν, καὶ ἂν ἀποκλινῇ εἰς τὴν πονηρίαν γίνεται πρόξενος μεγάλων κακῶν. Ἐ «Ἄν ὅμως ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν ἀρετὴν, θὰ χάσῃ πρῶτα τὴν ζωὴν, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πρόθεσιν της.

⁷ Ἐτσι λοιπὸν καὶ αὐτὴ ἐνίκησε τὴν φύσιν της καὶ παρεβίασε τὴν ἀνάγκην καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς προσευχῆς κατέρωσε νὰ ἀποκτήσῃ τέκνον ἀπὸ ἀνάπτηρον μήτραν. Διὰ τοῦτο, καὶ ἀφοῦ ἔλαβε τὸ ζητούμενον, πάλιν καταφεύγει εἰς τὴν προσευχὴν λέγουσα: «Ἡ λυπημένη καὶ κλονισμένη καρδιά μου ἐστερεώθη μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου. Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ».⁸ Τί σημαίνει λοιπὸν, «ἡ λυπημένη καὶ κλονισμένη καρδιά μου ἐστερεώθη μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου»; Τὸ εἶπα προηγουμένως εἰς τὴν ἀγάπην σας καὶ εἶναι πλέον φανερόν, εἰς σας. Τώρα ὅμως θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ ἐρμηνεύσω τὴν ἐπομένην ῥῆσιν της. Διότι ἀφοῦ εἶπεν «ἡ λυπημένη καὶ κλονισμένη καρδιά μου ἐστερεώθη μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου», προσέθεσε: Ἐ «Ἐξυ-

4. Σοφ. Σαράξ 96, 94.
5. Σοφ. Σαράξ 26, 19.
6. Α' Τιμόθ. 2, 14.
7. Α' Κορ. 7, 1.

ψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ μου». Τί σημαίνει λοιπὸν, «κέρας μου» («ἡ δύναμις μου;»). Διότι ἡ Γραφὴ χρησιμοποιοῖ συνεχῶς αὐτὴν τὴν λέξιν, ὅπως ὅταν λέγῃ: «Ἐξυψώθη κέρας αὐτοῦ»⁹ καὶ «ὑψώθη κέρας Χριστοῦ αὐτοῦ».¹⁰ Τί ἐννοεῖ τέλος πάντων μὲ τὴν λέξιν «κέρας»; Ἐννοεῖ τὴν δύναμιν, τὴν βίαν, τὸ κύρος, καὶ κἀμνη τὴν μεταφορᾶν ἀπὸ τὸ κέρας τῶν ζώων. Διότι εἰς τὰ ζῶα ἐξάρισεν ὁ Θεὸς τὸ κέρας μόνον ἀντὶ δόξης καὶ ὄπλου, καὶ ἂν τὸ χάσουν, ἔχασον ἤδη τὸ μέγιστον τῆς δυνάμεώς των. Καὶ ὅπως αἰχμαλωτίζεται εὐκόλως ἕνας στρατιώτης δοπλος, ἔτσι καὶ ὁ ταῦρος, χωρὶς κέρατα, συλλαμβάνεται εὐκόλως. Ἐ Ἡ γυναίκα λοιπὸν αὐτὴ δὲν λέγει τίποτε ἄλλο παρὰ μόνον, ὅτι ἐξυψώθη ἡ δόξα μου. Καὶ πῶς ἐξυψώθη; «Διὰ τοῦ Θεοῦ μου», λέγει. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὄφρος εἶναι ἀσφαλές, διότι ἔχει ῥίζαν σταθερὰν καὶ ἀκίνητον.

Πραγματικὰ, ἡ δόξα ποῦ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μμιεῖται τὴν εὐτέλειαν τῶν ἀνθρώπων ποῦ τὴν προσφέρουν, δι' αὐτὸ καὶ χάνεται εὐκόλως. Ἐνῶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ δὲν φθίρεται, ἀλλὰ μένει ἀμετακίνητος διὰ πάντοτε. Καὶ ὁ προφήτης ὑποβλήων καὶ τὰ δύο ταῦτα, δηλαδὴ καὶ τὴν ἀσάθειαν τῆς ἀνθρωπίνης δόξης καὶ τὴν μονιμότητα τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, λέγει τὰ ἑξῆς: «Κάθε σὰρξ εἶναι ὡσανὺ τὸ χόρτον, καὶ κάθε δόξα προερχομένη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι ὡσανὺ τὸ ἄνθος τοῦ χόρτου. Ἐ «Ὅταν ἐξηραίνεται τὸ χόρτον, πίπτει καὶ τὸ ἄνθος».¹¹ Διὰ τὴν δόξαν ὅμως τοῦ Θεοῦ δὲν ὁμιλεῖ ἔτσι, ἀλλὰ πῶς; «Ὁ λόγος ὅμως τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα».¹² Καὶ τοῦτο γίνεται φανερόν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν γυναίκα. Διότι βασίλεις καὶ στρατηγοὶ καὶ διδάται, ἀφοῦ κατέρωσαν πολλές φορές πολλὰ καὶ μεγάλα ἔργα, ὅσατε ἡ ἀνάμνησις των νὰ μείνῃ ἀληθινή, ἀφοῦ ἔκτισαν λαμπροὺς τάφους καὶ ἔστησαν ἀνδριάντας καὶ πολλὰς εἰκόνας εἰς πολλὰ μέρη καὶ ὄρησαν γέλια ἐνθυμήματα τῶν κατορθωμάτων των, ἐν ταῦτοις ἐλησημενίσθησαν ὀλοκληρωτικὰ καὶ δὲν εἶναι γνωστοὶ οὔτε μὲ τὴν ὀπλὴν ἀναφορὰν τοῦ ὀνόματός των. Ἐνῶ αὐτὴ ἡ γυναίκα ὀμνεῖται σήμερα εἰς ἅλην τὴν οὐκαυμένην, Ἐ Καὶ ἂν μεταβῆς εἰς τὴν Σκυθίαν, ἢ εἰς τὴν Αἴγυπτον ἢ εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀκόμη καὶ ἂν φθάσῃς εἰς

9. Ψαλμ. 74, 11.
10. Α' Κορ. 2, 10.
11. Πсал. 40, 6-7.
12. Πсал. 40, 6.

αυτά τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, θά ἀκούσης νά ψάλλουν ὄλοι τὰ κατορθώματα αὐτῆς τῆς γυνακός καί γενικῶς ἡ δόξα τῆς Ἄνωης καταλαμβάνει ὅλην τὴν ὀφθαλμίου. Καί τὸ ἀξιοθαύμαστον δὲν εἶναι μόνον τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ ἐγκωμιάζεται αὐτὴ ἡ γυναίκα εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης, ἀλλὰ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι, καίτοι παρήλθε τόσος χρόνος, ὅχι μόνον δὲν ἐσθραὴν ἡ δόξα τῆς, ἀλλὰ καί αὐξάνει καί ἐπεκτείνεται πολὺ περισσότερο καί ὄλοι γνωρίζουν καί τὴν φιλοσοφίαν τῆς καί τὴν ὁποιομένη τῆς καί τὴν καρτερίαν τῆς καί παντοῦ θά ἀκούσης νά ἐγκωμιάζεται ἡ γυναίκα αὐτὴ, καί εἰς τοὺς ἀγρούς, καί εἰς τὰς οἰκίας, καί εἰς τὰ στρατόπεδα, C καί εἰς τὰ πλοῖα, καί εἰς τὰ ἐργαστήρια. Διότι, ὅταν ὁ Θεὸς θέλησῃ νά δοξάσῃ κάποιον, ἡ δόξα ἐκείνη ἀνθεὶ διαρκῶς καί οὐδεὶς θά δυνηθῇ νά ἐπισκοπήσῃ τὴν λαμπρότητά τῆς, ἀκόμη καί ἂν ἐπέλθῃ ὁ θάνατος, κί' ἂν παρέλθῃ χρόνος πολὺς, καί ἂν συμβῇ ὅ,τιδήποτε ἄλλο.

Διὰ τοῦτο καί αὐτὴ ἀνέφερε τὸν αἴτιον τῆς δόξης τῆς, διὰ νά μᾶς διδάξῃ ὄλους ἡμᾶς τοῦ τὴν ἀκούομεν, ὅτι δὲν πρέπει νά καταφευγῶμεν εἰς τὰ ἐφήμερα ἀγαθὰ, ἀλλὰ εἰς ἐκείνα ποῦ μόνον σταθερὰ καί ἀμετακίνητα. Διότι, ἀφοῦ πρῶτα εἶπεν, ὅτι ἡ λυπημένη καί κλονισμένη καρδιά μου ἐστερεώθη μετ' τὴν δύναμιν καί τὴν χάριν τοῦ Κυρίου», προσέθεσεν: «Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ μου». Δι' αὐτῶν ὀπηνίσσετο δι' ἡμᾶς διπλὰ τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια εἶναι δύσκαλον νά συμβοῦν καί τὰ δύο μαζί ταχῶς. D Καί πραγματικὰ, ἀππλάγγην, λέγει, τῆς ταραχῆς καί ἀπέβαλον τὴν ἀτιμίαν καί ἀπήλασαν τὴν ἀσφάλειαν καί μετέσχον τῆς δόξης. Δὲν εἶναι εὐκολον ὅμως νά ἴδῃ κάποιος αὐτὰ νά συμβαδίζουσιν. Διότι πολλοὶ ἀκαλλάσσονται μὲν ἀπὸ τοὺς κινδύνους, δὲν ἔχουσιν ὅμως ἐνδοξον θίον. Ἄλλοι πάλιν ἀπολαμβάνουσιν τὴν δόξαν καί τὴν φήμην, ἀναγκάζονται ὅμως νά κινδυνεύουσιν δι' αὐτὴν τὴν δόξαν. Ἐπὶ παραδείγματι, πολλοὶ ἐρρήφθησαν πολλὰς φορές εἰς τὰς φυλακάς, ἄνθρωποι μοιχοὶ καί ἀπατεῶνες καί τυμωροῦχοι καί ἄλλοι ποῦ διέπραξαν παρόμοια ἀδικήματα. Ἐπειτα ἀφέθησαν ἐλευθεροὶ χάρις εἰς μίαν βασιλικὴν φιλανθρωπίαν. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀππλάγγησαν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν, E δὲν ἀπέπλυνον ὅμως τὸ στίγμα, ἀλλὰ ἡ καταισχύνῃ τούς ἀκολουθεῖ. Ἄλλοι πάλιν γενναῖοι στρατιῶται, ποῦ ἐπέβιασαν τὸν λαμπρόν καί ἐνδοξον θίον, ἀντιμετώπιζαν τοὺς ἐχθρούς των ρησικινδύνως καί πολλὰς φορές ἐβέχθησαν πολλὰ τραύματα καί τελικῶς εὐρίσκον

τὸν θάνατον πρὸ τῆς ὄρας των. Αὐτοὶ, ἐπειδὴ ἐπεθόμισαν τὴν δόξαν, ἔχασαν τὴν ἀσφάλειαν.

Εἰς αὐτὴν ὅμως τὴν γυναῖκα συνέθεσαν καί τὰ δύο αὐτὰ, δηλαδὴ ἀπήλασαν καί τὴν ἀσφάλειαν, ἀλλὰ ἐπέτυχεν καί τὴν δόξαν. Τὸ ἴδιον συνέθε καί μετ' τοὺς τρεῖς παῖδας.¹³ A Διότι καί ἀπὸ τοὺς κινδύνους ἀππλάγγησαν, καθὼς διέφυγον τὸ πῦρ, καί ἔγιναν ἐνδοξοί, καθὼς ἐνίκησαν κατὰ τρόπον ὑπερφυσικόν τὴν δύναμιν αὐτοῦ τοῦ στοιχείου. Ταῖαυτα εἶναι τὰ κατορθώματα τοῦ Θεοῦ. Ἐξασφαλίζουν δηλαδὴ λαμπρόν μαζί καί ἀσφαλὴ θίον. Αὐτὰ ἀκριβῶς ὀπηνίσσετο καί αὐτὴ, ὅταν εἴλεγε: «Ἡ λυπημένη καί κλονισμένη καρδιά μου ἐστερεώθη μετ' τὴν δύναμιν καί τὴν χάριν τοῦ Κυρίου. Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ μου». Δὲν εἶπε ἀπλῶς «διὰ τοῦ Θεοῦ», ἀλλὰ «διὰ τοῦ Θεοῦ μου», ἀρκάζουσα διὰ τὸν ἑαυτὸν τῆς τὸν κοινὸν δεσποτὴν τῆς οἰκουμένης. Μετ' τὴν πρᾶξιν τῆς αὐτὴν δὲν ἤθελε νά ἐλαττώσῃ τὴν κυριότητα αὐτοῦ, ἀλλὰ ἤθελε νά βεῖξῃ τὸν ἴδικόν τῆς ἔρωτα καί νά παρηγορηθῇ. Αὐτὴ εἶναι ἡ συνήθεια τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἀγαποῦν. Δὲν ἀνέχονται νά ἀγαποῦν μαζί μετ' πολλοῦς, B ἀλλὰ θέλουν ὑπερόδικα καί ἰδιαίτερα νά φανερώσουν τὴν μεγαλίαν των ἀγάπην. Τὸ ἴδιον κάνει καί ὁ Δαυὶδ, ὅταν λέγη: «Θεέ μου, ποῦ εἶσαι ὁ Θεός μου, ἀπὸ πολὺ πρῶτ', ἀπὸ τὰ χαράματα, προσευχομαι πρὸς σέ». C Ἄφοῦ δηλαδὴ ἀνέφερε τὴν κοινὴν δεσποτείαν τοῦ Θεοῦ, προσέθεσε κατόπιν καί ἐκείνην ποῦ προσιδίξει εἰς τοὺς ἁγίους. Καί πάλιν: «Θεέ μου, Θεέ μου, ὅπως προσοχῆν εἰς τὸν πόνον μου. Διατί με ἔχεις ἐγκαταλείψει;»¹⁴ Καί πάλιν: «Θά εἶπω καί θά λέγω πρὸς τὸν Κύριον: Σὺ εἶσαι ὁ βοηθός μου». D Αὐτοὶ εἶναι λόγοι ψυχῆς φλογερᾶς καί θερμῆς, ποῦ φλέγεται ἀπὸ τὸν πόθον. Ἐπει ἔκαμε καί αὐτὴ ἡ γυναίκα. Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δὲν εἶναι θαυμαστόν νά τὸ κάνουν οἱ ἄνθρωποι. Ὅταν ὀμως ἴδῃ τὸν Θεὸν νά κἀνῃ αὐτό, τότε νά ἐκπλαγῆς. Ὅπως δηλαδὴ αὐτοὶ δὲν τὸν καλοῦν ἀπὸ κοινοῦ μαζί μετ' τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ θέλουν νά εἶναι καί ἰδιαίτερος ἴδικός των Θεός, Ἐπει καί οὕτως, δὲν λέγει ὅτι εἶναι ὁ κοινός Θεός ὄλων, C ἀλλὰ ὅτι εἶναι καί ἰδιαίτερος διὰ μερικῶς ὁ Θεός των. Δι' αὐτὸ λέγει: «Ἐγώ

13. Πρὸλ. ἀνν. 8 ββ.

14. Φιλ. 2, 1.

14. Φιλ. 2, 21, 2.

15. ἄνν. 90, 2.

είμαι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ,¹⁶ χωρὶς νὰ περιορίσῃ τὴν δεσποτεῖαν του, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ἐπεκτείνει. Διότι τὴν ἐβραϊσάν του δὲν τὴν ἀποδεικνύει· τὸσον τὸ πλῆθος τῶν ἀρχομένων, ὅσον ἡ ἀρετὴ αὐτῶν. Καὶ δὲν χαίρεται τὸσον, ὅταν ἠνομαζέται Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ ὅλων ὅσα περιέχονται εἰς αὐτὰ, ὅσον χαίρεται, ὅταν ἠνομαζέται Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ τοῦ Ἰακώβ. Καὶ αὐτὸ ποῦ δὲν γίνεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ δύνασαι νὰ τὸ ἱβῆς νὰ συμβαίη εἰς τὸν Θεόν. Παραδείγματος χάριν, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οἱ δοῦλοι ἠνομαζοῦνται ἀπὸ τοὺς κυρίους των καὶ εἶται συνηθίζου νὰ λέγουν ὅλοι, ὁ τὰδε ἐπίτροπος τοῦ δεῖνα, ὁ δεῖνα οἰκονόμος τοῦ δεῖνα στρατηγῶ, ὑπάρχου. Συνηθίζομεν λοιπὸν νὰ ἠνομαζώμεν τοὺς κατωτέρους ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους.

Μὲ τὸν Θεὸν ὁμοῦ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Διότι δὲν λέγεται μόνον, ὅτι ὁ Ἀβραάμ εἶναι τοῦ Θεοῦ, Ἐ ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ὁ Κύριος δηλαδὴ ἠνομαζέται ἀπὸ τὸν δοῦλον. Ἀκριβῶς τὸ ἴδιον ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος ἐκπληττόμενος: «Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἐντρέπεται νὰ ἠνομαζέται Θεὸς των».¹⁷ Δὲν ἐντρέπεται λοιπὸν, λέγει, νὰ ἠνομαζέται ὁ Κύριος ἀπὸ τοὺς δοῦλους. Διὰ τὴν ἐντρέπεται; Λέγει τὴν αἰτίαν. Διὰ νὰ τὸν μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, Ἀλλὰ ἐκεῖνοι, λέγει «ἦσαν ξένοι καὶ παρεπίδημοι ἐπὶ τῆς γῆς».¹⁸ Καὶ ὁμοῦ καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐντρέπεται. Διότι ὁ ξένος θεωρεῖται εὐτελής καὶ καταφρονήμενος. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ἄγιοι δὲν ἦσαν ξένοι μὲ τὴν ἔνοιαν αὐτῆν, ποῦ συνηθῶς δίδομεν ἡμεῖς, ἀλλὰ μὲ κάποιαν ἑλληνικὴν καὶ παράδοξον ἔνοιαν.¹⁹ Ἄ ἡμεῖς δηλαδὴ ἠνομαζόμεν ξένους αὐτοὺς ποῦ ἄφροναν τὴν πατρίδα των καὶ ἦλθαν εἰς ξένην χώραν. Ἐκεῖνοι ὁμοῦ δὲν ἦσαν ξένοι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀλλὰ καταφρόνησαν ὅλην τὴν οἰκουμένην καὶ νομίσαντες, ὅτι ἡ γῆ ἦταν μικρὰ, προσέβλεπον πρὸς τὴν ἐπουράνιον πόλιν, ὅχι ἀπὸ ἀλαζονείαν, ἀλλὰ ἀπὸ μεγαλοψυχίαν, ὅχι ἀπὸ ἀπόγνωσιν, ἀλλὰ ἀπὸ βαθυτέραν σκέψιν. Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐμελέτησαν ὅλα τὰ ἐπίγεια, καὶ εἶδον ὅτι μεταβάλλονται καὶ χάνονται, καὶ τίποτε δὲν εἶναι σταθερὸν καὶ ἀμετάβλητον, οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε ἡ βασιλεία, οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἡ ἰδία ἡ ζωὴ, Ἐ ἀλλὰ ὅλα ἔ-

16. Ἐβρ. 8, 8.
17. Ἐβρ. 11, 16.
18. Ἐβρ. 11, 13.

χουν ἓνα τέλος καὶ καθένα σπεύδει πρὸς τὸ ἴδικόν του ταρμα, ἐνῶ τὰ οὐράνια δὲν εἶναι τοιαῦτα, ἀλλὰ εἶναι ἀτελειώτα καὶ ἀθάνατα, ἐπιτόμησαν νὰ ἀποξενωθοῦν ἀπὸ τὰ μεταβλητὰ καὶ φθαρτὰ, διὰ νὰ κερδίσουν τὰ σταθερά. Ἦσαν λοιπὸν ξένοι, ὅχι διότι δὲν εἶχαν πατρίδα, ἀλλὰ διότι ἐπόθησαν τὴν πατρίδα ποῦ μένει σταθερὰ πάντοτε. Πράγμα, τὸ ὅποιον καὶ ἐκεῖνος ὑπεδήλωσε ὅταν ἔλεγε: «Διότι αὐτοὶ τοῦ ἔλεγον τέτοια, ὅτι δηλαδὴ εἶναι ξένοι καὶ ταξιδιωτὰ εἰς τὴν γῆν, ἐφανέρωναν καὶ ἀπεδείκνυαν μὲ τὰ λόγια των αὐτὰ, ὅτι ἐξήτουν μὲ πόθον πατρίδα μόνιμον καὶ ἀληθινήν, καὶ τέτοια εἶναι ὁ οὐρανός, ὁ ὁποῖος μόνον διὰ τῆς πίστεως βλέπεται».²⁰ Εἶπέ μου, ποῖαν πατρίδα; Ἀρὰ γὰρ τὴν προηγουμένην, ποῦ ἐγκατέλειψαν; Ὁχι, λέγει. «Διότι ἐὰν ἐνεθυμοῦντο ἐκείνην τὴν πατρίδα, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἐδήγχαν, θὰ εὕρισκαν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιστρέψουν πάλιν εἰς αὐτήν. Τώρα ὁμοῦ ἐπιθυμοῦν καλυτέραν πατρίδα, τοῦτέστι πατρίδα ἐπουράνιον, τῆς ὅποιας τεχνίτης καὶ δημιουργός ἦτο ὁ Θεός. Ὁ Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς δὲν τοὺς ἐντρέπεται νὰ ἠνομαζέται Θεὸς των».²¹

Ἄς μιμηθῶμεν λοιπὸν αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς, ὡς παρακαλῶ. Ἄς καταφρονήσωμεν τὰ παρόντα, ὡς ἐπιθυμῶμεν τὰ μέλλοντα, ὡς λάβομεν διδασκαλίαν αὐτῆν τὴν γυναικα καὶ ὡς καταφεύγωμεν πάντοτε εἰς τὸν Θεόν καὶ ὡς ζητοῦμεν ἀπὸ αὐτὸν τὰ πάντα. Διότι τίποτε δὲν εἶναι ἰσχύον πρὸς τὴν προσευχὴν. Διότι αὐτὴ καθιστᾷ τὰ ἀδύνατα δυνατὰ καὶ τὰ δύσκολα εὐκόλα καὶ τὰ ἀκατόρθωτα κατορθῶτα. Αὐτὴν ἐτίμα καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ. Καὶ εἶ' αὐτὸ ἔλεγε: «Ἐπὶ τὰς φορές κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας σὲ ἐδοξολόγησα διὰ τὰς δικαίας κρίσεις σου».²² Ἐ ἂν ὁμοῦ εἶς βασιλεὺς, δυσχερῶς εἰς μυρίας φροντίδας, καὶ πανταχόθεν περισπώμενος, παρακαλεῖ τὸν Θεόν τὸσας φορές τὴν ἡμέραν, ποῖαν δικαιολογίαν ἢ συγγνώμην θυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, ποῦ ἔχομεν τὸσων ἀνεσιν, ἂν δὲν τὸν ἱκετεύομεν συνεχῶς, καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται ν' ἀποκομίσωμεν τὸσον μέγα κέρδος; Διότι εἶναι ἀδύνατον, ὅπως ὅποτε ἀδύνατον, νὰ ἀμαρτήσῃ ποτὲ ἄνθρωπος ποῦ προσεύχεται μὲ τὴν ἀρμόζουσαν προθυμίαν καὶ παρακαλεῖ συνεχῶς τὸν Θεόν. Καὶ θὰ σὰς εἰπῶ ἀμέσως μὲ ποῖον τρόπον γίνεται αὐτό.

19. Ἐβρ. 11, 14.
20. Ἐβρ. 11, 15-18, καὶ 10.
21. Ψαλμ. 118, 164.

Αυτός που ἐθέρισε τὴν διάνοιάν του καὶ ἀνέστηρε τὴν ψυχὴν του καὶ μετέφερε τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάλεσε τότε τὸν δεσπότην του καὶ συνωμίλησε μαζί του διὰ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του Ἐ καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ φανῆ ἐοικμὴς καὶ ἐπιεικής, ἀπὸ τὴν γνωριμίαν του αὐτὴν μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀποδιώκει πᾶσαν βιωτικὴν μέριμναν καὶ πτεροῦται καὶ γίνεται ἀνώτερος ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πάθη. Καὶ ἂν ἰδῇ ἐχθρὸν μετὰ τὴν προσευχὴν, ἂν θὰ τὸν ἰδῇ πλέον σὺν ἐχθρὸν. Καὶ ἂν ἰδῇ ὠραίαν γυναῖκα, ἂν θὰ ταραχθῇ ἀπὸ τὴν θέαν τῆς, διότι παραμένει μέσα του τὸ πῦρ τῆς προσευχῆς καὶ ἀπωθεῖ κάθε ὅτιον λογισμόν. 717 Α' Ἀλλὰ, ἐπειδὴ σὺν ἀνθρώποι που εἴμεθα, εἶναι φυσικὸν νὰ περιπέσωμεν εἰς ἀδιαφορίαν, ὅταν παρέλθῃ μία ὥρα καὶ δευτέρα καὶ τρίτη μετὰ τὴν προσευχὴν καὶ ἰδῆς, ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ σου ἐκ τῆς προσευχῆς θερμότης πρόκειται θαθμιώσις νὰ διαρρῦσῃ, σπεύσει ἀμέσως πάλιν εἰς τὴν προσευχὴν καὶ θέρισε τὴν διάνοιάν σου, πού εἶχε ψυχρανθῆ. Καὶ ἂν αὐτὸ τὸ κάμησῃς ὅλην τὴν ἡμέραν, διαθερμαίνων τὰ ἐνδιάμεσα διαστήματα μετὰ τὴν πυκνότητα τῆς προσευχῆς, τότε ἂν θὰ βώσης ἀφορμὴν εἰς τὸν διάβολον νὰ ἐσθίῃ σὺν πολέμιος τῶν λογισμῶν σου. Καὶ αὐτὸ που κάμνωμεν, ὅταν ἐτοιμάζωμεν τὸ πρόγευμα καὶ πρόκειται νὰ πῶμεν, θέτομεν δηλαδὴ πάλιν ἐπάνω εἰς τὴν ἐσχάραν τὸ θερμὸν ὕδωρ, ὅταν τὸ ἴσωμεν νὰ εἶναι κρυώσι, ὥστε νὰ ἀναθερμανθῇ ἀμέσως, τὸ ἴδιον νὰ κάμνωμεν καὶ ἐδῶ. Νὰ θέσωμεν δηλαδὴ τὸ στόμα εἰς τὴν προσευχὴν, ἢ ὡς εἰς ἀνθράκα καὶ νὰ θερμάνωμεν τὴν διάνοιάν μας εἰς τὴν εὐλάβειαν, μιμούμενοι τοὺς οἰκοδόμους. Διότι καὶ ἐκεῖνοι, ὅταν πρόκειται νὰ κτίσων μετὰ πλίνθους, εἰς αἰτίας τῆς σαβρότητος τοῦ οἰκοδομικοῦ ὕλικου, σφίγγουν τὴν οἰκοδομὴν μετὰ μακρὰ ξύλα, καὶ αὐτὸ ἂν τὸ κάμνωμεν κατὰ ἀραῖα διαστήματα, ἀλλὰ κοντὰ-κοντὰ, ὥστε μετὰ τὴν πυκνότητα τῶν ξύλων αὐτῶν νὰ καταστήσων ἀσφαλετέραν τὴν συναρμογὴν τῶν πλίνθων.

Τὸ ἴδιον κάμε καὶ σὺ καὶ φρόντισε νὰ διαποτίσῃς ὅλας τὰς βιωτικὰς σου πράξεις μετὰ τὴν συνέχειαν τῶν προσευχῶν, ὡσάν νὰ τὰς συγκρατῆς μετὰ ξυλίνους ἱμάντας, καὶ περιφραξῇ ἀπὸ παντοῦ τὴν ζωὴν σου. Ἄν λοιπὸν ἐνεργῆς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀκόμη καὶ ἂν πνεύσων μύριοι ἀνέμοι, Ἐ καὶ ἂν ἐπέλθουν πειρασμοὶ ἢ ἀθυμίαι ἢ μερικὸι ἀποτοιοὶ συλλογισμοὶ ἢ ἀτιμῆτοιτε ἄλλο δεινόν, ἂν θὰ δυνηθῇ νὰ γκεριμῇ τὴν οἰκίαν ἐκείνην, πού εἶναι στερεω-

μένη μετὰ πυκνὰς προσευχῆς. Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν, λέγει, ἀνθρώπος κοινωνικός, καθηλωμένος εἰς τὸ δικαστήριον, νὰ προσευχεται τρεῖς ὥρας τὴν ἡμέραν καὶ νὰ τρέχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν; Εἶναι δυνατόν καὶ πολὺ εὐκόλου. Διότι, καὶ ἂν ἂν εἶναι εὐκόλου νὰ τρέξῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶναι δυνατόν νὰ σταθῇ ἐκεῖ πρὸ τῶν θυρῶν καὶ προσηλωμένος εἰς τὸ δικαστήριον νὰ προσευχῆθῃ. Διότι ἡ προσευχὴ ἂν χρειάζεται τὸσον φωνῶν ὅσον διανοίαν, ὅτε χειρονομίας, ἀλλὰ φρόνημα. Διότι καὶ αὐτὴ ἡ ἄνω δὲν εἰσηκούσθη, ἐπειδὴ ἀνέβιδε δυνατὴν φωνὴν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἦταν δυνατὴ ἡ ἐσωτερικὴ φωνὴ τῆς καρδίας τῆς. «Διότι ἡ φωνὴ τῆς, λέγει, «ἂν ἠκούετο καθόλου καὶ τὴν εἰσηκούσεν ὁ Θεός». 718 Τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ πολλὰς φορές καὶ, ἐνῶ ἀπὸ μέσα ἐφώναζεν ὁ ἄρχων, ἠπειλεῖ, ἐχειρονομῆι, ἐμαίνετο, ἀφοῦ ἐστάθησαν σιωπηλοὶ πρὸ τῶν θυρῶν καὶ προσηυχῆθησαν προφέροντες κατὰ διάνοιαν ὀλίγας λέξεις, εἰσῆλθαν καὶ τὸν μετέβαλαν καὶ τὸν ἐπράνωσαν καὶ ἀπὸ θυρίων τὸν κατέστησαν ἡμερον. Καὶ ἀπὸ τίποτε ἂν ἠμποδίσθησαν, ὥστε νὰ προσευχηθῶν, ὅτε ἀπὸ τὸν τόπον, Ἐ ὅτε ἀπὸ τὸν καιρὸν, ὅτε ἀπὸ τὴν σιωπῆν.

Τὸ ἴδιον κάμε καὶ σὺ. Στέναξε πικρῶς, ἐνθυμίσου τὰς ἁμαρτίας σου, στρέψε τὸ δάκρυμα σου πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰπὲ ἀπὸ μέσα σου: «ἐλέησόν με ὁ Θεός καὶ ἡ προσευχὴ σου εἶχε συντελεσθῇ, διότι ἐκεῖνος πού εἶπε «ἐλέησόν», ἐπέδειξεν ἐξομαλῶσιν καὶ ἀνεγνώρισε τὰ ἁμαρτήματά του. Διότι ἡ ἐσθλαχνία ἀνῆκε εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. 719 Α' Ἐκεῖνος πού εἶπε «ἐλέησόν με», ἔλαθεν ἤδη συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Διότι ἐκεῖνος πού ἠλεθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν, ἂν τιμωρεῖται. Αὐτὸς πού εἶπε «ἐλέησόν με», ἐπέτυχε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διότι αὐτὸν, πού θὰ τὸν ἐλεῆσῃ ὁ Θεός, ἂν τὸν ἀπαλλάσσει μόνον ἀπὸ τὴν κόλασιν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀξιώνει ν' ἀπολαύσῃ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ. Ἄς μὴ προφασίζωμεθα λοιπὸν λέγοντες, ὅτι ἂν ὑπάρχει πλησίον ναὸς διὰ νὰ προσευχηθῶμεν. Διότι ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατέστησεν ἡμᾶς τοὺς ἴδιους ναοὺς τοῦ Θεοῦ, ἂν ἀγρυπνώμεν, ὥστε ἀπὸ πᾶσης ἀπόψεως ἔχωμεν μεγάλην εὐκολίαν διὰ τὴν προσευχὴν. Διότι καὶ ἡ λατρεία μας ἂν εἶναι τοιαύτη, ὅποια ἦταν εἰς τοὺς Ἰουδαίους πρὶν, μετὰ πολὺ αἰ-

οσητόν δηλαδή χαρακτήρα και μεγάλην προετοιμασίαν. **B** Πραγματικά, εκεί ὁ προσευχόμενος ἔπρεπε νὰ ἀνεβῆ εἰς τὸ ἱερόν, καὶ νὰ ἀγοράσῃ τρυγῶνα, νὰ χρησιμοποιήσῃ ξύλα καὶ φωτιά, νὰ λάθῃ μάχαιραν καὶ νὰ παρασταθῇ εἰς τὸν θυμὸν καὶ πολλὰς ἄλλας ἐπιταγὰς νὰ ἐκτελέσῃ. Ἐδῶ ὁμοίως εἰς ἡμᾶς δὲν ἀπαιτεῖται τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκωμαι, ἔχεις μαζί σου τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὴν μάχαιραν, καὶ τὸ σφάγιον, διότι εἶσαι οὐ ὁ ἴδιος καὶ ἱερεὺς καὶ θυσιαστήριον καὶ σφάγιον. Ὅπου λοιπὸν κ' ἂν εὐρεθῆς, δύνασαι νὰ στήσῃς τὸν θυμὸν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐπιδείξῃς ἀγρυπνὸν θέλημα καὶ δὲν σὲ ἐμποδίζει καθόλου ὁ τόπος, οὔτε ὁ καιρὸς, ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν κλίνῃς τὰ γόνατα, καὶ ἂν δὲν κτυπήσῃς τὸ στήθος, καὶ ἂν δὲν ὠψώσῃς τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλὰ ἐπιδείξῃς μόνον θερμὴν διάνοιαν, ἔχεις ὀλοκληρώσει τὴν προσευχὴν. **C** Δύναται ἀκόμη καὶ γυναῖκα, ποὺ κρατεῖ τὴν ροκάν τῆς ἡ ἀφραίνει, νὰ ὠψῶνῃ ὑπερῶς τὸ βλέμμα τῆς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ καλέσῃ μὲ θερμὴν τὸν Θεόν. Δύναται καὶ ἄνθρωπος, ποὺ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ θαδίζει μόνος του, νὰ κάμῃ ἔκτενεις προσευχάς. Καὶ ἄλλος, ποὺ κἀθετα εἰς τὸ ἐργαστήριον καὶ ράπτει δέρματα. Δύναται ν' ἀφιερῶνῃ τὸ πνεῦμα του πρὸς τὸν Κύριον. Ὁ δοῦλος, καὶ ὅταν ψυφίξῃ, καὶ ὅταν ἀνεβαθῇ ἢ καταβαθῇ, καὶ ὅταν ὄπηρῃ εἰς μαγειρείον, δύναται νὰ κάμῃ προσευχὴν ἔκτενῆ καὶ ἀγρυπνὸν ἂν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μεταβῇ εἰς ἐκκλησίαν. Ὁ Θεὸς δὲν ἐντρέπεται διὰ τὸν τόπον. Ἔνα μόνον ζητεῖ, διάνοιαν θερμὴν καὶ ψυχὴν σφαιροῦσαν.

D Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι χειρονομίαι. οὔτε τόποι εἰδικαί. οὔτε κατάλληλοι περιστάσεις, ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται εἶναι γεννοῖον καὶ ἀγρυπνὸν φρόνημα. σοὺ λέγω ὅτι ὁ Παῦλος, ἐνῶ εὐοίσκητο εἰς ὑπὲρ ἀν κατὰ κλίαν ἐντὸς τοῦ δεσμοτηρίου καὶ οὐκ ἔραθιος (διότι δὲν τοῦ ἔπετρεπε τὸ ξύλον, ποὺ ἦτο δεμῖνον εἰς τοὺς πόδας του), ἔπειθ' ἀποσηχῆθη μὲ προθυμίαν καὶ θάρσυν. ἔσειε τὸ δεσμοτηρίου καὶ ἐσάλευσε τὰ θεμέλια καὶ ἔβραε τὸν δεσμοφύλακα καὶ τὸν ὠδύνησε κατόπιν εἰς τὴν ἰσθμὸν μουσταγωγίαν.²⁴ Ὁ Ἐγκρίσις πάλιν, γωνίῃ νὰ ἴσταται δοθῆς, οὔτε νὰ κλίνῃ τὰ γόνατα, ἀλλὰ εἰς ὑπὲρ ἀν κατὰ κλίαν ἐπὶ τῆς κλίνης του, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας του, ἐστράφη πρὸς τὴν τοίχον καὶ. Ἐ ἐπειθ' ἐπικαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ μὲ θερμὴν καὶ μὲ σῶφροναν

23. Πρβλ. Πρξ. 16 εἰ.

ψυχὴν, ἔπετυχε ν' ἀνακληθῇ ληθθεῖσα ἀπόφασις, ἀπέστασε μεγάλην εὐνοίαν ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἐπανεῦρε τὴν ὕψλαν του.²⁴ Καὶ δύναται τις νὰ τὸ παρατηρήσῃ αὐτὸ δὲχι μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις ἁγίων καὶ μεγάλων ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς περιπτώσεις πονηρῶν. Καὶ πραγματικά, ὁ ληστής δὲν ἐστάθη εἰς ναόν, οὔτε ἔκλινε τὰ γόνατα, ἀλλὰ τευτιμένος ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν, μὲ ὀλίγας λέξεις ἔπετυχε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.²⁵ Ἄλλος εὐρίσκητο εἰς τὸν θόρθρον καὶ τὸν λάκκον, ἄλλος εἰς τὸν λάκκον μαζί μὲ θηρία.²⁶ Ἄ ἄλλος μέσα εἰς αὐτὴν τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους, καὶ μὲ τὴν παρακλήσιν τῶν πρὸς τὸν Θεόν διέλευσαν ὅλα τὰ ἐπικείμενα θεία καὶ ἀπέσπασαν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ.²⁷ Καὶ λέγων αὐτὰ δὲν παύω νὰ σὲ παρανοῶ νὰ μεταδίδετε συχνὰ εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν σας νὰ προσεύχεσθε μὲ πολλὴν ἡσυχίαν, καὶ νὰ γονατίζετε προσεκτικὰ καὶ νὰ ὠψῶντε τὰς χεῖρας σας. Ἐάν ὁμοίως, εἴτε ἐξ αἰτίας τῆς περιστάσεως ἢ τοῦ τόπου, εὐρεθῶμεν μεταξύ πολλῶν ἄλλων, νὰ μὴ ἐγκαταλείψετε διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὰς συνήθεις προσευχάς σας, ἀλλὰ νὰ προσεύχεσθε καὶ νὰ παρακαλῆτε τὸν Θεόν κατὰ τὸν τρόπον ποὺ ἀνέφερα εἰς τὴν ἰδικὴν σας ἀγάπην, διότι δὲν πρόκειται νὰ λάβετε ὀλιγώτερα ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ τρόπου τῆς προσευχῆς.

B Αὐτὰ τὰ εἶπα, ὄχι διὰ νὰ χειροκροτήσῃτε καὶ νὰ θαυμάσῃτε, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ ἐφαρμόσῃτε εἰς τὴν πράξιν καὶ νὰ καλύψετε τὸν χρόνον τῆς νύκτας καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἐργασίας μὲ προσευχάς καὶ δεήσεις. Ἄν ἔτσι ρυθμίζωμεν τὰ πράγματα ποὺ μᾶς ἀφοροῦν, καὶ τὸν παρόντα θίον θὰ τὸν διέλθωμεν μὲ ἀσφάλειαν ἀλλὰ θὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Τὴν ὅποιαν εὐνοίαν νὰ ἐπιτύχωμεν ὅλοι μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλευσθερίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου ἀνίκει ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα μαζί καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

24. Πρβλ. Α' Κορ. 20 εἰ.

25. Πρβλ. Λουκ. 23, 42-43.

26. Ὅπως ὁ Δανιὴλ, ὁ Ἰωνᾶς κλπ.

Σ ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΜΟΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΕΟΡΤΑΣ, ΚΑΙ ΤΙ ΤΕΛΟΣ ΠΑΝΤΩΝ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΕΟΡΤΗ. ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΜΕΜΘΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΝΟΙΑΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, ΕΝΕΙΔΙΑ ΓΥΛΑΡΧΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΠΑΘΗΣΙΩ ΚΑΙ ΥΠΟΚΟΙ. ΚΑΙ ΟΤΙ Η ΠΕΝΙΑ ΕΙΝΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΤΑΤΗ ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΑΝΤΟΥ ΠΑΡΕΧΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑΝ ΑΠΟΛΑΨΙΝ ΚΑΙ ΔΕΦΑΛΜΙΑΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ. ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΝΑΝ.

"Όπως φαίνεται, χωρίς αποτέλεσμα παρακάλεσα τους προσελθόντας κατά την προηγουμένη σύναξιν, να μείνουν εἰς τὴν πατρικὴν τῶν οἰκίαν D καὶ νὰ μὴ προσέρχωνται καὶ ἀποχωροῦν πάλιν μαζί με ἑκείνους, πού ἐμφανίζονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν μόνον ὅταν εἶναι εορτὴ. Μᾶλλον οὐκ ἄσκοπα. Διότι καὶ ἂν κανένας ἀπὸ αὐτοῦς δὲν ἐπίσθη εἰς τὰ λεγόμενά μου, ὁ μισθὸς μου παραμένει ἀκέραιος καὶ ἔχω πλήρη τὴν ἀπολογία πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ ὁ ὁμιλητής, εἴτε προσέχει κανένας, εἴτε δὲν προσέχει, πρέπει νὰ ρίπη τὸς σπόρους καὶ νὰ καταθέτη τὸ ἀργύριον, ὥστε ὁ Θεὸς νὰ μὴ ζητήῃ ἀπὸ αὐτὸν λόγον, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς τραπέζιτας. Πράγμα τὸ ὅποιον ἔκανα καὶ ἐγώ, διότι ἤσκησα ἐλεγχον, ἐπιτιμῶσα, παρώτρυνα, ἐνουθέτησα. Ἐ Πραγματικὰ, ἀνέφερα καὶ τὸν υἱόν, πού κατέφαγε τὴν περιουσίαν καὶ ἐπανήλθεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, καὶ ἐπρόσθεσα ἐπίσης καὶ ἄλλην τὴν ταλαίπωρην καὶ τὴν πείναν καὶ τὴν ἐντροπὴν καὶ τοὺς ὀνειδιζμούς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πού ὀπτεῖται εἰς τὴν ξένην γῆν, διότι ἤθελα νὰ τοὺς καταστήσω σφαιροστέτους μετὰ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἐσταμάτησα τὸν λόγον ἐδῶ, ἀλλὰ ἔβριξα καὶ τὴν φιλοστοργίαν τοῦ πατρὸς δι' αὐτοὺς χωρὶς νὰ ζητήσω ἀπὸ αὐτοὺς εὐθύναις διὰ τὴν ἀδιαφορίαν των, ἀπειτυχίας μάλιστα τοὺς ἐδέχθηκα μετὰ ἀνοικτὰς ἀγκάλας ⁷⁴⁰ A καὶ τοὺς ἐσυγχώρησα διὰ τὰ σφάλματά των, ἤνοιξα τὴν οἰκίαν καὶ παρέδωκα τράπεζαν, καὶ τοὺς ἐντυσα μετὰ τὴν στολήν τῆς διδασκαλίας καὶ ἐπρόσφερα εἰς αὐτοὺς κάθε ἄλλην περι-

1. Ἐννοεῖ τὴν παραβολὴν τοῦ ἀκούτου υἱοῦ, περὶ ἧς δρε Λουκ. 15, 11 ἔφη.

ποίησιν. Ἐκεῖνοι ὁμῶς δὲν ἐμιμήθησαν τὸν υἱόν, οὐτε κατέδικσαν τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν, οὐτε ἔμειναν ἐπιτετα εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ἀλλὰ πάλιν ἀπεκρίθησαν. Ζεῖς λοιπόν, πού εὐρίσκασθε πάντοτε μαζί μας, ὡς θεωροῦσατε χρέας σας νὰ τοὺς ἐπαναφέρετε καὶ νὰ τοὺς πείσατε νὰ μετέχουν μαζί με ἡμᾶς εἰς κάθε σύναξιν εορταστικὴν. Διότι, ἂν καὶ ἐπέρασεν ἡ Πεντηκοστή, ἡ εορτὴ ὁμῶς δὲν ἐπέρασε. Διότι κάθε σύναξις εἶναι εορτὴ. Ἄπο πού γίνεται φανερόν αὐτό; Ἄπο τοὺς ἴδιους τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ, πού λέγει: B «Διότι ὅπου εἶναι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι δι' ἐμὲ καὶ διὰ σκοποὺς συμφώνους πρὸς τὸ θέλημά μου, ἐκεῖ εἶμαι καὶ ἐγὼ μεταξύ των διὰ νὰ εἰσακούω, ἐμπνέω, ὀδηγῶ καὶ φυλάττω αὐτούς». Καὶ ὅταν ὁ Χριστὸς εὐρίσκεται μεταξύ τῶν συγκεντρωμένων, ποῖαν ἄλλην ἀπόδειξιν μεγαλύτεραν ζητεῖς διὰ τὴν εορτήν;

"Όπου ὑπάρχει διδασκαλία καὶ προσευχὴ, ὅπου ὑπάρχουν εὐλογίαι τῶν πατέρων καὶ ἀκρόσεις τῶν θείων νόμων, ὅπου ὑπάρχει σύναξις ἀδελφῶν καὶ σύνδεσμος γνησίας ἀγάπης, ὅπου ὑπάρχει ἐπικοινωνία μετὰ τὸν Θεόν καὶ συνομιλία τοῦ Θεοῦ μετὰ ἀνθρώπους, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ὑπάρχη ἐκεῖ εορτὴ καὶ πανήγυρις; Πραγματικὰ, τὰς εορτάς δὲν τὰς καθιερώνει συνήθως τὸ πλῆθος, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴ τῶν συγκεντρωμένων. Δὲν τὰς συνθέτει ἡ πολυτέλεια τῶν ἐνδυμάτων, ἀλλὰ ὁ καλλωπισμὸς τῆς ἐλάλειας. Ὅχι ἡ πλοῦσια τράπεζα τῶν φαγητῶν, C ἀλλὰ ἡ φροντίς διὰ τὴν ψυχὴν. Διότι·μεγίστη εορτὴ εἶναι ἡ ἀγαθὴ συνείδησις. Καὶ ὅπως εἰς τὰς κοσμικὰς πανηγύρεις δὲν υἰσθάνεται τὴν ἡμέραν τῆς εορτῆς αὐτὸς πού δὲν ἔχει νὰ φορῆσιν λαμπρὸν ἔνδυμα, οὕτε ν' ἀπολαύσῃ μίαν πλουσιωτέραν τράπεζαν, ἀλλὰ ζῆ εἰς τὴν πείναν καὶ τὴν πάλιν νὰ χορεύῃ, αὐτὸς τόσον περισσότερον ποιεῖ καὶ ὑποφέρει, ὅσον ἄλλοι τοὺς ἄλλους νὰ χαίρωνται τὰς ἀπολαύσεις καὶ αὐτὸς νὰ στερῆται τῶν πάντων. Ἄλλα ἐκεῖνος πού ἔχει πλοῦτη καὶ ἀπολαύσεις καὶ δύναται ν' ἀλλάξῃ καθημερινῶς περιβολὴν καὶ χαίρεται τὴν μεγάλην του εὐμάρειαν, καὶ ἂν δὲν εἶναι καιρὸς εορτῆς, D αὐτὸς εἰσθάνεται ὅτι εορτάζει. Ἔτσι λοιπὸν συμβαίνει καὶ μετὰ τὰ πνευματικὰ πράγματα, δηλαδὴ αὐτὸς πού ζῆ μετὰ δικαιοσύνην καὶ ἀρετήν, καὶ ἂν δὲν ὑπάρχη εορτὴ, αὐτὸς

8. Ματθ. 18, 20.

εορτάζει και απολαμβάνει την καθαράν ήδονήν της συνειδήσεως. Ἐνῷ αὐτὸς ποῦ ζῆ μέσα εἰς τὴν ἁμαρτίαν και τὴν πονηρίαν και ἔχει δεδαρμυμένην τὴν συνείδησιν του ἀπο πολλὰ κακά, ἀκόμη και ὅταν γίνεται εορτή, αὐτὸς εἶναι περισσότερο ἀπὸ δλους ἀνευ εορτῆς. Ὅποτε δυνάμεθα, ἀν θέλωμεν, νὰ εορτάζωμεν κάθε ἡμέραν, ἀν φροντίζωμεν διὰ τὴν ἀρετὴν και φυλάττωμεν καθαράν τὴν συνείδησιν.

Πραγματικά, κατὰ τί εἶναι ἀνωτέρα ἢ παρασμένη συγκέντρωσις ἀπὸ τὴν τυρινὴν; Δὲν ὑπερέχει μόνον κατὰ τὸν θόρυβον και τὴν ταραχὴν και εἰς τίποτε ἄλλο; Ε Διότι, ὅταν ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἁγίων μυστηρίων και ἡ κοινωνία τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, ὅπως εἶναι ἡ προσευχὴ και ἡ ἀκρόασις και ἡ εὐλογία, και ἡ ἀγάπη και ὅλα τὰ ἄλλα, ὅταν λοιπὸν ἡ ἀπόλαυσις ὄλων αὐτῶν εἶναι ἡ ἴδια και σημερα, αὐτὴ ἡ ἡμέρα δὲν θὰ εἶναι καθόλου κατωτέρα ἀπὸ ἐκείνην, οὔτε διὰ σῶς, οὔτε δι' ἐμὲ τὸν ὁμιλοῦντα. Διότι οἱ ἴδιοι ποῦ μᾶς ἤκουσαν τότε, θὰ μᾶς ἀκούσουν και τώρα. Καὶ ὅσοι δὲν εἶναι παρόντες τώρα, οὔτε τότε ἦσαν παρόντες, ἀν και ἐφαίνοντο ὅτι σωματικῶς ἦσαν παρόντες. Δὲν ἀκούουν τώρα. Ἀλλὰ μάλλον οὔτε τότε ἤκουον, 74 Α ἄλλα ἠνώχλων και ἐκείνους ποῦ ἤκουον, προκαλοῦντες θόρυβον και ταραχὴν. Ὅποτε δι' ἐμὲ τὸ ἐκκλησιασμα ἦταν ἴσον και τότε και τώρα, και ἡ σύναξις τῶν ἀκροατῶν ἡ ἴδια και αὐτὴ ἡ πηροῦσα δὲν εἶναι καθόλου μικρότερα ἀπὸ ἐκείνην. Ἀλλὰ, ἀν χρειάζεται νὰ εἰπῶ και κάτι παραδοξόν, αὐτὴ ἡ σύναξις ἔχει κάτι περισσότερο ἀπὸ ἐκείνην, καθ' ὅσον και ἡ ἀμιλία γίνεται ἀνευ ταραχῆς, και ἡ διδασκαλία εἶναι ἀθόρυβος, και ἡ ἀκρόασις γίνεται με περισσότερο ἀν προσοχὴν, διότι κανένας θόρυβος δὲν ἐνοχλεῖ τὴν ἀκοήν μας.

Αὐτὰ τὰ λέγω ὅχι διὰ νὰ προσβάλω τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ποῦ εὐαγγελιζήθηκε τότε, ἀλλὰ διότι θέλω νὰ σᾶς πρῶον νὰ μὴ στενοχωρηθῆτε. οὔτε νὰ εἰσθε κατηγορεῖτε, ἐπειδὴ σήμερα οἱ συγκεντρωμένοι εἶναι ὀλίγοι. Β Διότι δὲν θέλωμεν νὰ δλέπωμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν πλῆθος σωμάτων. ἀλλὰ πλῆθος ἀκροατῶν. Ἄσπὸ λοιπὸν και τότε και τώρα παρακάθηνται οἱ ἴδιοι συνδιδιτωμόνες, και ἐγὼ με τὴν ἴδιαν προθυμίαν και σήμερα θὰ σᾶς παραθέσω τὴν τοῦτέραν, ἐπανεργόμηνον εἰς τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον μᾶς διέκοψεν ἡ εορτή. Διότι ὅπως θὰ ἦταν ἀκριβὸν, διαρκούσης τῆς Πεντηκοστῆς, νὰ συνεχίσωμεν τὸ προσηγοῦντον θέμα χωρὶς νὰ ἀμιλήσωμεν διὰ τὰ ἀγαθὰ, ποῦ μᾶς ἐδόθη-

σαν κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ἔτσι και τώρα, ποῦ ἐπέρασαν ἡ Πεντηκοστή, θὰ ἀναλάβωμεν ἐπικαιρῶς τὴν συνέχισιν τοῦ θεματὸς μας, ἐνωῶς ἐκείνην τὴν ἱστορίαν τῆς Ἄννης. C Διότι δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῆ ἂν εἶναι πολλὰ ὅσα ἐλεγχθῶσαν και ἂν ἠσχαλῆθῶμεν με αὐτὰ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἀλλὰ ἐάν ἐφθάσωμεν εἰς τὸ τέλος τοῦ θεματὸς. Καὶ πραγματικά, ἐκεῖνοι ποῦ εὗρσαν ἕνα θησαυρόν, ἀκόμη και ἂν λάθουν ἄπειρα χρήματα, δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ αὐτόν, πρὶν τὸν ἐξαντλήσων ὀλόκληρον. Διότι ἡ φύσις τοῦ πράγματος τοὺς ὥθει ὅχι ἀπλῶς νὰ λάθουν πολλὰ, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀφήσων τίποτε. Ἄν τώρα ἐκεῖνοι, ποῦ ἔχουν τὴν μαρίαν τῶν χρημάτων, ἐπιδεικνύουν τὴν φροντίδα διὰ πράγματα ποῦ χάνονται και δὲν μένουσιν, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ κάνωμεν ἡμεῖς αὐτὸ διὰ τοὺς θείους θησαυροὺς και νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶμεν, ἕως ὅτου ἐξαντλήσωμεν ὅτι φαίνεται. D Καὶ εἶπα ὅτι φαίνεται, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξαντλήσωμεν ὅλον τὸν θησαυρόν. Διότι ἡ δύναμις τῶν θείων νοσημάτων εἶναι πηγὴ ποῦ ἀναβλύζει διαρκῶς, χωρὶς ποτὲ νὰ σταματᾷ οὔτε νὰ ἐξαντλήται.

Ἄς μὴ ἀποκόμωμεν λοιπὸν. Διότι ὁ λόγος μας δὲν εἶναι περὶ ἀσημάντων πραγμάτων, ἀλλὰ περὶ προσευχῆς, ποῦ ἀποτελεῖ τὴν ἰδικίαν μας ἐλπίδα. Ἡ προσευχὴ με τὴν ὁποῖαν ἡ στείρα γυναῖκα ἔγινε μητέρα, και ἡ ἀτεκνος ἔγινε πολύτεκνος και ἡ καταλυτημένη ἔγινε χαρὰ. Ἡ προσευχὴ, με τὴν ὁποῖαν ἡ ἀνάτηρος φύσις διερωθῆτο, και ἡ ἀποκλεισμένη μήτρα ἤνοιξε και ὅλα τὰ ἀδύνατα ἔγινοντο δυνατὰ. Ε Δι' αὐτὸ ἄς τὰ διερευνώμεν ὅλα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀναπτύσσοντας τοὺς λόγους ἕνα πρὸς ἕνα, ὥστε νὰ μὴ μᾶς διαφύγη, ἂν εἶναι δυνατόν, και τὸ ἐλάχιστον. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἀπερωσάμε δύο δολοκλήρους ὁμιλίαις εἰς δύο μόνον ρήσεις, εἰς τὴν πρώτην θηλασθῆ, ἡ ὁποία λέγει «ἡ λυπημένη και κλονισμένη καρδιά μου ἐστερεώθη με τὴν δύναμιν και τὴν χάριν τοῦ Κυρίου» και εἰς τὴν ἄλληλν, τὴν ἐπομένην, ἡ ὁποία λέγει: «Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ μου». 72 Α Ἐπομένον λοιπὸν εἶναι νὰ ἐλθωμεν τώρα εἰς τὴν τρίτην ρῆσιν:

Πῶς εἶναι: «Τὸ στόμα μου ἤνοιξε διάπλατα ἐναντῖον τῶν ἐχθρῶν μου. Εἶμαι γεμάτη χαρᾶν ἀπὸ τὴν σωτηρίον δύναμιν τοῦ Κυρίου». Προσέχετε τὴν ἀκριβείαν τῆς

84. Α' Ησαϊλ. 2. 1.
B. Αὐτῶς.

λέξω. Δὲν εἶπε: ἤκουσθη τὸ στόμα μου ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μου. Διότι δὲν εἶχε προετοιμασθῆ διὰ ὄφρεις καὶ χλευασμούς, οὔτε δι' ἀπειθισμούς καὶ κατηγορίας, ἀλλὰ διὰ παραίνεσι καὶ συμβουλήν, πρὸς διόρθωσι καὶ νουθεσίαν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶπε: ἤκουσθη ἡ γλῶσσα μου ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μου, ἀλλὰ εἶπε «ἦνοιξε διάπλατα». Ἀπῆλυσσα, λέγει, τὴν ὄψιν, τώρα δύναμαι νὰ ὁμιλῶ ἐλευθέρως. Β Τώρα ἀπέριπτα τὴν ἐντροπήν καὶ ἐπανήλθα εἰς τὴν παρησίαν. Καὶ οὔτε ἐδῶ ἀνέφερε ὀνομαστικῶς τὴν ἀντίβλητον γυναῖκα, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀπροσδιόριστον τρόπον ἐκοράσεως, κατὰ κάποιον τρόπον μὲ προσωπείον, κατέκρυψε ἐκείνην, πού τόσοον πολὺ τὴν ἐλύπησεν. Δὲν εἶπεν αὐτὸ πού λέγουσι πολλοὶ γυναῖκες: Τὴν κατήσχηεν ὁ Θεός, συνέτριψε καὶ κατενίκησε αὐτὴν τὴν μαρὰν καὶ ἀλαζονικήν καὶ καυχρησιολόγον. Ἄλλὰ εἶπεν ἀπλῶς: «Ἦνοιξε διάπλατα τὸ στόμα μου ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μου. Εἶμαι γεμάτη χαρὰν ἀπὸ τὴν σωτήριον δύναμιν τοῦ Κυρίου». Πρόσθε νὰ ἴδῃς πῶς διατηρεῖ τὸν ἴδιον κανόνα εἰς ἅλην τὴν προσεχίην. Ὅπως δηλαδὴ ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχήν: C «Ἡ λυπημένη καὶ κλονισμένη καρδία μου ἐστερεώθη μὲ τὴν δύναμιν καὶ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου. Ἐξυψώθη ἡ δύναμις μου διὰ τοῦ Θεοῦ μου, τὸ στόμα μου ἦνοιξε διάπλατα ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μου», ἔτσι καὶ ἐδῶ λέγει: «Εἶμαι γεμάτη χαρὰν ἀπὸ τὴν σωτήριον δύναμιν τοῦ Κυρίου». Δὲν λέγει ἀπλῶς «ἐν σωτηρίῳ, ἀλλὰ «ἐν σωτηρίῳ σου». Δὲν χαίρω καὶ ἀγάλλομαι, λέγει, ἐπειδὴ ἐσώθην, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐσώθην μὲ τὴν δύναμιν σου. Τοιαῦτα εἶναι αἱ ψυχαι τῶν ἁγίων. Περισσότερον ἀπὸ τὰ δῶρα χαίρουσι διὰ τὸν Θεόν, πού ἐδωκε τὰ δῶρα. Διότι δὲν τὸν ἀγαποῦν διὰ τὰ δῶρα, ἀλλὰ ἀγαποῦν ἐκεῖνα ἐξ αἰτίας του. Καὶ αὐτὸ ἀκριδῶς εἶναι γινώρισμα ἐγνωμόνων δούλων, τὸ νὰ θέτουν τὸν Δεσπότην εἰς ἀνωτέραν μοῖραν ἀπὸ τὰ ἴδικά των.

Αὐτὰ τὰ αἰσθήματα ἂς ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς, σὰς παρακαλῶ. D Καὶ ἂν ἀμαρτήσωμεν, νὰ μὴ ὑποφέρωμεν ἐπεδὴ τιμωρούμεθα, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐξωργίσωμε τὸν Κύριον. Καὶ ἂν ζῶμεν ἐνάρετα, νὰ μὴ χαίρωμεν διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐφανήκαμε ἀρεστοὶ εἰς τὸν βασιλεῦτα τῶν οὐρανῶν. Διότι δι' ἓνα σώφρονα καὶ νουνεχῆ, τὸ νὰ συγκροουθῆ μὲ τὸν Θεόν εἶναι φοβερώτερον ἀπὸ ἅλην τὴν κόλασιν, ὅπως ἀκριδῶς τὸ νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν Θεόν εἶναι ποθητότερον ἀπὸ ἅλην τὴν βασιλείαν. Καὶ μὴ ἀπορήσῃς, ἐπειδὴ πρέπει νὰ συμπεριφεροῦμε πρὸς τὸν Θε-

ὸν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἀφοῦ καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πολλοὶ τηροῦν αὐτὴν τὴν στάσιν. Πολλὰς φορές ἔχομεν γνησίους υἱούς. Καὶ ἂν τοὺς πικράνωμεν παρὰ τὴν βέλτην μας, αὐτοτιμωρούμεθα καὶ βασανίζομεθα. Τὰ ἴδιον κάνομεν καὶ μὲ τοὺς φίλων μας. Ἐ Ἐὰν τώρα εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν φίλων καὶ τῶν υἱῶν νομίζωμεν, ὅτι τὸ νὰ λυπηθῶμεν ἐκεῖνους εἶναι πολὺ χειρότερον ἀπὸ τὸ νὰ τιμωρηθῶμε ἡμεῖς, τότε πρέπει νὰ ἰσχύη αὐτὸ πολὺ περισσότερο εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Θεοῦ καὶ πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι εἶναι χειρότερον ἀπὸ ἅλην τὴν κόλασιν τὸ νὰ κάμωμεν κάτι ἀπὸ ἐκεῖνα πού δὲν φαίνονται εἰς αὐτὸν ἀγαθὰ. Τοιαῦτος ἦταν ὁ μακάριος Παῦλος καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγεν: «Εἶμαι πεπεισμένος, ὅτι οὔτε τὰ τῶν ματῶν τῶν οὐρανῶν πνευμάτων, οὔτε οἱ ἀγγελιοὶ δηλαδὴ, οὔτε αἱ δυνάμεις, ἀλλὰ οὔτε αἱ περιστάσεις καὶ τὰ γεγονότα τοῦ παρόντος, οὔτε μέλλοντα γεγονότα, οὔτε αἱ ἐνδοξοὶ ἐπιτυχίαι, πού ὑψώνουν τὸν ἀνθρώπον εἰς μέγαν θάθη, οὔτε αἱ ταπεινώσεις, πού τὸν καταρρίπτουν εἰς μέγαν θάθη, οὔτε ὅποιοδήποτε ἄλλη κτίσις διαφορητικὴ ἀπὸ αὐτὴν πού βλέπομεν, θὰ ἠμπορήσῃ νὰ μᾶς χωρίσῃ καὶ νὰ μᾶς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπην, τὴν ὅποιαν μᾶς ἔδειξεν ὁ Θεός διὰ μέσου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου μας καὶ ἡ ὅποια μᾶς κρατεῖ στενὰ συνδεμένους μαζί του καὶ ἰδιαιτέρως προστατευομένους του». Καὶ ἡμεῖς, ὅταν μακαρίζωμεν τοὺς ἁγίους μάρτυρας, ⁷⁴³ ἂς τοὺς μακαρίζωμεν πρῶτον διὰ τὰ τραύματα πού ἐδέχθησαν καὶ μετὰ διὰ τὰ θραβεία. Πρῶτον διὰ τὰς πληγὰς καὶ κατόπιν διὰ τοὺς στεφάνους. Διότι τὰ θραβεία προέρχονται καὶ ὀφίστανται ἀπὸ τὰ τραύματα καὶ ὄχι τὰ τραύματα ἀπὸ τὰ θραβεία.

Ἐτσι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἔχαιρε διὰ τὰ λυπηρὰ πού τοῦ συνέβαιναν γάμιν τοῦ Χριστοῦ μάλλον, παρὰ διὰ τὰ ἀγαθὰ πού τὸν ἀνέμεναν. Καὶ ἐφώνασε λέγων: «Χαίρω διὰ τὰ παθήματα, πού ὑπόφερα, διὰ τὴν σωτηρίαν σου». Καὶ πάλιν: «Δὲν καυγώμεθα μόνον διὰ τὴν δόξαν πού ἐλπίζομεν, ἀλλὰ καυγώμεθα καὶ διὰ τὰς θλίψεις». Καὶ πάλιν: «Ἐναι δὲ ἀπόδειξις σωτηρίας αἰωνίας διὰ σᾶς, διότι εἰς σᾶς ἐδόθη ἡ χάρις ὄχι μόνον τὸ νὰ πιστεύετε εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ πάσχετε ὑπὲρ τοῦ

1. Πημ. 8, 39-40.
B. Κολοσ. 1, 24.
B. Πημ. 5, 9.

δύνατος του Χριστού.⁷ Ε Πραγματικά, είναι μεγάλη χάρις να αξιωθής να πάθης κάτι διὰ τὸν Χριστόν, ἀφοῦ ἀμέσως τὸ στεφάνι εἶναι ἠτοιμασμένον καὶ ἡ ἀμοιβὴ ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν ἀνταπόδοσιν δὲν θὰ εἶναι μικρότερα. Καὶ αὐτὸ τὸ γνωρίζουν ὅσοι ἔμαθον ν' ἀγαποῦν τὸν Χριστὸν γυνήσια καὶ θερμῶς.

Τοιαύτη ἦταν καὶ ἡ γυναῖκα αὕτη, ἡ ὁποία ἠσθάνετο θερμὸν πόθον διὰ τὸν Χριστόν καὶ διακαῆς φίλτρον. Διὰ τοῦτο ἔλεγε «εἰμαι γεμάτη χαρὰν ἀπὸ τὴν σωτηρίου δύναμιν τοῦ Κυρίου». Διότι αὕτη δὲν εἶχε τίποτε κοινὸν μὲ τὴν γῆν, ἀλλὰ κατεφρόνει κάθε ἀνθρωπίνην δοξίαν καὶ εἶχε περνωθῆ μὲ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος καὶ ἦταν μεταρσιωμένη καὶ δι' ἑλὰ ἀπέβλεπε πρὸς τὸν Θεόν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐζήτηε τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τὰ ἐπιπέμμενα δεινά. C Πραγματικά, ἐγκώριζεν, ἐγκώριζε καλά, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα, ὅποια καὶ ἂν ἦσαν, μιμοῦνται τὴν φύσιν αὐτῶν ποῦ τὰ ἔδωσαν. Διότι χρειάζομεθα εἰς ἑλὰς τὰς περιπτώσεις τὴν ἄνωθεν συμπαράστασιν, ἂν δεδωῖς πρόκειται νὰ στηριχθῶμεν ἐπὶ ἀσφαλὸς ἀγκύρας. Διὰ τοῦτο καὶ κατέστειλε πρὸς αὐτὸν δι' ἑλὰ καὶ, ἀφοῦ ἔλαβε τὴν χάριν, ἔχαιρε περισσότερο διὰ τὸν δωρητὴν καὶ ἔλεγεν εὐχαριστοῦσα: «Δὲν ὑπάρχει ἀπολύτως κανένας ἄλλος ἅγιος, ὅπως εἶναι ὁ Κύριος, οὔτε κανένας ἄλλος δίκαιος ὅπως εἶναι ὁ δίκαιος Θεὸς μας. Δὲν ὑπάρχει κανένας ἄλλος ἅγιος, πλὴν ἀπὸ αὐτῆς Κύριε».⁸ Διότι ἡ κρίσις του εἶναι χωρὶς προκατάληψιν, καὶ ἡ ἀπόρασις του εἶναι καθαρὰ καὶ ἀδιάρητος. Εἶδες σκέψιν ψυχῆς ἐγνωσμένος; D Διότι δὲν εἶπε πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς. Τί μέγα μοῦ ἐδόθη; Τί περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους; Αὐτὸ ποῦ ἡ ἀντιζήλιος τὸ ἔλαβε πρὸ πολλοῦ καὶ ἐν ἀφθονίᾳ, ἐγὼ τὸ ἔλαβα ὕστερα ἀπὸ πολλὸν χρόνον, μὲ κόπον καὶ δάκρυα καὶ ἰκεσίας καὶ μὲ πολλὸν μόχθον. Ἄλλὰ, ἐπειδὴ εἶχε ὀρθὰς πεποιθήσεις διὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. δὲν ζητεῖ ἀπὸ τὸν Κύριον εὐδυνὰς διὰ τὰ γενόμενα, πρᾶγμα ποῦ κάνουν πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ κρίνουν τὸν Θεὸν κάθε ἡμέραν. Καὶ ἂν ἴδουσι ἄλλον μὲν νὰ πλουτῇ, ἄλλον δὲ νὰ πένεται, κινουὺν μωρίας ἐπικρίσεις κατὰ τῆς προνοίας αὐτοῦ.

Τί κόμνεις, ἄνθρωπε; E Ὁ Παῦλος δὲν σοῦ ἐπέτρεψε νὰ κατηγοῖς τὸν σύνδουλόν σου, λέγων: «Ἔστω μὴ κάνενε κινῶμεν κρίσιν πρὸ τοῦ ὁρισμένου καιροῦ, μέχρις ὅτου ἔλθῃ ὁ Κύριος».⁹ Καὶ οὐρεῖς τὸν Κύριον εἰς τὸ δικα-

7. 4^ο Πέτρ. 1, 29.

8. Α' Κορινθ. 2, 2.

9. Α' Κορινθ. 4, 5.

στήριον καὶ τοῦ ζητεῖς λόγον διὰ τὰ πεπραγμένα καὶ δὲν φρίττεις, δὲν φοβείσαι; Καὶ, πές μου, ποῖας συγγνώμης θὰ τύχῃς, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔχῃς νὰ κάμῃς, λαμβάνων κάθε ἡμέραν καὶ κάθε ἄραν τόσας ἀποδείξεις διὰ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν φαινομενικὴν ἀνωμαλίαν σχετικῶς μὲ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πενίαν νὰ καταδικάσῃς τὴν ἁρμονίαν τοῦ κόσμου, καὶ μάλιστα ἀδίκως; ⁷⁴⁴ A Ἐὰν ὁ μὴς ἤθελες νὰ ἐξετάσῃς τὸ πρᾶγμα μὲ τὴν προσήκουσαν σκέψιν καὶ μὲ θαυτέραν διείσδυσιν, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν ὕπῃρχε τίποτε ἄλλο τοῦ συνιστᾶ τὴν θεῖαν πρόνοιαν, θὰ τὴν ἀπεδείκνυε σαφέστατα ὁ πλοῦτος καὶ ἡ πενία. Διότι, ἂν ἀφαιρέσῃς τὴν πενίαν θὰ καταλύσῃς ὅλην τὴν συγκρότησιν τοῦ βίου καὶ θὰ καταστρέψῃς τὴν ζωὴν μας. Καὶ οὐτε ναύτης, οὔτε κυβερνήτης, οὔτε γεωργός οὔτε οἰκοδόμος οὔτε ὑφαντουργός οὔτε ὑποδηματοποιός, οὔτε φυλοργός, οὔτε σιδηουργός οὔτε θυροδοξίης, οὔτε ἀρτοποιός οὔτε κανένας ἄλλος ἐπιγγελματίας θὰ ὑπάρῃ. Ἄν ὁ μὴς λείψουν αὐτοὶ, εἴλεψαν τὰ πάντα. B Ἐνῶ τώρα, ἡ ἀνάγκη ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν πενίαν, ἐπικαθημένη, ὡς ἀρίστη διδασκάλισσα, εἰς καθέναν ἀπὸ αὐτούς, τοὺς ὠθεῖ ἄλους πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ πορὰ τὴν θέλησιν των. Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι πλούσιοι ὅλοι, ὅλοι θὰ ἔζων ἐν ἄργιᾳ. Καὶ ἔτσι θὰ ἐχάνοντο καὶ θὰ καταστρέφοντο ἑλὰ. Ἐκτός δὲ ἀπὸ τὴν ἐπιχειρηματολογίαν αὕτην, πάλιν εἶναι εὐκόλον νὰ τοὺς ἀποστομώσῃ κανένας καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, ἀπὸ τὰς ἰδίας αὐτῶν κατηγορίας ποῦ ἀπαγγέλλουν.

Πές μου, διὰ ποῖον λόγον κατηγορεῖς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ; Ἐπειδὴ ὁ ἕνας ἔχει περισσότερα χρήματα κι ὁ ἄλλος ὀλιγώτερα; Τί θὰ εἰπῇς λοιπόν; Ἄν εἰς τὰ ἀναγκαϊότατα, ποῦ ἔχουν μεγαλύτεραν σημασίαν καὶ στρίβουν ὅλην μας τὴν ζωὴν, ἂν λοιπὸν εἰς αὐτὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ὑπάρχει ἰσότης δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, C θὰ παραδεχθῇς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ; Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη. Διότι, εἰνὰ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἀπολαμβάνουν ὅλοι ἐξ ἰσοῦ ἕνα πρᾶγμα, ἐννοῶ τὰ χρήματα, ἀποδοικινὴ ὅτι δὲν ὑπάρχει καμία πρόνοια, τότε ἂν ἀποδείξῃς ὅτι ἀπολαμβάνουν ἐξ ἰσοῦ ὅλοι διχὲ ἕνα πρᾶγμα οὔτε τὸσον εὐτυχῆς, ἀλλὰ τὰ περισσότερα καὶ πολὺ σημαντικώτερα, εἶναι φανερόν ὅτι θὰ ἀναγκασθῇς, καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃς νὰ παροδεχθῇς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Ἐμπρὸς λοιπόν, ἂς προωρῆσωμεν εἰς τὰ ἀγαθὰ ποῦ στρίβουν τὴν ζωὴν μας καὶ ἂς τὰ διερευνησωμεν μὲ ἀκρίθειαν καὶ ἂς ἴδωμεν. Ἐὰν εἰς αὐτὰ ὁ πλοῦτος ὑπερέχῃ τοῦ πτωχοῦ, D Παραδείγματος χά-

ριν, ὁ πλούσιος ἔχει κρασί ἀπὸ τὴν θάσσαν καὶ ἄλλα παράμοια ποτὰ εὐχάριστα, παρασκευασμένα μὲ πολλὰ καρυκεύματα. Ναί, ἀλλὰ αἱ πηγαὶ τῶν ὀδάτων εἶναι δι' ἄλους κοινά, καὶ διὰ τῶν πλουσίων καὶ διὰ τῶν πτωχῶν. Ἰσως ἐγέλασες πού ἦκουσες αὐτὴν τὴν ἰσότητά. Σκέψου λοιπὸν πόσον πολυτιμότερα εἶναι ἡ φύσις τοῦ ὕδατος ἀπὸ οἰουδὴποτε οἴνου, καὶ πόσον ἀναγκαϊότερον καὶ χραιμώτερον εἶναι τὸ ὕδωρ. Καὶ τότε θὰ καταδικάσῃς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ θὰ μάθῃς τὸν ἀληθῆ πλοῦτον τῶν πτωχῶν. Διότι, ἂν λείψῃ ὁ οἴνος, δὲν πρόκειται νὰ προκλύθῃ μεγάλη δόξα εἰς κανένα παρὰ μόνον εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Ἄν ὁμως στερεώσῃ κάποιος τὰς πηγὰς τοῦ ὕδατος καὶ ἐξαφανίσῃ τὸ στοιχεῖον αὐτό, τότε θ' ἀνατρέψῃ ὅλην τὴν ζωὴν μας καὶ θὰ ἀφανίσῃ ὅλας τὰς τέχνας. Καὶ δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιζήσωμεν ὅτε δύο μόνον ἡμέρας, ἀλλὰ ἀμέσως θὰ ἀποθάνωμεν ὅλοι καὶ μὲ ἓνα θάνατον μαρτυρικὸν καὶ ἀξιοβριθῆτον.

Ὅστε εἰς τὰ ἀναγκαϊότατα, πού στηρίζουν τὴν ζωὴν μας, ὁ πτωχὸς δὲν ὀστερεῖ καθόλου, ἀλλὰ, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται παράδοξον, καὶ ὑπερέχει τοῦ πλουσίου. Διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃ κάποιος πολλοὺς πλουσίους νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὴν υδρωσασίαν ἐξ αἰτίας τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος πού συνήθως προκαλεῖται ἀπὸ τὸν τρυφηλὸν βίον. Ἐνῶ ὁ πτωχὸς εἰς ὅλην τὴν ζωὴν ἀπολαμβάνει ἀφόθως τὸ ὕδωρ πρὸς εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὀδάτων.⁷⁴⁵ Ἄ ὦσάν νὰ εἶναι πηγαὶ μέλιτος καὶ ἀπτελεῖ καὶ ἀπολαμβάνει ἀπὸ ἐκεῖ πραγματικὴν καὶ καθαρὰν ἡδονήν. Καὶ ποῖα εἶναι ἡ φύσις τοῦ πυρός; Δὲν εἶναι ἀναγκαϊότερα ἀπὸ μύριους θησαυροὺς καὶ ἀπὸ κάθε ἀνθρώπινον πλοῦτον; Καὶ αὐτὸς ὁ θησαυρὸς πάλιν χρησιμοποιεῖται ἑλευθέρως ἐξ ἰσοῦ ἀπὸ τὸν πλοῦτον καὶ τὸν πτωχόν. Ἡ ὠφέλεια πού προσέρχεται ἀπὸ τὸν ἀέρα εἰς τὰ σώματά μας, τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, φθάνει μίῃπως περισσότερον εἰς τοὺς πλουσίους καὶ διλιγώτερον εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐκεῖνο τὸ βλέπουσιν μὲ τέσσαρας ὀφθαλμούς, ἐνῶ αὐτοὶ μὲ δύο; Ἄλλὰ δὲν ἔμπορεῖ νὰ υποστηρίξῃ κανένας αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Διότι τὸ μέτρον τῆς ἀπολαύσεως εἶναι τὸ ἴδιον καὶ διὰ τοὺς πλουσίους καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς. Β μᾶλλον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δύναται τις νὰ ἴδῃ, ὅτι οἱ πτωχοὶ ὑπερέχουσιν, καθ' ὅσον ἔχουσιν καὶ ἰσχυρότερας τὰς ἀσθησεις καὶ δεύτερον τὸ βλέμμα καὶ ἀκριβεστέρας ὅλας τὰς αἰσθητηρίους λειτουργίας. Δι' αὐτὸ καὶ ἀπολαμβάνουσιν γνησιωτέραν τὴν ἡδονὴν καὶ ἐντροφὸν περισσότερον καὶ χαίρουσιν μὲ τὴν θέαν τῆς κτίσεως.

Καὶ ὄχι μόνον εἰς αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα πού μας ἐδόθησαν ἀπὸ τὴν φύσιν, θὰ ἴδῃς μεγάλην ἰσότητά ἢ μᾶλλον θὰ ἴδῃς, ὅτι ὑπερέχουσιν οἱ πτωχοὶ. Καὶ πραγματικά, ὁ ὕπνος, ὁ γλυκύτερος καὶ ἀναγκαϊότερος ἀπὸ κάθε ἀπόλαυσιν, καὶ χρησιμώτερος ἀπὸ οἰουδὴποτε τροφήν, εἶναι ἐδωκώτερος εἰς τοὺς πτωχοὺς. Καὶ ἄλλα εἶναι καὶ ἀτάραχος. Διότι εἰς τοὺς πλουσίους τὸ γεγονός, ὅτι τρώγουσιν χωρὶς νὰ πεινοῦν, ὅτι πίνουσιν χωρὶς νὰ διψοῦν, ὅτι κοιμῶνται χωρὶς νὰ νυστάξουσιν, συνήθως διαλύει τὴν ἡδονὴν ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς λειτουργίας. Διότι δὲν εἶναι ταυαὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ ἡ ἀνάγκη τῆς χρήσεως καθιστᾷ τὸ καθεστὶ εὐχάριστον εἰς ἡμᾶς. Καὶ συνήθως δὲν εὐφραίνεσαι τόσοσιν πολλοῦ, ὅταν πίνῃς οἶνον γλυκὺν καὶ εὐώδη, ὅσον εὐφραίνεσαι ὅταν εἶσαι διψασμένος καὶ πίνῃς νερό. Δὲν εὐφραίνεσαι τόσοσιν νὰ τρώγῃς γλυκίσματα, ὅσον εὐφραίνεσαι νὰ τρώγῃς, ὅταν πεινᾷς. Δὲν εὐφραίνεσαι τόσοσιν νὰ κοιμᾷσαι ἐπάνω εἰς στρώμα μαλακόν, ὅσον νὰ νυστάξῃς καὶ νὰ κοιμᾷσαι. Πράγματα τὰ ὁποῖα συναντᾷμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς παρὸς εἰς τοὺς πλουσίους. Δ Τὰ σχετικὰ πάλιν μὲ τὴν ὕγιαν καὶ τὴν σωματικὴν εὐεξίαν γενικῶς δὲν εἶναι κοινὰ διὰ τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς; Μήπως δύναται κανένας νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι μόνον οἱ πτωχοὶ ἀρρωσταίνουσιν καὶ οἱ πλούσιοι παραμένουσιν διὰ παντός μὲ ὑγιαν ἀδιατάρακτον; Ἀπεναντίας μάλιστα. Δύνασαι νὰ παρατηρήσῃς ὅτι οἱ πτωχοὶ δὲν προσβάλλονται εὐκόλως ἀπὸ ἀνίστα νοσήματα, τὰ ὁποῖα διαστάουσιν παντοῦ εἰς τὰ σώματα τῶν πλουσίων. Ποδαγγίαι καὶ πονοκέφαλοι καὶ παραλύσεις καὶ ἀθεράπευτοι παθήσεις τοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ πονηρὰ καὶ διεφθαρμένα ρεύματα ἐνοχλοῦσιν συνήθως αὐτοὺς πού ζοῦσιν εἰς τὴν τρυφήν, πού μυρίζουσιν ἀρώματα, καὶ ὄχι αὐτοὺς πού μαχοῦσιν καὶ ταλαπωροῦνται Ἐ καὶ ἐξοικονομοῦν τὸ καθημερινὸν τῶν μὲ τὴν ἐργασίαν τῶν.

Δι' αὐτὸ καὶ αὐτοὶ πού ζοῦσιν μέσα εἰς τὴν τρυφήν εἶναι ἀθλιώτεροι καὶ ἀπὸ τοὺς ἐπάϊτας. Καὶ αὐτὸ δὲν δύναται νὰ τὸ ἀρηθροῦν ὅτε οἱ ἴδιοι. Πολλὰς φορές, δεδαίως, ἕνας πλούσιος κατάκοιτος εἰς μαλακὸν στρώμα, περιβαλλόμενος ἀπὸ ὑπνρέτας καὶ θεραπευτῶν πού τὸν περιποιοῦνται ὅλοι μετὰ προσοχῆς, ὅταν ἤκουσεν εἰς τὸ στενὸν κάποιον πτωχόν πού ἐξήγγιζε ἄρτον, ἐδάκρυσε καὶ ἐπένεζε καὶ ἤγετο νὰ ἦταν ἐπάϊτης.⁷⁴⁶ Ἄ ἔγωμ ὁμως τὴν ὑγιαν του, παρὰ νὰ ἔχῃ τόσο πλοῦτήν καὶ νὰ εἶναι ἄρρωστος.

Και όχι μόνον εις τὴν υγείαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τεκνοποίησιν θα ἰδοῦμε, ὅτι εἰς τίποτε δὲν ὑπερέχει ὁ πλούσιος ἀπὸ τὸν πτωχόν. Ἄλλὰ τὸ ἴδιον καὶ εἰς τοὺς μὲν καὶ εἰς τοὺς δὲ ὑπάρχει καὶ ἡ πολυτεκνία καὶ ἡ ἀτεκνία. Μᾶλλον καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ δύναται νὰ ἰσῆ ὁ καθένας τὸν πλούσιον νὰ ὑστερή. Διότι ὁ πτωχός, καὶ ἂν δὲν γίνῃ πατέρας, δὲν ὑποφέρει πολὺ. Ἐνῶ ὁ πλούσιος, ὅσον βλέπει τὴν περιουσίαν του νὰ αὐξάνῃ, τὸσον ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἀπεκνίαν καὶ δὲν αἰσθάνεται καμμίαν ἀπόλαυσιν ἀπὸ τὴν ἑλευθέρην κληρονομίαν. Ἡ κληρονομία τοῦ πτωχοῦ, κὶ ἂν ἀποθάνῃ ἀτεκνός, Ἔ καθὼς δὲν τὴν διεκδικεῖ κανένας διὰ τὴν μηδαινότητά της, μεταδίδεται εἰς τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς του. Ἐνῶ ἡ κληρονομία τοῦ πλουσίου, ποὺ προσελκύει ἀπὸ παντοῦ πολλὰ δλέμματα, οὐκ ἔτι μετὰ τὸν θάνατόν του περιέρχεται εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του. Καὶ συμβαίνουν αὐτὰ, ἐνῶ ἐκεῖνος ζῆ καὶ τὰ βλέπει εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ δι' αὐτὸ ἡ ζωὴ του γίνεται χειρότερη καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον διότι περιμένει ὅτι τὸ ἴδιον θὰ συμβῆ καὶ εἰς τὴν ἰδικήν του περιπτώσιν.

Μά, μήπως ὁ θάνατος δὲν εἶναι κοινός δι' ἄλους; Δὲν συμβαίνουν πρόωροι θάνατοι καὶ εἰς τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς πτωχοὺς; Καὶ μετὰ τὸν θάνατον δὲν ἀπαισιώνεται κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὸ σῶμα καὶ τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, καὶ γίνονται τίφρα καὶ κόνις, καὶ γεννᾷ σκώληκας; Ἦ ἀλλὰ, θὰ εἰπῆς, τὰ ἐντάφια δὲν εἶναι κοινὰ. Καὶ τί τὸ φοβός; Διότι, ὅταν φορτώσῃς τὸν πλούσιον μὲ πολυτελή καὶ χρυσοποίκιλτον στολήν, τίποτε ἄλλο δὲν προκαλεῖ περισσότερο, ὅσον τὸ μῖσος, καὶ ἐντείνει τὴν κατακραυγὴν καὶ ἀνοίγει τὰ στόματα ἄλων ἐναντίον τοῦ νεκροῦ καὶ προκαλεῖ ἀναριθμήτους κατάρτας ἐναντίον του καὶ ἐξάπτει τὴν διαβολὴν σφοδρότεραν καὶ ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν, ἀφοῦ καθένας διαρρηγνύει τὰ ἱμάτιά του καὶ πνίγεται ἀπὸ ἀγανάκτησιν καὶ καταράται τὸν νεκρόν, ὅτι ὅτε καὶ μετὰ τὸν θάνατον δὲν κατενίκησε τὴν μαυρίαν του διὰ τὰ χρήματα. Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο μόνον τὸ φοβερόν, ἀλλὰ ἀνοίγει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν κλεπτῶν. Ἰ "Ὅτε ἡ μεγαλύτερα περιποίησις γίνεται ἀφορμὴ μεγαλύτερας ἀσχημοσύνης εἰς ἄρα του. Πραγματικὰ τὸ πτόμα τοῦ πτωχοῦ δὲν θὰ ἐσκέπτετο κανένας νὰ τὸ ἀπογυμνώσῃ. Διότι ἡ εὐτέλεια τῶν ἱματίων του προφυλάσσει τὴν περιβολὴν τοῦ σώματος. Ἐδῶ κλειθὰ καὶ μοχλοὶ καὶ θύραι καὶ φύλακες καὶ ὄλα εἰσὶν ἀγχεῖστα καὶ μάταια, διότι ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων εἶναι ἐκείνῃ ποὺ ὠθεῖ δούλους ἐπιβιδουταί εἰς αὐτὰς τὰς κα-

κουργίας, νὰ τὰς ἀποτολμοῦν. Ὅτε ἡ μεγαλύτερη τιμὴ ἐπιφέρει μεγαλύτεραν προσβολὴν εἰς τὸν νεκρόν. Καὶ αὐτὸς ποὺ ἐτάφη πτωχικὰ ἀναπαύεται καὶ ἀπολαμβάνει τὴν τιμὴν, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ ἐτάφη μὲ πολυτελεῖ ἐντάφια γυμνώνεται καὶ ἀτιμάζεται. Ἐὰν δὲν ἐγένετο τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ὅτε πάλιν αὐτὸς εἶχε νὰ κερδίῃ τίποτε περισσότερο, Ἐ πλὴν μόνον ὅτι θὰ παραθέσῃ πλουσιώτεραν τράπεζαν εἰς τὸν σκώληκα καὶ ἡ σήψις θὰ γίνῃ περισσώτερα. Πές μου, αὐτὰ εἶναι ἄξια μακαρισμῶν; Καὶ ποῖος εἶναι τὸσον ἄβλιος καὶ ταλαίπωρος, ὅτε νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι δι' αὐτὰ ἀξιοσῆλευτος;

Ὅχι δὲ μόνον εἰς αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ὄλα τὰ ὄλα εἶναι πρὸς ἕνα, ἂν τὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὰ διερευνησωμεν, θὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ πτωχοὶ ὑπερέχουν τῶν πλουσίων κατὰ πολὺ. Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ ἀναλογίζομενοι μὲ ἀκριθείαν καὶ μεταδίδοντες αὐτὰ καὶ εἰς ἄλους τοὺς ἄλλους⁷⁴⁷ Α (διότι λέγει ἐμὲ τὰς ὑποδείξεις σου εἶδε εἰς τὸν σοφὸν ἀφορμὴν διορθώσεώς του καὶ δελτώσεως, καὶ θὰ γίνῃ σοφώτερος καὶ συνετώτερος)⁷⁴⁸ καὶ ἐνθυμούμενοι διαρκῶς τοῦτο, ὅτι δηλ. οἱ πλούσιοι δὲν ἔχουν νὰ κερδίσουν ἀπὸ τὴν χρηματικὴν τους περιουσίαν τίποτε περισσότερο, παρὰ μόνον φροντίδα καὶ ἀγωνία καὶ φόβους καὶ κινδύνους, ἂς μὴ νομιζώμεν ὅτι ὀστεροῦμεν τῶν πλουσίων. Διότι ἂν ἐπαγρυπνώμεν, θὰ πλεονεκτήσωμεν καὶ εἰς τὰ πράγματα ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὄλα τὰ παρόντα. Διότι καὶ χαρὸν καὶ ἀσφάλειαν καὶ ἀγαθὴν δόξαν καὶ σωματικὴν υγείαν καὶ εὐγένειαν ψυχῆς καὶ καλὰς ἐλπίδας καὶ βραδύτητα εἰς τὸ ἁμαρτάνειν, ὄλα αὐτὰ θὰ τὰ εὕρῃς μᾶλλον εἰς τοὺς πτωχοὺς παρὰ εἰς τοὺς πλουσίους. Β Ἄς μὴ γογγύζωμεν λοιπὸν ὡσάν τοὺς ἄφρονες δούλους, ὅτε νὰ κατηγοροῦμεν τὸν Δεσπότην, ἀλλὰ εἰς ὄλα νὰ τὸν εὐχαριστοῦμεν καὶ νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἕνα μόνον πρῶγμα εἶναι φοβερόν, ἡ ἁμαρτία, καὶ ἕνα μόνον εἶναι ἀγαθόν, ἡ δικαιοσύνη. Ἄν λοιπὸν ἔχωμεν ποιήτην διάθεσιν, δὲν θὰ προσβληθῶμεν ὄτε ἀπὸ νόσου, ὄτε ἀπὸ πένιαν, ὄτε ἀπὸ ἀτιμίας, ὄτε ἀπὸ κανέναν ἄλλο ἐξ αὐτῶν, ποὺ θεωροῦνται λυπηρὰ. Ἄλλὰ ἀφοῦ γευθῶμεν τὴν καθαρόν ἀπόλαυσιν ἀπὸ ὄλα, θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα, μαζὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἄμην.

ΟΜΙΛΙΑ*

Α ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΡΑΠΕΙΑΝ ΤΗΣ ΧΑΝΑΝΑΙΑΣ

ΕΞΕΡΑΝΘΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΥΡΟΦΘΗΝ ΤΟΥ ΛΙΘ ΤΗΝ ΕΒΡΙΑΝ.

Ἡ τρικυμία εἶναι μεγάλη, ἀλλὰ δὲν κατάρβωσε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προθυμίαν τῶν προσελθόντων. Οἱ πειρασμοὶ εἶναι πολλοὶ, ἀλλὰ δὲν συνέτριψαν τὸν πόθον σας. Ἡ Ἐκκλησία καταπολεμεῖται ἀκαταπαύστως καὶ νικᾷ, δέχεται τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν τῆς καὶ ὑπερτερεῖ αὐτῶν. Ὅσον οἱ ἄλλοι τὴν ἐπιβουλεύονται, τόσον αὐτὴ δυναμώνει. Καὶ τὰ μὲν κύματα διαλύονται, ἐνῶς ὁ θράχος ἰσχυροτάτα ἀκλόνητος. Τὴν ἡμέραν διδασκαλίαν, τὴν νύκτα ὀλουκτῆται. 488 Α Ἡ ἡμέρα ἀμιλλᾷται πρὸς τὴν νύκτα. Ἐκεῖ γίνονται συνάξεις, καὶ ἐδῶ συνάξεις. Ἡ νύκτα καθιστᾷ τὴν ἀγορὰν ἐκκλησίαν. Καὶ ἡ προθυμία εἶναι σφοδρότερα ἀπὸ τὴν φωτιά. Δὲν ἔχετε ἀνάγκην παρανέσεως καὶ ἐπιδεικνύετε τὴν προθυμίαν σας. Ποῖος δὲν θὰ ἐκπλαγῇ; Ποῖος δὲν θὰ θαυμάσῃ; Ὅχι μόνον δὲν ἔλειψαν οἱ ἰστικοὶ μας, ἀλλὰ προσήλθαν καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν εἶναι ἰστικοὶ μας.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τοὺς πειρασμούς. Ὅπως δηλοῦσθ ἡ βροχὴ ποὺ πῖπτει εἰς τὴν γῆν ζωογονεῖ τὰ σπέρματα, ἔτσι καὶ ὁ πειρασμὸς εἰσέρχόμενος εἰς τὴν ψυχὴν ἐξάπτει τὴν προθυμίαν. Εἶναι λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἡ Ἐκκλησία μένει ἁπτότης, ἢ ὁ θάνατος καὶ οἱ ὀργανωμέναι δυνάμεις τοῦ κακοῦ δὲν θὰ ὑπερισχύσουν καὶ δὲν θὰ κατανικήσουν τὴν Ἐκκλησίαν, ἢ ὅποια θὰ εἶναι αἰώνιος καὶ ἀθάνατος. Β Ὅποιοι πολεμεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, καταστρέφει τὸν ἑαυτόν του, ἐνῶς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἀποεικνύει ἰσχυροτέραν. Ὅποιοι καταπολεμεῖ τὴν Ἐκκλησίαν,

* Ἐξερανθῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μετὰ τὴν ἐπάνωσιν ἐκ τῆς ἐβραίας τοῦ (108).
1. Στὰθ. 16, 18.

τὴν ἰδικὴν του ἰσχὺν καταβάλλει, ἐνῶ καθιστᾷ λαμπρότερον τὸ ἰδικόν μας πρόπαιον. Ὁ Ἰωβ ἦταν καλὸς καὶ πρὸ τοῦ πειρασμοῦ. Μετὰ δμως ἀπὸ αὐτὸν ἐφάνη ἀνώτερος. Δὲν ἦταν τόσον ὠραῖος, ὅταν ἦταν ὀγίης εἰς τὸ σῶμα, ὅσον ἦταν ὠραῖος, ὅταν ἐστεφανώνετο ἀπὸ τὸ πῦρ τῶν πληγῶν του. Ποτὲ μὴ φοβῆθῃς τὸν πειρασμόν, ἐὰν ἔχης τὴν ψυχὴν σου προπτοιμασμένην νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ. Δὲν δάπτει ἡ θλίψις, ἀλλὰ σφρηλατεῖ τὴν ὑπομονήν. Ὅπως ἡ κάμινος δὲν θάπτει τὸν χρυσόν, ἔτσι καὶ ἡ θλίψις δὲν διαδρώνει τὸν γενναῖον. Τί κάμνει τὸν χρυσόν ἡ κάμινος; Τὸν ἀποδίδει καθαρόν. Τί ἐξασφαλίζει ἡ θλίψις εἰς αὐτόν, ποὺ τὴν ὑπομένει; Τὴν ὑπομονήν. Ἐ Τὸν καθίστα ὀψηλόφρονα, ἐκρίθωνει τὴν δδισφορίαν, συγκεντρῶνει τὴν ψυχὴν, καθιστᾷ φρονιμωτέραν τὴν σκέψιν.

Ἐπροκάλεσαν τὸν πειρασμόν, διὰ νὰ ἀπελάσουν τὰ πρόβατα καὶ συνέβη τὸ ἀντίθετον, διότι ὁ πειρασμὸς εἰσῆγαγε τὸν ποιμένα. Εἰς ποῖαν κατάστασιν εὐρίσκειται ἡ ἰδικὴ μας ὑπόθεσις; Εὐδοκίμει καὶ δοξάζεται. Εἰς ποῖαν κατάστασιν εὐδοκῶνται τὰ πράγματα ἐκείνων; Εἰς τὴν καταισχύνῃ. Ποῦ εὐρίσκειται, λοιπόν, ἡ ὑπόθεσις των; Ἀλλὰ οὔτε φαίνονται, κἄν. Περιέρχονται τὴν ἀγορὰν καὶ δὲν βλέπω κανένα. Φύλλα, λοιπόν, ἦσαν καὶ εἰς τὴν πρώτην πνοήν τοῦ ἀνέμου ἔπεσαν κάτω. Ἀχουρα ἦσαν καὶ ἐξανεμίσθησαν καὶ ἐφάνη ὁ σίτος δοιμος. Μόλυβδος ἦταν καὶ ἐλεῖσσε καὶ ἔμεινε ὁ χρυσὸς καθαρὸς. Ποῖος τοὺς καταδικῶκε; Οὐδεὶς. Ἀλλὰ ἔχουν μέσα των τὸν ἐχθρόν. τὴν ἴδιαν τὴν συνειδησίαν των μετὰ τὴν ἁμαρτίαν. Ὁ Γνωρίζου τί ἐπολεῖαν. Διότι καὶ ὁ Κάιν ἤθελε νὰ σφάξῃ τὸν ἀδελφόν του. Ἀλλὰ, ἔταν ἤθελε νὰ τὸν σφάξῃ, ἡ ἐπιθυμία του ἀνέθεσαν. Ὅταν δμως διέπραξε τὸ ἁμαρτήμα, περιήγογετο ὅλην τὴν οἰκουμένην με στεναγμόν καὶ τοῦμον. Αὐτοὶ ἐβῶ, ἄν καὶ δὲν ἐσφάσαν εἰς τὴν πράξιν, ἐσφάσαν δμως μετὰ τὴν θάλασιν των. Ἡ σφαγὴ ἐπροχώρησε εἰς τὸ σμῆμαν ποὺ ἠμπόρεσε νὰ τὴν φάσῃ ἡ πονηρία των. Καὶ ἡ ζωὴ ἐσώθη χάρις εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὰ οὐκ λέγω, διὰ νὰ προετοιμάσω τὴν προθυμίαν σας νὰ μὴ φοβῆται τὸν πειρασμόν. Εἶσαι δούλος; Μὴ φοβῆσαι τὰ κύματα. «Διότι ἐπάνω εἰς τὸν δρόχον τῆς ἀληθινῆς πίστεως ποὺ ὠμολόγησες, γενόμενος μετὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτὴν ὁ πρῶτος λίθος τῆς πνευματικῆς μου οικοδομῆς, θὰ οικοδο-

1. Πρὸβ. Ρομ. 5, 8.
2. Πρὸβ. Γεν. 4, 2-16.

μήσω την 'Εκκλησίαν μου, ὁ θάνατος δὲ καὶ αἱ ἀργαυμῆναι δυνάμεις τοῦ κακοῦ δὲν θὰ ὑπερισχύουν καὶ δὲν θὰ κατανικήσουν τὴν 'Εκκλησίαν»,⁴ λέγει. ἘΟὐ πόλεμοι εἶναι ἄλλοτε ἐξωτερικοί, ἄλλοτε ἐμφύλιοι. Ἄλλὰ κανένας δὲν δύναται νὰ καταποντίσῃ τὸ σκόφος.

⁴³⁴ Α Ἄλλὰ διὰ τὰ μὴ καταναλώσωμεν ὅλον τὸν χρόνον μὲ τὰ ἐγκλήματα ἐκείνων, ἃς τοὺς παραδώσωμεν εἰς τὸν φόβον τῆς συνειδήσεως, ἃς ἀφήσωμεν τὸν δῆμιον νὰ ταλαινίσῃ τὴν ψυχὴν των καὶ τὸν διαλογισμὸν τῶν ἀνοσιῶν ἐπιθυμιῶν των, ἃς τοὺς ἀφήσωμεν νὰ εἶναι φυγάδες, χωρὶς νὰ τοὺς καταδικῆ κανένας, ἃς τοὺς ἀφήσωμεν νὰ εἶναι ἄτιμοι, χωρὶς νὰ τοὺς πολεμῆ κανένας καὶ ἡμεῖς ἃς παραδῶσωμεν τὴν συνήθη μας τράπεζαν. Διότι δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀναλώσωμεν τὸν χρόνον μὲ τὰ ἐγκλήματα τῶν ἐγβρών, καὶ νὰ παραβλέψωμεν τὰ παιδιά, τὰ ὅποια λειώνουν ἀπὸ τὴν πείναν.

Χθὲς, λοιπὸν, μᾶς παρέθεσε τὴν τράπεζαν ὁ Παῦλος, σήμερον ὁ Ματθαῖος.⁵ Χθὲς ὁ σκηνοποιός, σήμερον ὁ τελώνης, Β Χθὲς ὁ δάσφημος, σήμερον ὁ ἄρπαξ. Χθὲς ὁ δίκτης τοῦ χριστιανισμοῦ, σήμερον ὁ πτεροκίτης. Ἄλλο ὁ δάσφημος δὲν ἔμεινε δάσφημος, ἀλλὰ ἔγινε ἀπόστολος. Καὶ ὁ ἄρπαξ δὲν ἔμεινε ἄρπαξ, ἀλλὰ ἔγινε εὐαγγελιστής. Ἀναφέρω καὶ τὴν προηγουμένην κοκκίαν των, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα ἀρετὴν των, διὰ τὰ μᾶθης πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀφέλεια τῆς μετανοίας, διὰ τὰ μὴ ἀπελπισθῆς ποτὲ διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Οἱ διδάσκαλοι μας πρὸ τῆς μετανοίας ἔλαμπαν ἀπὸ τὴν ἁμοστίαν, ἀλλὰ ὕστερον ἔλαμπαν ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην, ὁ τελώνης καὶ ὁ δάσφημος, αἱ κορυφαὶ τῆς κοκκίας. Διότι τί εἶναι τὸ τελώνιον, C Εἶναι ἀρπαγὴ νόμιμος, βία γεμάτη παρηγορίαν, ἀδικία ποῦ ἔχει συνήγορον τὸν νόμον. Ὁ τελώνης εἶναι χειρότερος καὶ ἀπὸ τοὺς ληστές. Τί εἶναι τὸ τελώνιον; Βία ποῦ τὴν ὑπερασπίζει ὁ νόμος καὶ ἔχει δῆμιον τὸν ἱατρὸν. Τὸ ἐνοήσατε αὐτὸ ποῦ εἶπα: Οἱ νόμοι εἶναι ἱστροὶ καὶ γίνονται καὶ δῆμοι. Διότι δὲν θεραπεύουν τὴν πληγὴν, ἀλλὰ τὴν μεγαλύνουν. Τί εἶναι λοιπὸν τὸ τελώνιον; Ἀναίσχυτος ἁμαρτία, ἀπροφάσιτος ἀρπαγὴ, χειρότερα καὶ ἀπὸ τὴν ληστείαν. Διότι ὁ ληστής ἐπὶ τέλους ἐντρέπεται ποῦ κλέπτει

4. Ματθ. 10, 18.

5. Ὁ βλ. λέξ., δηλαδὴ, τὸ θέμα τῆς ἑμιλίας τοῦ ἐπὶ τοῦ εὐαγγέλιου τοῦ Ματθαίου, ἐνῶ κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἶχεν ὀφείλῃς ἐπὶ θέματος ληψθέντος ἐκ τῆς τῶν ἱεροκόλων τοῦ Παύλου.

ἐνῶ αὐτὸς καμαρώνει ποῦ ἄρπαξ.

Ἄλλὰ αὐτὸς ὁ τελώνης ἔγινε μονομιάς εὐαγγελιστής. Πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον; D Ἐάν ἐφυγε, δηλαδὴ, ἀπὸ ἐκεῖ καὶ διεβασε πησίον τῆς λιμνῆς, εἶδεν ὁ Ἰησοῦς ἓνα ἄνθρωπον, ποῦ ἐκάθητο εἰς τὴν τράπεζαν τῆς εἰσπρατικῆς τῶν φόρων καὶ ὁ ὅποιος τώρα ὀνομάζεται Ματθαῖος. Καὶ εἰς τὸν τελώνην αὐτὸν λέγει ὁ Ἰησοῦς: «Ἀκολουθεῖ μες.» Πόσον μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ λόγου! Εἰσήλθε τὸ ἀγγιστρον καὶ ἔκαμε στρατιωτὴν τῶν αἰχμάλωτων, τὸν πηλὸν, τὸν μετέβαλεν εἰς χρυσόν. Εἰσήλθεν τὸ ἀγγιστρον. Καὶ ἐκεῖνος ἐσπώθη καὶ τὸν ἠκολούθησε. Ἐύρισκετο εἰς τὸν θυθὸν τῆς κοκκίας καὶ ἀνεθῆ εἰς τὴν ὄψιν τῆς ἀρετῆς. Κανένας, λοιπὸν, ἀγαπητοί μου, νὰ μὴ ἀπελπίζεται διὰ τὴν σωτηρίαν του. Ἡ πονηρία δὲν εἶναι ἐμφυτον κακόν. Ἐχομεν τιμηθῆ μὲ ἐλευθερίαν βούλησιν. Εἶσαι τελώνης; Δύνασαι νὰ γίνῃς εὐαγγελιστής. Εἶσαι δάσφημος; Δύνασαι νὰ γίνῃς ἀπόστολος. Εἶσαι ληστής; Δύνασαι νὰ λεηλατήσῃς τὸν παράδεισον. Εἶσαι μάγος; Δύνασαι νὰ λεηλατήσῃς τὸν Δεσποτὴν. Ε Δὲν ὑπάρχει κακία ποῦ νὰ μὴ καταλύεται μὲ τὴν μετάνοιαν. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἐξέλεξε τὰς κορυφὰς τῆς πονηρίας, διὰ τὰ μὴ ὑπάρξῃ εἰς τὸ τέλος καμμία ὑπεφυγὴ διὰ κανένα.

Μὴ μοῦ λέγῃς ἐχάθηκα καὶ τί μοῦ μένει πλέον νὰ κάμω; Μὴ μοῦ λέγῃς ἡμάρτησα καὶ τώρα τί νὰ κάμω; Ἐχεις ἱατρὸν ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, ἔχεις ἱατρὸν ποῦ κικὰ τὴν φύσιν τῆς νόσου, ἔχεις ἱατρὸν ποῦ θεραπεύει μὲ νεῦμα, ἔχεις ἱατρὸν ποῦ διορθώνει τὸ πρᾶγμα μὲ τὴν θέλησιν, ἱατρὸν ποῦ καὶ δύναται καὶ θέλει νὰ εἰρῆς τὴν ὀργὴν σου. Ἐνῶ δὲν ἦσους πιστός, σὲ ἔφερεν εἰς τὴν πίστιν. Ὅταν εἶσαι πιστός καὶ διοστράφης, πολὺ περισσότερο θὰ δινηθῆ νὰ σὲ διορθώσῃ. ⁴³⁵ Α Δὲν ἤκουσας πῶς κάποτε ἔλαβε χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον; Πῶς τὸ χῶμα τὸ ἔκαμε σάρκα; Πῶς τὸ ἔκαμε νεῦρα; Πῶς ὄστα; Πῶς ὄστρον; Πῶς φλέβας; Πῶς ῥίνας; Πῶς ὀφθαλμούς; Πῶς δάκρυα; Πῶς φέρον; Πῶς ἔκαμε δὸς τὰ ἄλλα; Τὸ ὑποκείμενον ἦτον γῆ, μία οὐσία. Καὶ εἰσήλθεν ἡ τέχνη καὶ ἔδωσε ὄλον τὴν ποικίλιαν τῆς δημιουργίας. Μήπως ἡμπορεῖς νὰ εἰπῇς τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὅποιον ἐδημιουργήσῃς; Ἐστὶ δὲν ἡμπορεῖς νὰ ἐκωσῇς καὶ τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον ἐξαλείφονται αἱ ἁμαρτίαι. Διότι, ἐάν ἡ φωτιὰ, ποῦ πίπτει εἰς τὰς ἀκάνθας, τὰς κα-

6. Ματθ. 9, 9.

τακαίη, ἢ πολὺ περισσότερο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀρ-
νίξει ἀπὸ τὴν ρίζαν τὰ πλημμελήματά μας καὶ τὸν ἀμαρ-
τωλὸν τὸν καθιστᾷ ὄμοιον μὲ τὸν ἀναμάρτητον. Μὴ ζη-
τῆς, λοιπὸν, νὰ μάθῃς τὸν τρόπον, μὴ ἀνερευθῆς μὲ περι-
έργειαν τὸ γινόμενον, ἀλλὰ πιστεῦε εἰς τὸ θαῦμα. Ἐπρα-
ξα, λέγει, πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτήματα. Καὶ ποίος εἶ-
ναι ἀναμάρτητος; Ἄλλ' ἐγώ, λέγει, ἐπραξα θαυτάτα ἁ-
μαρτήματα καὶ μεγάλα ποῦ ὑπερβαίνουν τὰς ἁμαρτίας
ἄλων τῶν ἀνθρώπων. Ἰοῦ ἀρκεῖ πρὸς θύσιν τοῦτο μόνον
«Λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, διὰ νὰ δικαιώθῃς».⁷
Συνειδητοποίησε τὴν ἁμαρτίαν σου καὶ αὐτὸ θὰ γίνῃ ἄρ-
χὴ τῆς διορθώσεως. Σκυθρώπασε, γίνε κατηφής, χύσε δά-
κρυα. Μήπως ἡ πόρνη ἔχυνε τίποτε ἄλλο; Ὁ τίποτε ἄλ-
λο, ἐκτός ἀπὸ δάκρυα καὶ μετάνοιαν. Ἐλαβε δὴγὸν τὴν
μετάνοιαν καὶ προσῆλθεν εἰς τὴν πηγὴν.

Ἄς ἀκούσωμεν τώρα τί λέγει ὁ τελώνης καὶ εὐαγ-
γελιστής: «Καὶ ἀφοῦ ἐβγήκε ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὁ Ἰη-
σοῦς, ἀνεχώρησε πρὸς τὰ μέρη τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶ-
νος. Καὶ ἰδοὺ μία γυναῖκα».⁸ Θαυμάζει ὁ εὐαγγελιστής:
«Ἰδοὺ μία γυναῖκα», τὸ παλαιὸν ἄπλυν τοῦ διαβόλου, αὐ-
τὴ ποῦ μὲ ἐξέβαλε ἀπὸ τὸν Παράδεισον, ἡ μητέρα τῆς
ἁμαρτίας, ὁ πρῶτος παραβάτης τῆς ἐντολῆς. Ἡ ἴδια ἐ-
κείνη γυναῖκα ἔρχεται, ἡ ἴδια φύσις. Πρωτοφανὲς καὶ πα-
ράδοξον θαῦμα. Οἱ Ἰουδαῖοι φεύγουν καὶ ἡ γυναῖκα τοῦς
καταδιώκει: Ὁ «Καὶ ἰδοὺ μία γυναῖκα Χαναναία, ποῦ ἐ-
βγήκεν ἀπὸ τὰ σύνορα ἐκεῖνα, ἐφώναξε δυνατὰ πρὸς αὐ-
τὸν καὶ ἔλεγε: Ἐλέησόν με, Κύριε, ἔνδοξε ἀπόγονε τοῦ
Δαυὶδ».⁹ Ἡ γυναῖκα γίνεται εὐαγγελίστρια καὶ ὁμολογεῖ
καὶ τὴν θεότητα καὶ τὴν ἐνανθρώπιον. Μὲ τὸ «Κύριε» δη-
λώνει τὴν θεοποιεῖαν, μὲ τὸ «Υἱὲ Δαυὶδ», τὴν ἐνσάρκω-
σιν. «Ἐλέησόν με». Κοίταξε ψυχὴν φιλοσοφημένην. «Ἐλέ-
ησόν με». Δὲν ἔχω συνείδησιν, ὅτι ἐπραξα ἐναρτέους πρά-
ξεις, δὲν ἔχω τὴν παρησίαν τοῦ ἐναρτέου θίου. Καταφύ-
γω εἰς τὴν εὐσπλαχνίαν, τὸν κοινὸν λιμένα ἄλων τῶν ἁ-
μαρτωλῶν. Καταφεύγω εἰς τὴν εὐσπλαχνίαν ὅπου δὲν ὑ-
πάρχει δικαστήριον, ὅπου ἡ σωτηρία εἶναι ἄνευ ἀνακρί-
σεως. Καίτοι, λοιπὸν, ἦταν τόσον πονηρὰ καὶ ἀμαρτωλὴ,
ἐτόλμησε νὰ προσέλθῃ. Καὶ κοίταξε φιλοσοφημένην σκέ-
ψιν γυναῖκός, ἢ Δὲν παρακαλεῖ τὸν Ἰακώβον, δὲν ἰκετεύει
τὸν Ἰωάννην, δὲν προσέρχεται εἰς τὸν Πέτρον, καὶ δὲν

7. Ἰωάν. 48, 26.
8. Ματθ. 16, 21.
9. Ματθ. 15, 22.

διέσχισε τὸν χορὸν τῶν ἀποστόλων. Δὲν ἔχω ἀνάγκην
μεσοῦ, ἀλλὰ μὲ συνήγορον τὴν μετάνοιαν, προσέρχομαι
εἰς τὴν ἴδιαν τὴν πηγὴν. Διὰ τοῦτο κατέβη καὶ διὰ τοῦτο
ἐσαρκώθη, διὰ νὰ τοῦ ἐμιλήσω καὶ ἐγώ. Ἄνω τὰ Χερου-
θιμ τὸν τρέμουν καὶ ἐδῶ κάτω μία πόρνη συζητεῖ μαζί
του. «Ἐλέησόν με».

Ἀπὴ ἡ φράσις καὶ εὐρίσκει ἀγανὲς πέλαιος σωτη-
ρίας. «Ἐλέησόν με». Διὰ τοῦτο ἦλθε, διὰ τοῦτο περι-
βλήθη σάρκα, διὰ τοῦτο ἔγινε αὐτὸ ποῦ εἶμαι καὶ ἐγώ.
Ἄνω ὑπάρχει τρόμος, καὶ ἐδῶ κάτω παρησία. «Ἐλέ-
ησόν με», δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ μεσίτην, «ἐλέησόν με». Τι-
νος πράγματος ἔχεις ἀνάγκην; Εὐσπλαχνίαν ζητῶ. Τί ἐ-
παθεῖς; ¹⁰ Ἄ «Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον
καὶ ὑποφέρει φρικτὰ». ¹¹ Ἡ φύσις βασανίζεται καὶ γυμνάζε-
ται ἡ συμπάθεια. Καὶ ἐξῆλθε νὰ ὑπεροπσιῇ τὴν θυγατέ-
ρα της. Δὲν φέρε τὴν ἀσθενή, ἀλλὰ φέρε τὴν πίστιν. Θε-
ός εἶναι καὶ τὰ βλέπει ὅλα. «Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται
ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὑποφέρει φρικτὰ». Βαρὺ τὸ πένθος. Τὸ
κέντρον τῆς φύσεως διέσχισε τὴν μήτραν καὶ εἰς τὰ σπλά-
γχα εἰσῆλθεν ἡ τρικυμία. Τί νὰ κάμω; Χάνομαι. Καὶ διατί
δὲν λέγει «ἐλέησον τὴν θυγατέρα μου», ἀλλὰ λέγει «ἐλέη-
σόν με»: Ἐ εἶναι δὲν ἔχει ἐπίγνωσιν τῆς νόσου, δὲν γνωρι-
ζει τί παθαίνει, δὲν ἔχει συνείδησιν τοῦ πόνου, ἢ τὸ «ἀ-
νώδυνον» ἢ μάλλον τὸ «ἀναισθητόν» ἀποτελεῖ εἰς αὐτὴν
ἓνα παραπέτασμα τῆς συμφορᾶς της. Ἐλέησον ἐμέ, ποῦ
εἶμαι μάρτυς τῶν καθημερινῶν κακῶν. Ἐγὼ εἰς τὴν οἰκίαν
μου θέατρον τῆς συμφορᾶς. Ποῦ νὰ ἀπέλθω; Εἰς τὴν ἔρη-
μον; Ἄλλὰ δὲν τολμῶ νὰ τὴν ἀφῶμαι μόνην. Νὰ μείνω εἰς
τὴν οἰκίαν; Ἄλλὰ εὐρίσκω μέσα τὸν ἐχθρὸν, τὰ κύματα
εἰς τὸν λιμένα, τὸ θέατρον τῆς συμφορᾶς. Πῶς νὰ τὴν ὀ-
νομάσω; Νεκρὸν; Ἄλλὰ κινεῖται. Ζωντανήν; Ἄλλὰ δὲν
ἔχει ἐπίγνωσιν τοῦ τί κάμνει. Δὲν δύναμαι νὰ εὐρῶ βου-
μα, ποῦ νὰ ἐκφράξω τὸ πάθος της. «ἐλέησόν με». Ὁ Ἐάν
εἶχεν ἀποθάνει ἡ θυγατέρα μου, δὲν θὰ ὑπέφερα ὅλα αὐ-
τά. Θὰ εἶχα παραδώσει τὸ σῶμα της εἰς τοὺς κόλπους τῆς
γῆς καὶ μὲ τὸν καιρὸν θὰ ἐπήγοτο ἡ λήθη καὶ ἡ πληγὴ
θὰ ἐθεραπεύετο. Τώρα ἔχω ἓνα νεκρὸν, τὸν ὅποιον ἀναγ-
κάζομαι νὰ βλέπω συνεχῶς, νὰ σοῦ διαμωρίζω τὴν πληγὴν
καὶ νὰ ἐπαυξάνω τὸν πόνον. Πῶς νὰ ἴδω τοὺς ὀφθαλμούς
της ποῦ ἀλλοιωρίζουν; Τὰς χεῖρας της νὰ σουσφιγγύνται;
Τοὺς πλοκάμους της νὰ λωάνται; Ἄφρον νὰ προβάλλῃ

10. Ματθ. 16, 22.

ἀπὸ τὸ στόμα τῆς· τὸν θασανιοτὴν τῆς νὰ εἶναι μέσα καὶ νὰ μὴ φαίνεται· ἰὸν μαστιγωτὴν που δὲν φαίνεται, ἐνῶ φαίνονται αἱ μαστίγιες· ἰσταμαί θεατῆς τῶν ἑσων κακῶν, ἐνῶ ἡ φύσις με κεντᾷ. «Ἐλεῆσον με». Μεγάλη ἡ τρικυμία. Ἰατρικαί, καὶ φουός. Ἰατρικαί τῆς φυσικῆς καὶ φουός τοῦ δαιμονίου. Δὲν δύναμαι νὰ τὴν πληρώσω ὅστε νὰ τὴν συγκρατήσω. 11) Με αἰσι τὸ μαρτυριὸν τῆς, ἀλλὰ με ἀπωθεῖ ο φουός. «Ἐλεῆσον με».

Ἰπροσεχε ν' ἀντιληφθῆς τὴν ὀρθοφροσύνην τῆς γυναικός. Δὲν προσέφευγεν εἰς τοὺς μάγους, δὲν ἐκάλεσε μάντιεις, δὲν ἔκαμε «φυλαχτά», δὲν ἐπληρώσε γυναίκας μαγανευτριῶν, αὐτὰς που γοητεύουν τοὺς δαίμονας καὶ ἐπιδεικνύουν τὴν πληγὴν. Ἀλλὰ ἄφησε τὸ ἐργαστήριον τοῦ διαβόλου καὶ ἔρχεται εἰς τὸν Σωτῆρα τῶν ἰδικῶν μας ψυχῶν. «Ἐλεῆσον με. Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὑποφέρει φρικτά». Ὅσοι εἰσαθε πατερες, γνωρίζετε τὸ θάσανόν τῆς. Βοηθήσατέ με εἰς τὸν λόγον, ὅσαι εἰσαθε μητέρες. Δὲν δύναμαι νὰ ἐκφράσω τὴν τρικυμίαν, που ὑπέμεινε αὐτὴ ἡ γυναικοῦλα. «Ἐλεῆσον με. Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὑποφέρει φρικτά». Εἶδες τὴν ὀρθοφροσύνην τῆς γυναικός; Εἶδες τὴν καρτερίαν; Τὴν ἀνδρείαν; Τὴν ὑπομονήν; «Αὐὸς ὅς, ὅμως δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτὴν ὅστε λέξιν». Ἐπάρροδα ράγματα. Ἡ γυναικα παρακαλεῖ, κτετεύει, κλαίει διὰ τὴν συμφορὰν τῆς, καὶ ὁ φιλάνθρωπος δὲν ἀπαντᾷ. Ὁ ἄγιος σιωπᾷ, ἡ πηγὴ κλεισται, ὁ ἱατρὸς δὲν προσφέρει τὰ φάρμακα. Που εἶναι τὸ καινοφανές καὶ παράδοξον; Εἰς ἄλλους πρέχεις καὶ αὐτὴν ἡ ὅποια προστρέχει τὴν ἀποδιώκει; Ἀλλὰ πρόσεχε διὰ νὰ ἴδῃς τὴν μεθοβολογίαν τοῦ ἱατροῦ. «Αὐτὸς ὅμως δὲν ἐξήτησε τοὺς λόγους, ἀλλὰ ἐμελέτα τὰ μυστικά τῆς ψυχῆς τῆς». «Αὐτὸς ὅμως δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτὴν ὅστε λέξιν». Καὶ τί ἔκαναν οἱ μαθηταί; 12) Ἐπειδὴ ἡ γυναικα δὲν ἔλαβε ἀπάντησιν, τὸν ἐπληρώσαν καὶ τοῦ εἶπαν: «Κάμε τῆς αὐτὸ που ζητεῖ διὰ νὰ φύγη, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας». 13) Ἀλλὰ σὺ ἀκούεις τὴν ἐξωτερικὴν κραυγὴν, ἐγὼ δὲ μὴ τῆς ἐσωτερικῆν. Μεγάλη εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ στόματος, ἀλλὰ μεγαλύτερη εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ψυχῆς. «Κάμε τῆς αὐτὸ που ζητεῖ διὰ νὰ φύγη, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας». Ἄλλος ὅμως εὐαγγελιστῆς λέγει «ἐμπροσθεν ἡμῶν».

11. Ματθ. 15, 28.
12. Ματθ. 15, 28.

Τὰ λεγόμενα εἶναι ἀντίθετα, ἀλλὰ δὲν εἶναι ψευδῆ. Διότι τὰ ἔκαμε καὶ τὰ εἶπε. Διότι εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφώνησε ὀπισθεν αὐτῶν. Ὅταν ὅμως δὲν ἔλαβε ἀπάντησιν, ἤλθεν ἐμπροσθεν αὐτῶν, ὅπως ὁ κύων που γλύφει τοὺς πόδας τοῦ κυρίου του. «Κάμε τῆς αὐτὸ που ζητεῖ διὰ νὰ φύγη». Ἐστῆσε γύρω μας θέατρα, συγκέντρωσε πλῆθος. Ἐκεῖνοι ἔβλεπαν τὸν ἀνθρώπινον πόνον, ἐνῶ ὁ Κύριος ἔβλεπε τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς γυναικός. 14) «Κάμε τῆς αὐτὸ που ζητεῖ διὰ νὰ φύγη, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας». Τί εἶπε λοιπὸν ὁ Χριστός; «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλικοῦ γένους». 15) Ὅταν ἀπεκρίθη, ἐμεγάλωσε τὴν πληγὴν τῆς. Διότι ἦτο ἱατρὸς, ὁ ὅποιος ἔκαμε τομὴν, ὄχι διὰ νὰ διαχωρίσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ συνενώσῃ.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, ὅς παρακαλᾷ νὰ δώσετε μεγάλην προσοχὴν καὶ νὰ συγκεντρώσετε τὴν σκέψιν σας εἰς αὐτὰ που θὰ πῶ. Διότι εἶναι βαθὺ τὸ ζήτημα που θέλω νὰ ἀνερευνησῶ. «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλικοῦ γένους». 16) Αὐτὸ εἶναι ὄλον; Δι' αὐτὸ ἔβλεπε ἀνθρώπων, ἔλαβε σάρκα, μετῆλθε τόσας μεθόδους, διὰ νὰ σώσῃς μὴν γυνίαν, καὶ αὐτὴν εὐρισκαμένην εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας; Καὶ ὅλη ἡ οἰκουμένη θὰ μείνῃ ἐρημος; Ὁ Σκύθαι, οἱ Θασάκες, οἱ Ἰνδοί, οἱ Μαῦροι, οἱ Κίλικες, οἱ Καππαδόκαι, οἱ Σύσοι, οἱ Φοίνικες, ὅλη ἡ ὀφθαλμία; Μόνον διὰ τοὺς Ἰουδαίους ἤλθε καὶ τοὺς εἰδωλολάτρους τοὺς ἀφῆκε εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν; Καὶ ἀφῆκε τὴν κνίσαν; Ἀφῆκε τὸν καπνόν; Ἀφῆκε νὰ ὀδοῖται ὁ Πατὴρ σου; Νὰ προσκυνῶνται εἰδωλά; Νὰ λατρεύωνται δαίμονες; Καὶ ὅμως οἱ προφῆται δὲν λέγουν αὐτὰ, ἀλλὰ ὁ ἀνθρώπινος πόνος σου τί λέγει; «Ζήτησε ἐλεύθερα ἀπὸ μένα μὲ τὸ θάρρος τῆς υἱότητος δι' ἡμέρας καὶ ἐγὼ θὰ δώσω ὡς κληρονομίαν σου ὅλα τὰ ἔθνη καὶ θὰ θέσω ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον Ἐουσίαν σου ὅλην τὴν γῆν μέχρι τῶν περσῶν αὐτῆς». 17) Καὶ ὁ Ἰσραὴλ καὶ εἶπε τὰ σερραφεῖμ λέγει: «Καὶ θὰ εἶναι τὸ νῦνος τοῦ Ἰεσσαί καὶ αὐτὸς που θὰ ἀναστηθῇ θὰ ἐξουσιάζῃ τὰ ἔθνη καὶ οἱ λαοὶ θὰ στηρίξουν τὰς ἑπιπέδας των εἰς αὐτόν». 18) Καὶ ὁ Ἰσραὴλ λέγει: «Δὲν θὰ λείψῃ ἀρχὸν ἀπὸ τὴν οὐλὴν τοῦ Ἰούδα καὶ ἀρχηγὸς ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους του, μέχρις ὅτου

18. Ματθ. 15, 24.
14. Ἐβ' ἀνω.
15. Ματθ. 2, 8.
16. Ἰσαΐ. 11, 10.

Ελθη εκείνος, εἰς τὰ χέρια τοῦ ὁποίου ἀπόκεινται: αἱ ἐξουσίαι. Αὐτός θὰ εἶναι ἡ ἐλπίς καὶ ἡ προμονὴ τῶν λαῶν, ὁ Μωσοῖα». ¹⁷ Καὶ ὁ Μαλαχίας: «Διότι ἐξ αἰτίας ἰδικῆς σας θὰ κλεισθοῦν αἱ χαλκαὶ πύλαι καὶ δὲν θὰ ἀλλάξουν τὴν πρόθεσίν μου, διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν θὰ δοξάζεται τὸ ὄνομά μου μεταξὺ τῶν ἔθνων καὶ εἰς κάθε τόπον θὰ προσφέρεται θυμίαμα εἰς τὸν Κύριον καὶ θυσία καθαρὰ». ¹⁸ Ἐπίσης ὁ Δαυὶδ: «Ὅλα τὰ ἔθνη χειροκροτήσατε. Ζητωκραυγᾶσατε καὶ ἀλαλάξατε πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ μὲ φωνὴν μεγάλης χαρᾶς. Διότι ὁ Κύριος εἶμαι ὁ Ὑψιστος Θεός, φοδερός, μέγας βασιλεὺς ὀλοκλήρου τῆς οἰκουμένης. Ἐτίμησεν ὁ Θεός καὶ ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν μέσῳ ἀλαλαγμῶν, ἐνῶ αἱ σάλπιγγες ἀντηχοῦσαν θριαμβευτικὰ θούρια». ¹⁹ Ἐ Καὶ ἄλλος: «Χαρήτε λαοὶ μαζί μὲ τὸν λαόν τοῦ Θεοῦ». ²⁰

Καὶ αὐὸ ἴδιος, ὅταν ἦλθες δὲν ἐκάλεσε ἀμέσως τοὺς μάγους, τὴν ἀκρόπολιν τῶν εἰδωλολατρῶν: Τὴν τυραννίαν τοῦ διαβόλου: Δὲν κατέβη καὶ τοὺς ἱκανοὺς προφήτας: Σὺ τοὺς ἀποκαλεῖς μάγους. Οἱ προφῆται ὀμιλοῦν περὶ ἔθνων. «Λοιπὸν ὑπάγετε καὶ κάμτε μαθητὰς σας διὰ τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.» ²¹ Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ ἀβλία αὐτῆ καὶ ταλαίπωρος καὶ σὲ πορεκάει διὰ τὴν θυγατέρα τῆς, καὶ σὲ κέλευε νὰ θέσῃ τέμα εἰς τὴν συμφωγάνην μου, τότε λέγει: «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαίμια πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους.» ²² καὶ ὅταν προσῆλθεν ὁ ἐκατόνταρχος, τοῦ λέγει: «Θὰ ἐλθῶ ἐγὼ εἰς τὸ σπῆτι σου καὶ θὰ τὸν θρασπεύσω.» ²³ Ὅταν ὁ ληστής παρακαλῆ, τοῦ λέγει: «Σήμερον ἀπὸ τὴν στιγμήν ποῦ θὰ ἀποθάνωμεν, θὰ εἶσαι μαζί μου εἰς τὸν Παράδεισον.» ²⁴ Ὅταν σὲ πορεκάει ὁ παραλυτικός, τοῦ εἶπε: «Σήμερον ἄρθος, πάρε τὴν κλίνην σου καὶ πήγαινε.» ²⁵ Ὅταν ὁ Λάζαρος, εἶπε: «Λάζαρε, ἔθγα ἔθω» ²⁶ καὶ ἐβγήκε, ἐνῶ ἦταν ἡ τετάρτη ἡμέρα ἀπὸ τοῦ θανάτου του.

17. Γεν. 49, 10.
18. Μαλαχ. 1, 10 καὶ 11.
19. Ψαλμ. 46, 2, 3, 6.
20. Δευτερον. 32, 43.
21. Ματθ. 28, 19.
22. Ματθ. 15, 24.
23. Ματθ. 8, 7.
24. Λουκ. 23, 43.
25. Ματθ. 9, 6.
26. Ἰωάν. 11, 43.

Λεπρούς καθαρῖζει, νεκροὺς ἀνασταίνει, παραλυτικὸν τὸν σπερέωνεῖς εἰς τοὺς πόδας του, τυφλοὺς θεραπεύει, ληστὰς σώζει, πόρνην τὴν κάμνει σωφρονικότεραν καὶ ἀπὸ παρθένον, καὶ εἰς αὐτὴν δὲν ἀπαντᾷ τίποτε; ἢ Τί καινοφανές εἶναι αὐτό; Τί ἐκπληκτικόν; Τί παράδοξον;

Προσέχετε, λοιπὸν, διὰ νὰ κατανοήσητε τὴν ἀνδρείαν τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ Κυρίου τὴν σοφίαν καὶ πρόνοιαν, διὰ νὰ ἐνοσησητε μίαν θραδύτητα, ποῦ ἔφερε κέρδος καὶ μίαν ἀρνησίαν ποῦ παρῆχε πλοῦτον. Ὅστε καὶ, ἐν προσευχῆς διὰ κάτι καὶ δὲν τὸ λάθης, νὰ μὴ παύσης ποτὲ νὰ προσεύχῃσαι. Δώσε, λοιπὸν, μεγαλυτέραν προσοχήν. Ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπηλλάγησαν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν Αἰγυπτίων καὶ, ἀφοῦ ἀπέφυγαν τὰ δεσμὰ τοῦ Φαραῶ, ἐβάδιζαν εἰς τὴν ἐρημίον καὶ ἐπρόκειτο νὰ εἰσελθοῦν εἰς τὴν χώραν τῶν Χαναανίων, ἀνθρώπων εἰδωλολατρῶν καὶ ἀσεβῶν, Ἐ οἱ ὅποιοι ἐπροσκυνοῦσαν λίθους, ἐλάτρευαν ξύλα, ἐδεικνυον μεγάλην ἀσέβειαν, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός τὸν ἀκόλουθον νόμον, λέγων: Νὰ μὴ λάθης γαμβροὺς ἀπὸ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ νὰ μὴ βώσης τὴν θυγατέρα σου νόμῳν εἰς αὐτοὺς. ²⁷ Δὲν θὰ λάθης ἀπὸ αὐτοὺς χρυσὸν οὔτε θὰ παρακαθήσῃς εἰς τὴν ἴδιαν τράπεζαν μὲ αὐτοὺς οὔτε θὰ ἐλθῃς εἰς ἐπικοινωνίαν οὔτε ἄλλην σχέσιν θὰ ἔχῃς μὲ αὐτοὺς, διότι εἶναι παράνομα τὰ ἔθνη αὐτὰ, εἰς τὰ ὁποῖα σὲ εἰσάγω διὰ νὰ γίνῃς κληρονόμος αὐτῶν. ²⁸ Αὐτὴν περίπτωσιν τὴν ἐντολήν εἶδε εἰς αὐτοὺς ὁ νόμος. Νὰ μὴ ἀγοράσῃς, νὰ μὴ πωλήσῃς, νὰ μὴ ἐλθῃς εἰς γάμον μὲ αὐτοὺς, νὰ μὴ συνάφῃς συμβόλαια, ἀλλὰ νὰ μείνῃς εἰς τὰ ἦθη σου χωρισμένος ἀπὸ αὐτοὺς, ἂν καὶ θὰ κατοικῇς πλησίον των. ²⁹ Νὰ μὴ ἔχῃς τίποτε κοινόν μὲ αὐτοὺς, καμμίαν συναλλαγὴν, οὔτε πωλήσεις, οὔτε ἀγοράς, νὰ μὴ δίδῃτε οὔτε τοὺς υἱοὺς οὔτε τὰς θυγατέρας σας εἰς γάμον μὲ αὐτοὺς, ὥστε ἡ ἀνάγκη τῆς συγγενείας νὰ μὴ σὲ ἐξωθήσῃ νὰ ὀλισθήσῃς εἰς τὴν ἀσέβειαν, αἱ δοσοληψίαι: νὰ μὴ σὲ καταστήσῃς φίλον μὲ αὐτοὺς, οὔτε τὴν θυγατέρα, οὔτε τὸν υἱόν, οὔτε κανένα ἄλλο σχετικόν. ³⁰ Ἀλλὰ μείνε μόνος σου μὲ τὰ ἴδικά σου ἦθη. Ἐχεις γλώσσαν ποῦ σὲ διαχωρίζει καὶ νόμιον ἰδικόν σου, τὸν ὁποῖον σοῦ ἔδωσα. Διὰ τοῦτο ὁ νόμος λέγεται

27. Δευτ. 7, 2.

28. Ἠερ. 2. Δευτερον. 7, 3. Ἠερ. 23, 24.

καὶ φραγμός. Ὅπως ὁ ἀμπελὼν περιβάλλεται ἀπὸ φράκτην, ἔτσι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι εἶναι περιφραγμένοι ἀπὸ τὸν νόμον, διὰ τὴν μὴ τὸν παραδοῦν καὶ ἀναμιχθῆν μετὰ τοὺς Χαναναίους. Ἐ Διότι ἐπεκράτουν μεταξύ αὐτῶν παράνομοι ἐπιμιξίαι, οἱ νόμοι τῆς ἀνθρώπινης φύσεως εἶχαν ἐκφυλισθῆ, εἰδῶλα ἐπροσκουούτο, ζῦλα ἐλατρεύοντο, ὁ Θεὸς ὑβρίζετο, τὰ τέκνα ἐσφαγιάζοντο, οἱ πατέρες ἐχλευάζοντο, αἱ μητέρες ἠτιμάζοντο, τὰ πάντα εἶχαν ἀλαστροῦν, τὰ πάντα εἶχαν ἀνατραπῆ. Ἐξῶν μίαν ζωὴν δαιμόνων. Διὰ τοῦτο δὲν εἶχαν καμμίαν συναλλαγὴν μετὰ αὐτοὺς, οὐτε συμβόλαια, οὐτε πωλήσεις. Ἀλλὰ ὁ νόμος ποῦ ὄριζε ἀσπληγῶς ποινὰς διὰ τοὺς παραβάτας, ἀπηγόρευε τοὺς γάμους μεταξύ των, τὰ συμβόλαια, τὰς ἐπιμιξίας. Δὲν εἶχαν τίποτε κοινὸν μετὰ ἐκείνους. Ἦταν, λοιπὸν, ἀπηγορευμένοι ἀπὸ τὸν νόμον νὰ συναλλάσσονται μετὰ τοὺς Χαναναίους ἢ νὰ τοὺς δώσουν χρυσὸν ἢ ἄλλο παρόμοιον, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ ἡ φίλια ἀφορμὴ ἀσεβείας. Ὁ νόμος ἐπέιχε θεῖον φράκτου. 19 A «Ἐφύτευσα», λέγει, «ἀμπελῶνα καὶ τὸν περίεθαλα με φράκτην», 20 δηλαδὴ μετὰ τὸν νόμον, ὅχι φράκτην ἀπὸ ἀκάνθας, ἀλλὰ ἀπὸ ἐντολάς, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀχώρῳε καὶ τοὺς διεχώριζε.

Καταραμένοι, λοιπὸν, οἱ Χαναναῖοι, βδελυροί, ἀσεβεῖς, μιᾶροι, ἀκάθαρτοι. Δι' αὐτὸ τοῦ λοιποῦ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἠνεύχοντο οὐτε νὰ τοὺς ἀκούσουν προδύντες τὸν νόμον αὐτῶν. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἦταν ἀπὸ τοὺς Χαναναίους (διότι λέγει: «Ἰδοὺ μία γυναῖκα Χαναναία, ποῦ ἐβγήκεν ἀπὸ τὰ σύνορα ἐκεῖνα»), 21 ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὴ ἡ γυναῖκα ἦταν ἀπὸ τοὺς Χαναναίους καὶ ἐπλήρωσε τὸν Χριστόν, διὰ τοῦτο ἔλεγε: «Ποῖος ἀπὸ σᾶς ἠμπορεῖ ἐξετάξω καὶ ἐλέγξω τὴν ζωὴν μου ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὤπτεσα ἔστω καὶ εἰς κάποιαν παραμικρὰν ἁμαρτίαν;» 22 Μήπως παρέβην τὸν νόμον; Διότι ἐπειδὴ ἦταν ἄνθρωπος, ἥκει ἀνθρώπινα καθήκοντα.

Β Προσέξατε, λοιπὸν, περισσότερο τὸν λόγον. Ἐπειδὴ ἡ γυναῖκα ἦταν Χαναναία καὶ ἀπὸ τὰ ὄρια ἐκεῖνα, πέραν τῶν ὁποίων ἐπεκράτουν καὶ λύσσα καὶ μανία καὶ ἀσέβεια, ὅπου ὑπάρχει ἡ τυραννία τοῦ διαβόλου καὶ αἱ θακκῆσαι τῶν δαιμόνων καὶ ἡ φύσις καταστατεῖται καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐξέπτεσαν εἰς πράξεις ζωῶδεις, εἰς μανίας δαι-

19. Ἐστ. 5, 1, 3.
20. Μκθ. 15, 22.
21. Ἰουδ. 8, 15.

μόνων, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ὕπῃρχε καὶ ἡ ἐπιτογὴ τοῦ νόμου νὰ μὴν ἔχουν καμμίαν δοσοληψίαν μετὰ τοὺς Χαναναίους, νὰ μὴ λαμβάνουν συζύγους ἀπὸ αὐτοὺς, οὐτε νὰ συνάπτουν συμβόλαια ἢ νὰ ἔχουν συναλλαγὰς, διὰ τοῦτο ὤψωσα τὸν φράκτην. Καὶ ὁ Χριστὸς, ὅταν ἦλθε καὶ ἀνέλαβε τὰ ὄπλα τῶν ἀνθρώπων ἀμέσως ὄπισθεν τὴν περιτομὴν, Ὁ προσέφερε θυσίας, προσφορὰς καὶ ἐτήρησε ὅλα τὰ ἄλλα, ἀλλὰ ἔμελλε νὰ καταλύσῃ τὸν νόμον. Καὶ διὰ τὴν μὴ λέγουσιν, ὅτι διὰ τοῦτο τὸν κατέλυσε, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν τηρήσῃ, τὸν τηρεῖ πρῶτα καὶ τότε τὸν καταλύει, διὰ τὴν μὴ νομίσης ὅτι ἀδυνατεῖ, ἀλλὰ τηρεῖ τὸ πάντα κατὰ τὴν συνήθειαν. Διὰ τοῦτο φωνάζει καὶ λέγει: «Ποῖος ἀπὸ σᾶς ἠμπορεῖ ἐξετάξω καὶ ἐλέγξω τὴν ζωὴν μου ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὤπτεσα ἔστω καὶ εἰς κάποιαν παραμικρὰν ἁμαρτίαν;» 23 Ἐπειδὴ λοιπὸν ἦταν σύμφωνον καὶ μετὰ τὸν νόμον νὰ μὴ ἔχη καμμίαν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοὺς Χαναναίους, διὰ τὴν μὴ ἀρχίσουν καὶ τὸν κατηγοροῦν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ λέγουσιν, ὅτι διὰ τοῦτο δὲν σὲ ἐπιστεύσαμε. Διότι εἶσαι παράνομος, παρέβης τὸν νόμον. Πέρασε εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Χαναναίων, ἀνεμίχθης μετὰ τοὺς Χαναναίους, ἐνῶ ὁ νόμος ἐπιτάσσει νὰ μὴ ἀναμιχθῆς. Β Δι' αὐτὸν ἀκριδᾶς τὸν λόγον δὲν τῆς ὀμίλει ἀμέσως. Πράσσει πῶς τρεῖ τὸν νόμον καὶ δὲν προδίδει τὴν σωτηρίαν. Καὶ τοὺς Ἰουδαίους τοὺς ἀποστομῶναι καὶ αὐτὴν τὴν ἀναστυλῶναι. «Αὐτὸς ὁμοῦς», λέγει, «δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτὴν οὐτε λέξιν». Διὰ τὴν μὴ εὐρῆς ἀφορμᾶς. Ἰδοὺ δὲν ὀμίλω, δὲν συζητῶ. Κοίταξε συμφορὰ καὶ δὲν κόμνω αὐτὸ ποῦ εἶναι τὸ ἴδικόν μου ἔργον. Κοίταξε ναυάγιον καὶ ἐγὼ ὁ κυβερνήτης δὲν καταπαύω τὴν τρικυμίαν ἀπὸ τὴν ἴδικὴν σὺς ἀφροσύνην, διὰ τὴν μὴ ἔχετε πρόφασιν. Κοίταξε, ἡ γυνὴ συνεκέντρωσε τόσοσὺς θεατὰς καὶ δὲν λαμβάνει ἀκόμη ἀπάντησιν, διὰ τὴν μὴ λέγητε, ὅτι παρεδόθη εἰς τοὺς Χαναναίους καὶ παρέβης τὸν νόμον, Ἐ καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸν νὰ μὴ σὲ πιστεύωμεν. Παρατήρησε, λοιπὸν, πῶς δὲν ἀπεκρίθη εἰς τὴν γυναῖκα, διὰ τὴν ἀπάντησιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Ἦ σιγὴ πρὸς τὴν γυναῖκα ἦταν φωνὴ, ποῦ ἀπηυθύνετο πρὸς τὴν ἀφροσύνην τῶν Ἰουδαίων.

Αὐτὰ τὰ ἔκαμνε ὅχι συμφῶνως πρὸς τὴν ἀτίαν του, ἀλλὰ ἀπὸ συγκυριᾶσιν πρὸς τὴν ἀδυναμίαν ἐκεῖνων. Διότι ὅταν ἐκαθάρισε τὸν λεπτόν, τοῦ εἶπε: «Ἦγήναίε καὶ προσέφερε τὸ δῶρον ποῦ διέταξεν ὁ Νωκῶστος.» 24 A Σὺ

22. Ἰουδ. 8, 46.
23. Ματθ. 8, 4.

τὸν ἐθεράπευσε καὶ τὸν ἀπέλλει εἰς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσῆως; Ναί. Διὰ τί; Διὰ τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ μὴ ἀρχίσουν νὰ κατηγοροῦν, ὅτι παρέβη τὸν νόμον. Διὰ τοῦτο καὶ, ὅταν ἐθεράπευσε τὸν λεπρὸν, τὸ ἔκαμε κατὰ τρόπον φωνηθίστον. Καὶ ἀκουσε πᾶς, «Καὶ Ἰησοῦς λέγων: Κύριε, ἐάν θέλῃς, ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ μὲ καθαρίσῃς ἀπὸ τῆς πληγῆς καὶ τὰ ἐξουθενῆσαι τοῦ ἀκαθάρτου νοσήματός μου. Καὶ ἀφοῦ ἀπλώσε τὴν χεῖρα τοῦ Ἰησοῦς, τὸν ἤγγισε λέγων. Θέλω, καθαρίσου.»³⁴ Κατὰ τὸν νόμον δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐγγίσῃ λεπρὸν. Ὅταν λοιπὸν ὁ στρατηγὸς Ναϊμάν,³⁵ ὑποφέρων ἀπὸ λέπραν, ἦλθε πρὸς τὸν προφήτην Ἐλισσαίου, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ μαθητὴς: Ἰδοὺ, ἔξω εἶναι ἕνας λεπρὸς στρατηλάτης. Καὶ αὐτὸς ἀπέλλει τὸν μαθητὴν νὰ ἐξέλθῃ καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ: «Πήγαινε νὰ λουσθῆς εἰς τὸν Ἰορδάνην.»³⁶ Καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐξέλθῃ ὁ Ἰσὺς καὶ νὰ ἰδῇ τὸν λεπρὸν καὶ νὰ τὸν ἐγγίσῃ.

Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ἐλισσαῖος ἐκαθάρισε τὸν λεπρὸν, διὰ νὰ μὴ λέγουν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἐκαθάρισε καὶ αὐτὸς λεπρὸν καθ' ὁμοίον τρόπον πρὸς τὸν Ἐλισσαίου, διὰ τοῦτο, ἐνῷ ἐκείνος δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν ἐγγίσῃ, αὐτὸς τὸν ἐγγίζει καὶ λέγει: «Θέλω, καθαρίσου. Καὶ, ἀφοῦ ἀπλώσε τὴν χεῖρα του, τὸν ἤγγισε». Διὰ τί τὸν ἤγγισε; Διὰ νὰ σὲ διδάξῃ, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι βούλος ὑποταγμένος εἰς τὸν νόμον, ἀλλὰ Κύριος, πού ἐβουσιάζει τὸν νόμον. Πῶς ἐτήρησε λοιπὸν τὸν νόμον; Μὲ τὸ νὰ εἴπῃ «Θέλω, καθαρίσου» καὶ μὲ τὸ γεγονός ὅτι δὲν τὸν ἤγγισεν ἀμέσως. Ἐξῆλθεν ὁ λόγος ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ τὸ νόημα ἐδραπέτευεν ἀμέσως, ἔπειτα ἤγγισε τὸν λεπρὸν καὶ τοῦ εἶπε: «C «Θέλω, καθαρίσου». Πᾶς; «Καὶ ἀμέσως ἐκαθαρίσθη». Δὲν εὐρίσκει ὁ εὐαγγελιστὴς λέξιν (διότι καὶ τὸ «ἀμέσως» εἶναι θραδύ), δὲν εὐρίσκει φράσιν ἰσοδύναμον πρὸς τὴν ταχύτητα τῆς ἐνεργείας. «Ἀμέσως». Πᾶς; Μόλις ἐξῆλθεν ὁ λόγος ἀπὸ τὸ στόμα του ἀμέσως τὸ νόημα ἐδραπέτευσε, ἐξεδιώχθη ἡ λέπρα καὶ ὁ λεπρὸς ἦτο καθαρὸς. Διὰ τοῦτο λέγει: «Πήγαινε καὶ δεῖξε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν ἱερεῖα καὶ πρόσφερε τὸ δῶρον, τὸ ὁποῖον διέταξεν ὁ Μωϋσῆς, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ἡ ἐξέτασίς σου ἀπὸ τὸν ἱερεῖα καὶ ἡ προσφορὰ τοῦ δώρου σου ὡς μαρτυρία

34. Ματθ. 8, 2 - 3.
35. Ἰησοῦς, Δ' Βασιλ. 6, 267.
36. 4' Βασιλ. 6, 10.

καὶ ἀπόδειξις εἰς τὸν ἱερεῖα καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ὅτι καὶ σὺ ἐθεράπευθης τελείως καὶ ἐγὼ δὲν ἦλθον νὰ καταλύσω τὸν νόμον.»³⁷ Ὡς μαρτυρία. Εἰς τοίους λοιπὸν: Εἰς τοὺς Ἰουδαίους, διὰ νὰ μὴ λέγουν ὅτι παραβῆναι τὸν νόμον. Ἐγὼ ἐθεράπευσα καὶ λέγω: D «Πρόσφερε τὸ δῶρον πού προστάζει ὁ νόμος, διὰ νὰ τοὺς κατηγορήσῃ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁ Ἰσὺς ὁ λεπρὸς λέγων, ὅτι μὲ πρόσταξε νὰ πρόσφέρω δῶρον συμφώνως πρὸς τὸν νόμον. Καὶ ὅπως ὁ Χριστὸς ἔκαμε πολλὰ ἐξ αἰτίας τῶν Ἰουδαίων, ὡστε εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις νὰ μὴ δύναται νὰ τὸν κατηγοροῦν, ἔτσι καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν: «Ἐλέησάν με, Κύριε, διότι ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὑποφέρει φρικτά. Αὐτὸς δμως δὲν ἀπεκρίθη εἰς αὐτὴν οὔτε λέξιν. Καὶ ἀφοῦ ἐπλησίασαν οἱ μαθηταὶ του, τὸν παρακάλουν λέγοντες: Κάμε τῆς αὐτοῦ ζητεῖ διὰ νὰ φύγῃ, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας.»³⁸ Καὶ τί εἶπεν αὐτός; «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλῆτικοῦ γένους.»³⁹ Διὰ νὰ μὴ λέγουν ἄλλοι Ἰουδαῖοι ὅτι ἐγκατέλειψε ἡμᾶς καὶ ἐξῆλθε ἔξω ἀπὸ τὰ σῦναρά μας καὶ δι' αὐτὸ δὲν σὲ ἐπιστεύσαμε. Ἰδοὺ, λέγει, προσέρχονται καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρους καὶ δὲν τοὺς θέχομαι. Ἐνῷ σὲς, ἀκάμῃ καὶ ὅταν φέυγετε, σὲς καλῶ. Ἐ «Ἐλθετε πρὸς ἐμέ δλοι θεοὶ εἰσθε κοπισμένοι καὶ φορτισμένοι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας καὶ τὸν θλίψω καὶ ἀπὸ τὸ φόρτωμα τῶν φαρισαϊκῶν παραδόσεων»⁴⁰ καὶ δὲν ἐρχεσθε. Αὐτὴν τὴν ἀπορρίπτω καὶ αὐτὴ παραμένει. «Λαός, τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώριζα προηγουμένως, ἔγινεν ὑποτελής εἰς ἐμέ. Ὅταν ἤκουσε τὴν φήμην τῶν κατορθωμάτων καὶ τῆς δόξης μου, ἔγινεν ὑπήκοός μου»⁴¹ λέγει. Καὶ ἄλλου: «Ἐφευράσθη εἰς ἐκείνους πού δὲν με εἰχόντων, καὶ ἀνευρέθη ἀπὸ ἐκείνους πού δὲν με ἠρώτων.»⁴² «Κάμε τῆς αὐτοῦ πού ζητεῖ διὰ νὰ φύγῃ, διότι φωνάζει δυνατὰ ἀπὸ πίσω μας.»

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν τί λέγει ὁ Χριστὸς: «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τοῦ Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλῆτικοῦ γένους. Οἱ λόγοι αὗτοι δὲν ἴσαν ἀποτρεπτικοί. Διότι σχεδὸν τῆς λέγει: «Φύγε μακρὰν, διότι δὲν ἔχεις τίποτε κοινὸν μὲ ἐμέ. Δὲν ἦλθα διὰ σέ, ἀλ-

37. Ματθ. 8, 4.
38. Ματθ. 16, 23.
39. Ματθ. 10, 24.
40. Ματθ. 11, 26.
41. Ψαλμ. 17, 44-45.
42. Ἰησοῦς, 10, 1.

λά ήλθα διὰ τοὺς Ἰουδαίους.⁴⁴ Ἄ «Δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους». Ἐκείνη, ὅταν τὰ ἤκουσε, εἶπε: «Ναί, Κύριε, βοήθα με εἰς τὴν δυστυχίαν μου, καὶ ἐπίτηθε μὲ εὐλόβειαν εἰς τοὺς πόδας σου».⁴⁵ Καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν τῆς ἀπήντησε. Καὶ ὅμως κοίταξε ἀπάντησιν: «Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίψῃ στὰ σκυλάκια».⁴⁶ Ὁ φροντὶς Ἰατροῦ! Ἀποδιώκει αὐτὴν εἰς κατάστασιν ἀπογνώσεως, «δὲν εἶναι σωστὸ νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν». Ποίουν: Τῶν Ἰουδαίων. «Καὶ νὰ τὸ ρίψῃ στὰ σκυλάκια», δηλ. εἰς σῶς.

Πράγματι, αὐτὰ τὰ εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς καταιοχύνῃ τῶν Ἰουδαίων. Διότι ἐνῶ ὀνομάζοντο τέκνα, ἔγινον σκύλοι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει: «Παρατηρεῖτε προσεκτικὰ καὶ ἀποφεύγετε τοὺς ψευδοδιδασκάλους, οἱ ὅποιοι εἶναι σκύλοι ἀκάθαρτοι καὶ θέηλοι καὶ ξένοι πρὸς τὸν Θεόν. Σηματοθετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας ποὺ ἀντὶ νὰ οἰκοδομοῦν κερμνίζου. Παρατηρεῖτε αὐτούς, ποὺ μὲ τὴν περιτομὴν, τὴν ὁποίαν διδάσκουν ὡς ἀναγκαίαν, κατακόπτουν καὶ ἀκρωτηριάζουν τὴν σάρκα. Ναί, αὐτοὶ εἶναι ἡ κατατομή καὶ ὄχι ἡ περιτομή. Ἐ διότι ἡ ἀληθινὴ περιτομὴ εἶμεθα ἡμεῖς».⁴⁷ Οἱ εἰδωλολάτραι ὠνομάσθησαν σκύλοι καὶ ἔγιναν τέκνα. «Παιδιά μου, ποὺ σῶς ἀναγέννησα πνευματικῶς καὶ ποὺ ξαναδοκιμάζω τώρα πόνους καὶ ὠδίνους διὰ τὴν ἀναγέννησιν σας, ἕως ἔσθου ὁ χαρακτήρ τοῦ Χριστοῦ μορφώθῃ μέσα σας».⁴⁸ Αὐτὸ τὸ ἐγκώμιον ἀποτελεῖ κατηγορίαν τῶν Ἰουδαίων. «Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίψῃ στὰ σκυλάκια».

Τὸ εἶπε λοιπὸν ἡ γυναῖκα: «Ναί, Κύριε». Ὡ, ἐπιμονὴν γυναῖκός, ὦ, σπουδὴν ψυχῆς! Ὁ Ἰατρός λέγει «ὄχι» καὶ αὐτὴ λέγει «ναί». Ὁ Κύριος λέγει «ὄχι» καὶ αὐτὴ λέγει «ναί», ὄχι ἀπὸ φιλοκατήγορον διάθεσιν, οὐτε ἀπὸ ἀναισχυνητίαν, ἀλλὰ διότι ἐπερίμενε τὴν σωτηρίαν. «Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ τὸ δώσῃ στὰ σκυλάκια».⁴⁹ Ἐ Ναί, Κύριε. Μὲ ἀπακαλεῖς σκύλο κι ἐγὼ σὲ ὀνομάζω Κύριον. Σὺ μὲ ὀβρίζεις, ἀλλὰ ἐγὼ σὲ ὀμνῶ. Ναί, Κύριε. Καὶ πράγματι, τὰ σκυλάκια τρώγουσιν ἀπὸ τὰ ψυχία, ποὺ πίπτουσιν ἀπὸ τὴν τράπεζαν τοῦ κυρίου των.⁵⁰ Ὡ, σοφία γυναῖκός. Ἀπὸ τὸ

43. Ματθ. 16, 26.

44. Ματθ. 16, 28.

45. Φιλιπ. 3, 2-9.

46. Γαλατ. 4, 19.

47. Ματθ. 15, 27.

48. Ματθ. 16, 27-28.

παράδειγμα εἶρε ἀμέσως εὐστοχον ἀπάντησιν. Μὲ καλεῖς σκύλον, ὡς σκύλος τρέφομαι. Δὲν ἀρνοῦμαι τὴν ὄβριν, ἀλλὰ δὲν ἀποκρούω τὴν πρόσκλησιν. Ἄς λάβω λοιπὸν τὴν τροφήν τοῦ κυνός. Καὶ λέγει πράγμα ποὺ συμβαίνει, συνήθως. Ἐπιθεβαίωσθε τοὺς λόγους σου. Μὲ ἀπεκάλεσες σκύλον, δώσε μου ψυχίον. Ἔγινες συνήγορος τοῦ αἰτήματός μου. Δεῖξε τὴν συγκάθεσιν ποὺ ὑπάρχει εἰς τὴν ἀρνησίαν σου. Ναί, Κύριε. Πράγματι, τὰ σκυλάκια τρώγουσιν ἀπὸ τὰ ψυχία ποὺ πίπτουσιν ἀπὸ τὴν τράπεζαν τῶν κυρίων των. Ἐ Τί εἶπε λοιπὸν ὁ ἀρνούμενος, ὁ διώκων, ὁ ἀπομακρύνων, αὐτὸς ποὺ ἔλεγε «δὲν εἶναι σωστὸ νὰ πάρῃ κανεὶς τὸ ψωμὶ τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίψῃ στὰ σκυλάκια», αὐτὸς ποὺ ἔλεγε «δὲν ἀπεστάλην ἀπὸ τὸν Πατέρα μου παρὰ διὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ γένους».⁵¹ Ὡ, γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη! Ἄμέσως λοιπὸν ἔγινες ἐπαινήτης τῆς γυναῖκας: Ἐγκωμιάσεις τὴν γυναῖκα: Δὲν τὴν ἀπομακρύνεις: Δὲν τὴν κατεβίωκας πρὸ ὀλίγου: Ἐχε θάρρος. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀνέβαλα. Διότι ἐὰν ἐπραγματοποιούσα τὴν παράκλησιν τῆς ἐξ ἀρχῆς, δὲν θὰ ἐμάνθανες τὴν πίστιν τῆς. Ἐὰν ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὸ ποὺ ἐζήτηί, θὰ ἀνεχώρει ταχέως καὶ δὲν θὰ ἐμάνθανε κανεὶς τὸν ἠθασαυρὸν τῆς. Διὰ τοῦτο ἀνέβαλα τὴν δωρεάν, διὰ νὰ δεῖξω εἰς ὅλους τὴν πίστιν. Ὡ, γυναῖκα. Ὁ Θεὸς λέγει, «ὦ, γυναῖκα». Ἐ Ἄς τὸ ἀκούσουν ὅσοι προσεύχονται μὲ τραχύτητα. Ὅταν εἴπω εἰς κάποιον, παρακάλεσε τὸν Θεόν, κάμε δέησιν εἰς αὐτόν, ἰκέτευσέ τον, ἀπαντᾷ: Τὸν παρεκάλεσα μίαν φοράν, δύο φορές, τρεῖς, δέκα, εἴκοσι καὶ ἀκόμη δὲν ἔλαθα αὐτὸ ποὺ ἐζήτην. Μὴ παύσης, ἀδελφέ μου, ἕως ἔσθου λάθης. Τέλος τῆς αἰτήσεως εἶναι ἡ δόξα τοῦ αἰτουμένου. Τότε παύσε νὰ ζητῆς, ὅταν λάθης, ἢ μᾶλλον οὐτε τότε, ἀλλὰ καὶ τότε νὰ συνεχίσῃς. Καὶ ἂν δὲν λάθης, νὰ ζητῆς, διὰ νὰ λάθης. Καὶ ὅταν λάθης, νὰ εὐχαριστήσῃς τὸν Θεόν. Διότι ἔλαδες.

⁴² Ἄ Εἰσερχονται πολλοὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, προσφέρουν μυρίους στίχους προσευχῆς καὶ δὲν γνωρίζουν τί εἶπαν. Τὰ χεῖλη κινουῦνται καὶ ἡ ἀκοὴ δὲν ἀκούει. Σὺ δὲν ἀκούεις τὴν προσευχὴν σου, καὶ θέλεις νὰ τὴν εἰσακούσῃ ὁ Θεός; Ἐκλίνα, λέγεις, τὰ γόνατα, ἀλλὰ ἡ σκέψις σου ἔπιτα ἔξω: Τὸ σῶμα σου ἦταν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ ἡ ψυχὴ σου ἔξω. Τὸ στόμα σου ἔλεγε τὴν προσευχὴν καὶ ὁ νοῦς σου ἐμέτρα τοὺς τέλους, τὰ συμβόλαια, τὰς συν-

50. Ματθ. 15, 24.

αλλαγάς, τούς αγρούς, τὰ κτήματα, τὰς συναναστροφάς τῶν φίλων. Διότι ὁ διάβολος, ποῦ εἶναι πονηρός καὶ γνωρίζει, ὅτι τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς κατορθοῦμεν μεγάλα πράγματα, τότε ἀκριδῶς ἐπιτίθεται. Πολλὰς φορές ἐμεῖθα ἐξαπλωμένοι εἰς τὴν κλίνην μας καὶ δὲν σκεπτόμεθα τίποτε. Ἦλθον ἐνὰ προσευχόμενον καὶ μὲς ἐμβόλλει μυριάς σκέψεις, ἅ διὰ τὸ ἀπέλωμεν κενὸ.

Ἐπειδὴ γνωρίζεις, ἀγαπητέ μου, ὅτι αὐτὰ συμβαίνουν εἰς τὰς προσευχάς, νὰ μιμηθῆς τὴν Χαναναίαν. Ὁ ἄνδρας νὰ μιμηθῆ τὴν γυναῖκα, τὴν ἀλλόφιλον, τὴν δούνατον, τὴν ἀπόδητον καὶ καταφρονιμένην. Μὰ δὲν ἔχεις θυγατέρα ποῦ νὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ δαιμόνιον; Ἔχεις ὁμῶς ψυχὴν ποῦ ἁμαρτάνει. Τί εἶπεν ἡ Χαναναία; «Ἐλέησόν με. Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὀποφέρει φρικτά». Διότι ἡ ἁμαρτία εἶναι μέγας δαίμων. Ὁ κατεχόμενος ἀπὸ δαιμόνιον ἐλευθεῖται, ὁ ἁμαρτάνων μισείται. Ἐκεῖνος συγχωρεῖται, αὐτὸς εἶναι ἀσυγχώρητος. «Ἐλέησόν με». Ἡ σύντομος λόγος καὶ εὖρε πέλματος φιλοφροσύνης. Διότι ἅπου ὑπάρχει εὐσπλαγχνία, ὑπάρχουν ὄλα τὰ ἀγαθὰ. Καὶ ἂν εὐρίσκειαι ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, φώναξε καὶ λέγε: «Ἐλέησόν με», δίχως νὰ κινήσῃ τὰ χεῖρά, ἀλλὰ νὰ φωνάξῃ μετὰ τὴν σκέψιν σου. Διότι ὁ Θεὸς μᾶς ἀκούει καὶ ὅταν σιωπῶμεν. Δὲν ἐξετάζεται ὁ τόπος, ἀλλὰ τὸ ἦθος τῆς καρδίας. Ὁ Ἱερεμίας εὐρίσκειτο εἰς τὸν βόρβωρον καὶ προσείλυσε τὸν Θεόν. Ὁ Δανιὴλ εὐρίσκειτο εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν ἐξευμνίσε τὸν Θεόν. Οἱ τρεῖς κοῦβες πάλιν ἦσαν μέσα εἰς τὴν κόμιον καὶ ὁμοούτες τὸν Θεόν τὸν καθιέτευσαν. Ὁ ληστής ἐσταυρώθη καὶ ὁ σταυρὸς δὲν ἐστάθη ἐμπόδιον ἄλλ' ἀπεναντίας ἦναίε τὸν πασάδειον. Ὁ Ἰωβ ἦτο εἰς τὴν κοπιάν καὶ ἐξήλιωσε τὸν Θεόν. Ἡ Ὁ Ἰωάννης εὐρίσκειτο εἰς τὴν κλιάν τοῦ κήτους καὶ τὸν εἰσέκουσεν ὁ Θεός. Καὶ ἂν εὐρίσκειαι μέσα εἰς τὸ λουτράν, νὰ προσεύχουσαι, τὸ ἴδιον καὶ ἂν εὐρίσκειαι εἰς τὸν δρόμον ἢ ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην σου. Ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκειαι νὰ προσεύχουσαι. Εἶσαι ὁ ἴδιος ναὸς τοῦ Θεοῦ, μὴ ζητῆς ἄλλον τόπον κατάλληλον. Χρειαζεται μόνον θέλησις. Καὶ ἂν ἴστασαι ἐνώπιον δικαστοῦ, νὰ προσεύχουσαι. Ὅταν ὀργίζεται ὁ δικαστής, σὺ νὰ προσεύχουσαι.

Ἐμπρὸς ἦτο ἡ θάλασσα, ὅπως οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ὁ Μωϋσῆς εὐρίσκειτο εἰς τὸ μέσον. Ἡ στιγμή τῆς προσευχῆς ἦτο πολὺ βραχερός, ἦτο ὁμῶς μέγα τὸ πλάτος τῆς εὐχῆς. Ὅπως τοὺς κατεβίβωκαν οἱ Αἰγύπτιοι, ἐμπρὸς ἠπλώνετο ἡ θάλασσα, εἰς τὸ μέσον ἢ προσευχῆ. Καὶ τίπο-

τε δὲν ἐπρόφερε ὁ Μωϋσῆς. Καὶ τοῦ λέγει ὁ Θεός: «Τί φωνάζεις πρὸς ἐμέ προσευχόμενος;». Ὁ στόμα του δὲν ἠμίλει, φωνάζει ὁμῶς ἡ ψυχὴ του. Εἰ καὶ σὺ λοιπὸν, ἀγαπητέ, ὅταν παρίστασι ἐνώπιον μειομένου δικαστοῦ, τυραννικοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκτοξεύει σκληρὰς ἀπειλάς, ἢ ἐνώπιον ἄλλων ἡμιῶν, ποῦ φέρονται κατὰ παρόμοιον τρόπον, σὺ προσευχίσου εἰς τὸν Θεόν καὶ μετὰ τὰς εὐχὰς σου καταπαύει ἢ τρικυμία. Ὁ δικαστὴς σὲ κατατρέπει; Σὺ νὰ καταφύγῃς εἰς τὸν Θεόν. Εἶναι πλῆσιον σου ὁ ἄρχων; Σὺ κάλεσε τὸν Δεσπότην. Μήπως εἶναι ἄνθρωπος διὰ τὸ ἀπέλθῃς νὰ τὸν συναντήσῃς εἰς κάποιον τόπον; Ὁ Θεὸς εὐρίσκειται πάντοτε πλῆσιον σου. Ἐὰν θέλῃς νὰ παρακαλέσῃς ἕνα ἄνθρωπον, ρωτᾷς τί κόμει, ἂν κοιμάται, εἰς τί εἶναι ἀπασχολημένος. Καὶ ἂν ἐκτέλῃ μίαν ὑπηρεσίαν δὲν σοῦ ἀπαντᾷ. Ἀλλὰ μετὰ τὸν Θεόν δὲν συμβαίνουν αὐτὰ. ⁴⁴³ Ὅπου ἂν ἀπέλθῃς καὶ τὸν καλέσῃς ἀκούει. Κανεὶς δὲν ἔχει ἀποκλεισμένην τὴν εἰσοδὸν πρὸς αὐτόν, οὔτε εἰδικὴ ἀσχολία, οὔτε μεσάζων, οὔτε ὑπέρητος. Εἰπέ εἰς τὸν Θεόν «Ἐλέησόν με» καὶ ἀμέσως ὁ Θεὸς προσέρχεται. «Ἐνῶ ἀκόμη σὺ προσφέρεις τὴν εὐχὴν σου, θὰ σοῦ εἶπω, ἰσοῦ ἐγὼ εἶμαι παρών». ⁴⁴⁴ λέγει. Τί λόγος, γεμῆτος εὐλογίας! Δὲν περιμένει νὰ ἀποτελειώσῃς τὴν προσευχὴν, καὶ λαμβάνεις αὐτὸ ποῦ ζητεῖς. «Ἐλέησόν με». Σὲς προτρέπω νὰ μιμηθῶμεν αὐτὴν τὴν Χαναναίαν. «Ἐλέησόν με. Ἡ θυγατέρα μου κατέχεται ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ὀποφέρει φρικτά». Καὶ ὁ Κύριος λέγει πρὸς αὐτήν: «Ἡ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη. Ἄς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». ⁴⁴⁵ Ποῦ εἶναι ὁ αἰρετικός; Μήπως εἶπε, θὰ παρακαλέσω τὸν Πατέρα μου; Μήπως εἶπε, θὰ ἰκετεύσω τὸν γεννητορά μου; Μήπως ἐχρηιάζετο ἐδῶ προσευχῆ; Καθόλου. Διὰ τί; Ἐπειδὴ ἡ πίστις ἦτο μεγάλη, μεγάλο ἦτο καὶ τὸ σκεῦος καὶ ἡ χάρις ἐξεχώθη ἀφθόνως. Ὅπου χρειάζεται προσευχῆ, τὸ σκεῦος εἶναι ἀσθενές.

Ἡ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη. Δὲν εἶδες νεκρὸν νὰ ἀνασταίνεται, οὔτε λεπρὸν νὰ καθαρίζεται, δὲν ἤκουσες τοὺς προφήτας, δὲν ἐκεκφῆς τὸν νόμον, δὲν εἶδες τὴν θάλασσαν νὰ σχιζέται, οὔτε ἄλλο θαυμαστὸν σημεῖον, ποῦ προῆλθεν ἀπὸ ἐμέ, εἶδες. Μάλλον κατεφρονήθης ἀπὸ ἐμέ καὶ εὐρέθης εἰς πλῆρη ἀμηχανίαν. Ἀπέκρουσα τὴν βλίψιν σου καὶ σὺ δὲν ἀνεχώρησες, ἀλλὰ παρέμει-

50. Ἐξοθ. 14, 15.

51. Ἰσοι. 56, 9.

52. Ἰσοθ. 15, 29.

νες. Τώρα, λοιπόν, λάβε και σὺ ἀπὸ ἐμὲ τὸ ἀντάξιόν σου ἐγκώμιον. «Ὁ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη». Ἡ γυναῖκα ἀπέθανε καὶ τὸ ἐγκώμιόν της μένει, λαμπρότερον καὶ ἀπὸ τὸ διάδημα. C Ὅπου καὶ ἂν ἀπέλθῃς, ἀκούεις τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ: «Ὁ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη». Εἰσελθε εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Περσῶν, καὶ θὰ ἀκούσῃς τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ: «Ὁ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη». Πήγαινε εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Γότθων, τῶν Βαρβάρων, τῶν Ἰνδῶν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Μαύρων, εἰς ὁποιοδήποτε μέρος τῆς ὕψηλιου. Ἐνα λόγον εἶπε ὁ Χριστὸς καὶ ὁ λόγος αὐτὸς δὲν παύει νὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ νὰ διακηρύσσῃ τὴν πίστιν αὐτῆς μετὰ τὴν φράσιν: «Ὁ γυναῖκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη, ἃς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». Δὲν εἶπε, «ὡς γίνῃ καλὰ ἡ θυγατέρα σου», ἀλλὰ εἶπε «ὡς γίνῃ, ὅπως θέλεις». Σὺ ἡ ἴδια θεράπευσέ την, σὺ γίνε ἰατρός. Εἰς σέ παραβίβω τὸ φάρμακον. Πήγαινε νὰ τὸ δώσῃς εἰς τὴν ἀσθενή, D «ὡς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». Ἡ θέλησίς σου ἃς τὴν θεραπεύσῃ.

Ἡ Χαναναία ἐθεράπευσε μετὰ τὴν θέλησίν της καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δὲν θεραπεύει μόνος του; «Ὁς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». Οὐτε ἐπρόσταξεν ἡ γυναῖκα, οὐτε διέταξε τὸ δαιμόνιον, ἀλλὰ μόνον ἠθέλησε καὶ ἡ θέλησις τῆς γυναικὸς ἐθεράπευσε καὶ ἐξεδίωξε τὸ δαιμόνιον. Ποῦ εἶναι λοιπὸν αὐτοὶ ποὺ τολμοῦν νὰ εἰποῦν ὅτι ὁ Υἱὸς κατώρθωσε ταῦτα μετὰ προσευχῆν; «Ὁς γίνῃ ὅπως σὺ θέλεις». Πρόσχευε ἀκόμη καὶ τὴν ὄψην τῆς φράσεως. Μιμεῖται τὸν Πατέρα του. Ὅταν δηλαδὴ ἐδημιούργει τὸν οὐρανὸν ὁ Θεός, εἶπε, E ἃς γίνῃ ὁ οὐρανός. Ὁς γίνῃ ὁ ἥλιος καὶ ἐνιεν ὁ ἥλιος. Ὁς γίνῃ ἡ γῆ καὶ ἐνιεν ἡ γῆ. Ἡ οὐσία τοῦ κόσμου ἐδημιουργήθη μετὰ τὴν ἐπιταγήν. Ἐταί ἐπιτάγησε καὶ αὐτός. Εἶπε «ὡς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις». Ἡ συγγένεια τοῦ λόγου⁵³ ἀποδεικνύει τὴν κοινότητα τῆς ἐπίσεως αὐταῖς τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. «Καὶ πράγματι ἰσχυρῶς ἡ θυγατέρα της»⁵⁴ Πότε; «Ἀπὸ τὴν στιγμήν ἀκριβῶς ἐκείνην»⁵⁵ Ὅχι ἀπὸ τὴν στιγμήν ποὺ ἐπανῆλθεν ἡ μητέρα της εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ πρὶν νὰ ἐπανέλθῃ. Ἡλθε νὰ τὴν εὐρῇ νὰ κατέχεται ἀπὸ τὸ δαιμόνιον καὶ τὴν εὐρε νὰ ὑγιαίνῃ, θεραπευμένην ἀπὸ τὴν θέλησίν της.

Δι' ὅλα λοιπὸν αὐτὰ, ἃς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, διότι εἰς αὐτὸν ἀνέκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

53. Συλλαβὴ τῆς προστακτικῆς ὑπενημέτου.

54. Ματθ. 15, 28.

55. Ἀδρόκ. 15, 28.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 31

ΠΕΡΙ ΑΝΝΗΣ ΟΜΙΛΙΑΙ Α'—Ε'
ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΡΑΠΕΙΑΝ ΤΗΣ ΧΑΝΑΝΑΙΑΣ

Κελεύων: B. de Montfaucon,

Sancti I. Chrysostomi opera omnia,
III, Parisiis, 1836, σελ. 616-629 IV, Parisiis 1836,
σελ. 810-865 (PG 52, 449-460 PG 54, 682-675).